

**İLKOKUL GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE SANAL MÜZE
KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ**

Ersin Saraç

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM, 2022

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) yıl sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ersin
Soyadı : Saraç
Bölüm : Resim-İş Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : İlkokul Görsel Sanatlar Eğitiminde Sanal Müze Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi

İngilizce Adı : The Effect Of Virtual Museum Use On Student Success In Primary
School Visual Arts Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakça belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Ersin Saraç

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ersin SARAÇ tarafından hazırlanan “İlkokul Görsel Sanatlar Eğitiminde Sanal Müze Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Güler AKALAN

(Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Mehtap BİNGÖL

Temel Sanatlar Bilimleri Bölümü Anabilim Dalı, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Murat ASLAN

(Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 24/10/2022

Bu tezin Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Oğlum Uras Yasın SARAÇ'a

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince sabrını, desteğini, rehberliğini ve bilgi birikimini esirgemeyen değerli hocam Prof. Güler AKALAN ve Dr. Öğretim Üyesi Murat ASLAN'a, beni bugünlere getiren aileme ve tezin bütün aşamasında yanımda olan biricik eşim Merve ÖNGÖR SARAÇ'a teşekkür ederim.

Ersin

SARAÇ

İLKOKUL GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE SANAL MÜZE KULLANIMININ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ersin SARAÇ

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EKİM, 2022**

ÖZ

Etkili öğrenme ve kalıcı bilgilerin sağlanmasında müzeler önemli bir rol oynamaktadır. Ancak müze, bireysel özgün düşünme becerilerini ve yaratıcılığı geliştirmek için bütün bir alandır. Öğrenciler okul ortamının dışında farklı yerlerde daha meraklı, ilgili ve heyecanlı hale gelirler. Müzelerin toplama, sergileme, koruma ve depolama işlevlerinin yanı sıra eğitim işlevleri de özellikle gelişmiş ülkelerde önemli bir konuma sahiptir. Kitaplar uzun zamandır öğretimin temeli olsa da, çağdaş yaşamın bize aktardığı bir gerçek, üç boyutlu nesnelerin öğrenmedeki rolünün önemidir. Bunun da ötesinde müzeler, zamanla içerdikleri eserleri depolamanın ötesine geçen bir eğitim işleviyle, kendilerini insanlara aktaran kurumlar haline geleceklerdir. Bu çalışmanın amacı, ilkokul görsel sanatlar eğitiminde sanal müze kullanımının öğrenci başarısına etkisini örnek saha çalışması ile analiz etmektir. İlkokul görsel sanatlar eğitiminde sanal müze kullanımının öğrenci başarısına etkisini incelemek için Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ahmet Vefik Paşa İlkokulunda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri üzerinde deneysel çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Sanal müze turunun deney grubunun başarı puanlarının artmasında önemli ölçüde etkisi olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, sanal müze turu betimleyici anlatıma göre daha etkili olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzeler, Sanal Müzeler, Görsel Sanatlar Eğitimi, Öğrenci Başarısı

Sayfa Adedi : xvi+111

Danışman : Prof. Güler AKALAN

THE EFFECT OF VIRTUAL MUSEUM USE ON STUDENT SUCCESS IN PRIMARY SCHOOL VISUAL ARTS EDUCATION

(Master's Thesis)

Ersin SARAÇ

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

OCTOBER, 2022

ABSTRACT

Museums play an important role in providing effective learning and permanent information. However, the museum is a whole space for developing individual original thinking skills and creativity. Students become more curious, interested and excited in different places outside the school environment. In addition to the collection, exhibition, preservation and storage functions of museums, educational functions also have an important position, especially in developed countries. Although books have long been the basis of teaching, one fact that contemporary life has conveyed to us is the importance of the role of three-dimensional objects in learning. Moreover, museums will become institutions that convey themselves to people, with an educational function that goes beyond storing the works they contain. The aim of this study is to analyze the effect of the use of virtual museums in primary school visual arts education on student success with a sample field study. In order to examine the effect of using virtual museums in primary school visual arts education on student success, an experimental study was conducted on 4th grade students studying at Ahmet Vefik Paşa Primary School, which is affiliated to the Ministry of National Education, in Çankaya, Ankara. As a result of the research, it was seen that there was a statistically significant difference between the pre-test and post-test achievement scores of the experimental group. It was understood that the virtual museum tour had a significant effect on the increase in the success scores of the experimental group. By presenting the virtual museum tour participating in the research within the scope of an activity, it was seen that there was a significant difference according to the post-test achievement scores of the experimental group, which was taught, and the control group, which was taught with descriptive narration. Accordingly, it was understood that the virtual museum tour was more effective than the descriptive narrative.

Key Words : Museums, Virtual Museums, Visual Arts Education, Student Success

Page Number : xvi+111

Supervisor : Assoc Prof. Güler AKALAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıtlar.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1.Müze Kavramı.....	8
2.1.1.Müze Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	10
2.1.2. Türkiye’de Müzecilik.....	19
2.1.3. Müzelerin İşlevleri	22
2.1.3.1. Eser Toplama İşlevi	22
2.1.3.2.Eserleri Belgeleme.....	22
2.1.3.3. Müzelerin Sergileme İşlevi	23
2.1.3.4. Müzelerin Koruma, Bakım ve Onarım İşlevleri	23
2.1.3.5. Müzelerin Eğitim İşlevi	23
2.1.4. Müze Türleri.....	28
2.1.5. Sanal Müzeler.....	32
2.1.5.1. Sanal Müzelerin Tarihçesi	36
2.1.5.2. Türkiye’de Sanal Müzecilik	38
2.1.5.3. Sanal Müze Türleri	39
2.1.5.3.1.Broşür Sanal Müzeler	39
2.1.5.3.2.İçeriksel Sanal Müzeler	39
2.1.5.3.3.Eğitsel Sanal Müzeler	39
2.1.5.4. Sanal Müzelerin Faydaları.....	40
2.1.5.5. Yurtiçi ve Yurtdışı Sanal Müze Örnekleri	41
2.1.5.5.1. Yurtiçi Sanal Müze Örnekleri.....	41
2.1.5.5.2. Yurtdışı Sanal Müze Örnekleri.....	44
2.2.Müzedede Eğitim ve Görsel Sanatlar Eğitimi	45
2.2.1. Müze Eğitimi ve Müzelerin Eğitim İle Olan İlişkisi	46
2.2.2. Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	47
2.2.3. Türkiye’de Müze Eğitimi Uygulamaları.....	49

2.2.4. Müze Eğitiminin Temel İlkeleri.....	54
2.2.5. Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....	55
2.2.6. Müze Eğitiminin Görsel Sanatlar Kültürü Açısından Önemi	56
2.3. Uzaktan Eğitimin Bir Parçası Olarak Sanal Müze Eğitimi	57
2.4. Görsel Sanatlar Derslerinde Sanal Müze Kullanımı	60
BÖLÜM III	62
YÖNTEM.....	62
3.1.Araştırmanın Modeli	62
3.2.Evren ve Örneklem	62
3.3.Veriler Toplama Aracı.....	63
3.4.Verilerin Toplanması.....	63
3.6.Verilerin Analiz ve Yorumu.....	63
BÖLÜM IV	66
BULGULAR VE YORUMLAR.....	66
4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	66
4.1.1. Öğrencilerin Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	66
4.1.2. Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Betimleyici Bulgular	68
4.2. Araştırma Problemlerine İlişkin Bulgular	76
4.2.1. Deney Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	76
4.2.2. Kontrol Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	77
4.2.3. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	78
4.2.4. Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	78

4.2.5. Öz Değerlendirme Formuna Cevap Verme Düzeylerinin Gruplara Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	79
SONUÇ	82
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	97
Ek-1. Etik Komisyon İzni.....	98
Ek-2. Valilik İzin Yazısı.....	99
Ek-3. Kontrol Grubu Ders Planı	100
Ek-4. Kontrol Grubu Ders İzlenimleri.....	102
Ek-5. Deney Grubu Ders Planı	105
Ek-6. Deney Grubu Ders İzlenimleri	107
EK 7 : Öğrenci Başarı Testi	111
Ek 8 : Öz Değerlendirme Formu	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Türkiye’deki Sanal Müzeler</i>	42
Tablo 2. <i>Türkiye ve Yurtdışında Açık Erişimli Sanal Müzeler</i>	44
Tablo 3 <i>Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları</i>	64
Tablo 4 <i>Öğrencilerin Gruplarına Göre Dağılımı</i>	66
Tablo 5 <i>Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	67
Tablo 6 <i>Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımı</i>	67
Tablo 7 <i>Tüm Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları</i>	68
Tablo 8 <i>Deney Grubu Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları</i>	69
Tablo 9 <i>Kontrol Grubu Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları</i>	70
Tablo 10 <i>“Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” İfadesinin Dağılımı</i>	71
Tablo 11 <i>“Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.” İfadesinin Dağılımları</i>	71
Tablo 12 <i>“Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.” İfadesinin Dağılımları</i>	72
Tablo 13 <i>“Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.” İfadesinin Dağılımları</i>	73
Tablo 14 <i>“Ana tanrıça isimlerini söylerim.” İfadesinin Dağılımları</i>	73
Tablo 15 <i>“Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” İfadesinin Dağılımları</i>	74

Tablo 16 “Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.” İfadesinin Dağılımları.....	75
Tablo 17 “Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.” İfadesinin Dağılımları.....	75
Tablo 18 Deney Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Analizi Sonuçları.....	76
Tablo 19 Kontrol Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Analizi Sonuçları.....	77
Tablo 20 Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	78
Tablo 21 Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U testi Sonuçları.....	79
Tablo 22 Öz Değerlendirme Formuna Cevap Verme Düzeylerinin Gruplara Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yunan mitolojisindeki mnemosyne tanrıçarına ait mozaik ve heykel, https://eclecticlightdotcom.files.wordpress.com/2017/04/anonnzstatue.jpg	8
Şekil 2. Antik Yunan döneminden kalma hazine binası (thesauroi), ...	10
Şekil 3.O. Von Corven tarafından betimlenen İskenderiye kütüphanesi	11
Şekil 4.Propylaea binası temsili	12
Şekil 5. Vatikan müzesinde bulunan bir heykel, Fotoğrafçı Aaron Logan Arşivi, https://www.mediawiki.org	14
Şekil 6. Fransız Louvre müzesinin dıştan görünümü	15
Şekil 7. Alte Pinakothek müze binasından görünüm. (http://muenchen-reisefuehrer.de)....	16
Şekil 8. Isar Nehri Üzerindeki Teknoloji Müzesi (http://www.deutschland.de/).....	17
Şekil 9. Müzelerin işlevlerine göre sınıflandırılması	29
Şekil 10. Koleksiyon, işletim türü, hizmet verilen alan, koleksiyon sergilenme biçimlerine göre sınıflandırma	29
Şekil 11. Edinburg (İngiltere) Çocukluk Müzesinden bir görünüm (https://www.introducingedinburgh.com/museum-of-childhood).....	30
Şekil 12. İstanbul Oyuncak Müzesinden bir görünüm	31
Şekil 13. İzmir Evrensel Çocuk Müzesi'nden bir görünüm, (http://evrenselcocukmerkezi.com/).....	32

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
CD	Compact Disk
ICOM	Uluslararası Müzeler Konseyi
IfM	Müze Araştırmaları Enstitüsü
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
SSM	Sakıp Sabancı Müzesi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
VOMA	Sanal Çevrimiçi Sanat Müzesi
yy.	Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sanat, toplumun ve topluma ait kültürün özelliklerini ortaya koyan bir işleve sahip olarak toplumu oluşturan bireylerin üretim ve yaratıcılıklarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu etkinin bir sonucu olarak çocukların küçük yaşlardan itibaren sanat eğitiminde desteklenmesi, sanat eğitim ortamının oluşturulması ve bu eğitim ortamının materyallerle desteklenmesi ihtiyacı, her yaşta sanat etkinliğinin ve sanata duyarlılığın artmasına neden olmuştur (Ünver, 2016). Tüm dünyada ve ülkemizde sanat eğitimi okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar eğitim hayatında ve müfredatlarında yer almaktadır. Bu format, sanat eğitiminin bireyi geliştirmedeki önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır (Uysal, 2016). Sanat eğitimi alan bir birey bu eğitimi başarıyla tamamlarsa, yaşam daha iyi algılanabilir ve daha anlamlı hale getirilebilir. Yani sanat eğitimi almış kişiler hayatı stressiz, mutlu ve üretken kılmaktadır. Sanat eğitimi sayesinde birey kendini daha iyi anlayabilir, bu yaklaşımı özümseyebilir ve çevresine yansıtabilir. Sanat eğitimi sayesinde insani değerler anlaşılabilmekte, Aynı zamanda hem bugünün hem de geleceğin algılanması ve yorumlanması daha kolay ve anlamlı hale gelmektedir (Erinç, 2004, s.31).

Müzeler, toplumun değerlerini yansıtmaya işlevi gören topluma ait eserleri ve kültürel unsurları gelecek nesillere aktarılmasına aracılık eden yerler olma görevini üstlenen ve tüm dünya insanlığı adına eser toplama işlevini yerine getirirken aynı zamanda bu eserleri koruyan, zaman içerisinde gizil kalmış kültürel mirası ortaya çıkarma, anlam yükleme ve sergileme görevini üstlenen kurumlardır (International Council of Museums Turkey, 2019). Bu kurumlar teknolojik gelişmelerinde etkisi ile hem fiziksel ortamlar olarak varolmuş hem de sanal olarak izleyici beğenisine sunularak varlığını korumaya devam

etmektedir. Müzeler koleksiyonları koruyup sergilemenin yanısıra geçmişten geleni gelecekle buluşturma işlevi gören etkileşimli kurumlardır. Bu bağlamda müzeler, bilimsel yöntem ve süreçleri takip ederek sanatsal, tarihsel, teknolojik, kültürel ve doğayla ilgili olan değerlerin korunduğu, farklı yöntem ve tekniklerle paylaşıldığı (fiziksel ve çevrimiçi sergi), halkın erişimine açık çeşitli öğrenme araçlarıyla desteklenen etkileyici öğrenme alanlarıdır (Buyurgan & Buyurgan, 2018; Pekmezci, 2008).

Müzelerin ortaya çıkışından itibaren eğitim kavramı müzelerle bütünleşmiş, bununla birlikte toplumsal hayatın, eğitimin ve müzeciliğin gelişimine paralel olarak gelişme göstermiştir. 21. yüzyılın ikinci yarısından sonra müzelerin koruma ve araştırma sorumluluklarının yanında yaygınlaştırma misyonu altında “eğitim” müzelerin temel sorumluluklarından biri haline gelmiştir. Bununla birlikte müzelerin eğitim faaliyetleri giderek artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda kapsamı genişleyen müze eğitimi bağımsız bir disiplin haline gelmiştir (Canko, 2014, s.155). Günümüzde müzecilik, katılımı ön planda tutan faydacı bir anlayışı benimsemektedir. Müze eğitiminin amaçları çok yönlüdür. Bunlar;

- Sergiler ile insanlar arasında bağ kurmak, sergilerin insanların hayatlarıyla iç içe geçmesini sağlamak;
- Nesneleri maddi değerleriyle algılamak yerine, insan yaşamının somut örnekleri olarak görülmesini sağlamak;
- Geçmiş ve şimdiki yaşam arasında bir bağlantı oluşturmak;
- Bireyleri değişen dünyaya uyarlamak;
- Bireyin yaşadığı çevrede marjinalleşmesini önlemek;
- Günümüz problemlerini çözme becerisi kazanmak;
- bireylerin mevcut yaşamları ve nesneleri arasında bağlantılar kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve çevreyle ilgili ilişkileri anlamalarını sağlamak;
- Bireylerin kendi zamanlarında yaratıcı olmalarını sağlamak;
- Müzeleri hayatlarının bir parçası haline getirmek;
- Müze ekonomisine katkıda bulunmak (Paykoç ve Baykal, 2000, s. 102).

Müzeler, bilgiye doğrudan erişimde ve güvenilir bilgi sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte kendi fiziksel alanlarının yanı sıra birçok müze kuralını geride bırakarak bize seyahat etme özgürlüğü veren sanal müzelerin oluşumuna ön ayak olmuşlardır. Okullardaki teknik donanımların

yanı sıra sanal müzeler de eğitimde önemli bir rol oynamaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinden bireyleri tek tıkla bir araya getiren sanal ortamlar, modern müze uygulamalarından biri haline gelmiştir. Müze yönetimleri, müzenin amacına uygun faaliyetlerde bulunmak için hazırladıkları web sayfaları üzerinden müzeyi dünyanın erişimine açık hale getirmişlerdir (Altunbaş ve Özdemir, 2012).

Müzelerin ve müze ziyaretlerinin eğitici işlevine paralel olarak bireylerin eğitimi okullar, derslikler ve yazılı metinlerle sınırlı değildir. Müzeler, her yaşta insanın kapsamlı bir eğitim alması, bilişsel, duygusal ve psikomotor olarak kendilerini geliştirmeleri için uygun ve faydalı yerler olarak kabul edilmektedir. Bu mekanlar bireyin eğitim sürecinde aktif rol oynamakta ve bireyin sürece aktif olarak dahil olmasını sağlamaktadır. Müzeler, okul öncesinden yaşlılığa kadar eğitime aktif katılım yoluyla bireylerin gelişmesini sağlayan önemli kurumların başında gelmektedir. Günümüzde yalnızca Kültür Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren kurumlar olmanın dışında Milli Eğitim Bakanlığı ile sürekli ilişkileri olan kurumlara dönüşmüştür. Bir eğitim ortamı olarak müze bilginin kalıcılığını artırarak bireylerin çok boyutlu düşünme becerilerinin gelişmesini sağlayan, uygulama ve deneyim yoluyla öğrenimi kolaylaştıran ve etkileşimli öğrenme ortamı sağlayan kurumlardır (Atilla ve Bulut, 2017).

Müze, bireylerin bilgi edinmelerine ve öğrenmelerini kendi çabalarıyla yönetmelerine olanak tanıdığı için güzel ve sofistike bir öğrenme yeri olarak görülmektedir. Yapılandırmacı öğrenme teorisi temelinde, öğrenmede deneyim, anlama, yorumlama, yetenek ve geçmiş bilgiler önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenme, yeni bilgiler eski bilgilerle birleştirildiğinde gerçekleşmektedir; yani, bilginin edinilmesi bir sonuç olarak değil, yeni bilgi oluşturmak için bir kaynak olarak görülmektedir. Bu nedenle müze eğitimi yeni bilgilerin edinilmesinde önemli bir kaynaktır (Akmehmet ve Luke, 2013).

Toplumun yaşayan belleğinin kuşaklar arası aktarımını sağlayan araçlardan birisi eğitim bir diğeri bu aktarımın kalıcılığını sağlayan müzelerdir. Müzelere bünyesinde barındırdıkları içeriklerle varsıl öğrenme ortamı sunmaktadır. Bu bağlamda her yaşta bireylerin özel ilgisini çekmektedir.

Müzelerin toplumsal işlevi kapsamında artık müze ile izleyici arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve yönetilmesi süreci daha önce hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir (Karadeniz vd., 2015). Müzenin toplumsal işlevlerini yerine getirme süreçlerinde en sık başvurdukları yöntem eğitimidir. Son 10 yıllık süreçte, informal öğrenme ortamlarının öğrenme üzerindeki olumlu etkileri birçok çalışmada bildirilmektedir (Leinhardt, Crowley

& Knutson, 2003; Gerber, Cavallo & Marek, 2001; Kubota & Oldstad, 1991; Blud, 1990). İnfomal öğrenme ortamlarından birisi ve son yıllarda en dikkat çekeni ise hiç kuşkusuz bilim müzeleridir. Karadeniz (2009) tarafından yapılan “*Dünyada çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturulması*” adlı araştırma müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının önemini ortaya konulması ile yeni müze tür ve tiplerinin gelişmesine katkı sağladığını bildirmiştir. Bu yaklaşım dünyanın pek çok ülkesinde benimsendiğinden eğitim müzeleri ve özellikle bilim müzelerinin sayısı giderek artmaktadır (Karadeniz, 2009). Falk ve Gillespie (2009) “*Bilim merkezi ziyaretçilerinin öğrenmesinde duygunun rolünü araştırmak*” adlı çalışmada ziyaretçilerin bilime ilişkin tutumlarında ve algılarında uzun dönemli ve etkili değişikliklerin olduğunu müzelerin etkili ve kalıcı öğrenme ortamı sunduğunu bildirmiştir. Martin ve Toon (2005) tarafından yapılan “*Bir bilim merkezinde anlatılar: yorumlama ve kimlik*” adlı çalışmada ise değişen bilginin doğası ve insanların deneyimleri ile ilişkisi düşünüldüğünde, bilim müzelerinin farklı kitlelere ulaşabilmek için fonksiyonel bir arabulucu özelliğe sahip olduğunu bildirilmiştir. Bu çalışma ile eğitim ortamı olarak müzelerin günümüzde interaktif hal gelmesi ile sunulan sanal müze olanaklarının görsel sanatlar eğitiminde kullanılmasının öğrencilerinin akademik başarılarına olan katkısı incelemeye alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, interaktif ortamda yapılan sanal müze turunun ilköğretim Görsel Sanatlar eğitiminde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkilerini ve sanal müzelerden öğrenmenin Görsel Sanatlar dersine katkısını tespit etmektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretimin yapıldığı deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanının arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 2- Sanal müze turu kullanılmayarak, betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?

- 3- Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 4- Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 5- Deney grubu ile kontrol grubu öz değerlendirme formları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir kişinin görsel sanatlar eğitimi alması, onun bir sanatçı veya süper yetenekli biri olmasını gerektirmez. Görsel sanatlar eğitimi, kendini ifade etme, estetik farkındalık kazanma gibi olumlu kazanımlarda ve sosyal açıdan avantajlar sağladığından, bu her yaş grubundan birey için bir gerekliliktir.

Görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin kişisel gelişimine katkısı düşünüldüğünde, sanat eğitimi açısından görsel sanatlar müfredatında müzelerden yararlanmak önemlidir. Sanal müzeler, 360 derecelik görünümü ile adeta bir müzenin içindeymişsiniz hissi yaratmakta ve eserler hakkında bilgi edinme, inceleme olanağı sağlamaktadır. Görsel sanatlar eğitiminin tamamlanması için müze ziyaretleri önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin müzede bulunan eserleri incelemesi ve estetik bakış açısı kazanması açısından oldukça önemlidir. Günümüzde ise gerek fiziksel alanları gezmenin zorluğu, müze eğitimi programının zaman ve maliyet açısından öğretime engel olması gibi olumsuz yanlarını bertaraf eden sanal müze uygulamaları eğitim için oldukça önemlidir. Uygulamalı bir eğitim olarak sanal müze ziyaretleri öğrencilerin kalıcı öğrenme sağlamalarında önemli bir araçtır. Sanal müze ziyareti için bir bilgisayar, projeksiyon ve sınıf ortamına sahip olunması yeterlidir ve görsel sanatlar eğitim müfredatının tamamlanması için gerekli bir araçtır.

Bu çalışma ile sanal müze ziyaretleri üzerinden gerçekleştirilecek olan eğitim programı ile öğrencilerin müzelere ilişkin bilgi birikimlerine ne derece katkı sağlandığı ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediği ortaya konularak sanal müzelerin fiziksel müzelerin sağlamış olduğu etkiyi ne derece karşıladığı ortaya konulacaktır. Bu açıdan

müzelerin sanallaştırılması uygulamalarına çalışma sonuçlarının etki edeceği düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenmeye ve öğrenmelerini etkileyen faktörlere eşit ilgi gösterdiği varsayılmıştır.
- Deney grubu ve kontrol grubundan rastgele seçilen öğrencilerin konu bilgisi, istek ve ustalık açısından denk oldukları varsayılmıştır.
- Deney grubu ve kontrol grubuna ders veren öğretmenlerin tutumlarının eşit olduğu varsayılmıştır.
- Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test, son test ve öz değerlendirme formundaki soruları dikkatli bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2021-2022 eğitim öğretim yılı ile,
- Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ahmet Vefik Paşa İlkokulunda öğrenim gören 4/A, 4/B, 4C ve 4D Sınıf öğrencileri ile,
- Ön test, son test ve öz değerlendirme formundaki sorular ile,
- Kontrol grubuna betimsel anlatım yöntemiyle işlenen ders planı ile,
- Deney grubuna sanal müze turu etkinliği ile işlenen ders planı ile,
- Anadolu Medeniyetler Müzesi sanal turu ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Müze: “kazılarda bulunan yapıtların, sanata ve bilime ilişkin nesnelerin, sanat ve bilim yapıtlarının, budunbilimsel vb. nesnelerin bir arada ya da ayrı ayrı sergilendiği, saklandığı, korunduğu yapı” (TDK, 2022).

Müze Eğitimi: Belli bir plan dâhilinde eğitimin müzede gerçekleştirilmesini ifade eden kavramdır. Konuya uygun olarak öğrenmenin kalıcı hale gelmesi için öğrencilerin müze

ortamına götürülmesi ve müzede yer alan eserlerin dokunma, hissetme, görsel inceleme şeklinde gözlemlenerek öğrenilmesi anlamına gelmektedir.

Sanal Müze: *“değişik medya imkânlarından faydalanılarak hazırlanmış sayısal nesneleri ve bunlara ait bilgileri barındıran, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve muhtelif erişim şekillerini karşılamak için alışıldık iletişim metotlarının ötesine geçen, dünya çapında erişimini olanaklı kılmak amacıyla fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzeler”* şeklinde tanımlanmaktadır (Schweibenz, 2004).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Müze Kavramı

Kelimenin aslı Yunanca'dan gelmektedir. Yunan mitolojisinde baş tanrı Zeus'un Mnemosyne ile evliliğinden olan dokuz kızın her birine "Mousa" adı verilir. Mousalar, mitolojide ilham perileri olarak geçerler (Edhem, 1932, s.538). Her biri güzel sanatların bir dalıyla ilgilenir. Güzel sanatlarla uğraşanlara akıl, düşünce, yaratıcılık gibi özellikleri bu güzel kızlar aşılar. Bu özellikteki yapıtların toplandığı yapılara da "Mousa" dendiği bilinmektedir (Çal, 2017, s.316).

Şekil 1. Yunan mitolojisindeki mnemosyne tanrıçarına ait mozaik ve heykel, <https://eclecticlightdotcom.files.wordpress.com/2017/04/anonnzstatue.jpg>

Başka bir araştırmaya göre de Mousa kökeninden türeyen müze kelimesi Antik Yunan'da kurulmuş olan ve Bilimler Tapınağı olarak adlandırılan "*Mousaion*" kelimesinden türediği söylenmektedir. Bu iki etimoloji karşılaştırıldığında ise bilgi ve eskiye dair bazı sanatsal malzemelerin bulunduğu bilim tapınağı olarak görülen "*mousaion*" kelimesinden türediğini

söylemek daha mantıklıdır. Dünyada kurulan ilk müze ise M.Ö. 3. yy'da Ptolemaios tarafından İskenderiye'de kurulduğu bilinmektedir. Bu dönemde kurulmuş olan müzenin aslında bir bilimsel ve eğitimsel bir işlevi olduğu üniversite benzeri bir kurum olarak inşa edildiği bilinmektedir. Sanat ve bilimin bir arada yürütüldüğü bu kurumlarda sanat eserlerinin yanısıra el yazması eski eserler sergilenmiştir (Şapolyo, 1936).

Genel anlamıyla müze; tarih, sanat ve tabiat varlıklarının bulunduğu, sergilendiği ve korunduğu yapılardır. Müzeler, insan emeğini, tabiat varlıklarını ve tarihsel olayların en iyi temsil edildiği ve geçmişe ait örneklerin bulunduğu, bunların insan bilgisinin gelişmesi için sunulduğu birer eğitim-öğretim kuruluşları olarak da görülmektedir.

Geçmişte doğa nesnelerinin, sanat yapıtlarının, değerli eşyaların toplanması ve biriktirilmesi ile başlayan müze etkinliği, zaman içerisinde önemli değişimler geçirmiştir. Günümüzdeki anlayışa ulaşmasının ilk nüveleri İstanbul'u fethi ve ardından gelen coğrafi keşifler sonrasında insanların geçmişte yapılan eserlere karşı ilgilerinin artması ve Eski Yunan, Roma, Asur, Babil uygarlıklarının incelenmesi ve ortaya çıkan eserlerin devlet adamları tarafından satınalmaları ve seyyahlar tarafından bir yerden bir yere taşınan antika eşyalarının taşınması ile ortaya çıkmıştır. Zamanla bir çok devlet adamı medeniyetin ve kültürel gelişmişliğin bir simgesi haline gelen bu yapıları oluşturmaya ve koleksiyonları sahiplenmeye başlamıştır. Günümüzde ise *“Topluma ve toplumun gelişimine hizmet eden, halka açık olan, araştırma, eğitim, eğlence amaçları ile insanların ve çevrelerinin maddi delillerini toplayan, koruyan, araştıran, ileten, sergileyen kar amacı olmayan kalıcı kurumlar”* (https://icom.museum/wp-content/uploads/2022/02/Key_concepts_EN.pdf).

Genel olarak müzelerin işlevleri beş ana grupta toplanmaktadır. Bunlar toplama, koruma (bakım, onarım), belgeleme, sergileme ve eğitimidir.

Uluslararası Müzeler Konseyi/International Council for Museums (ICOM), 2019 yılı Eylül ayında Japonya'nın Kyoto şehrinde yaptığı toplantıda alternatif bir müze tanımını yapmış, müzelerin çağdaş işlevlere odaklanması gerektiğini belirterek yeni sorumluluk alanlarını şöyle benimsemiştir:

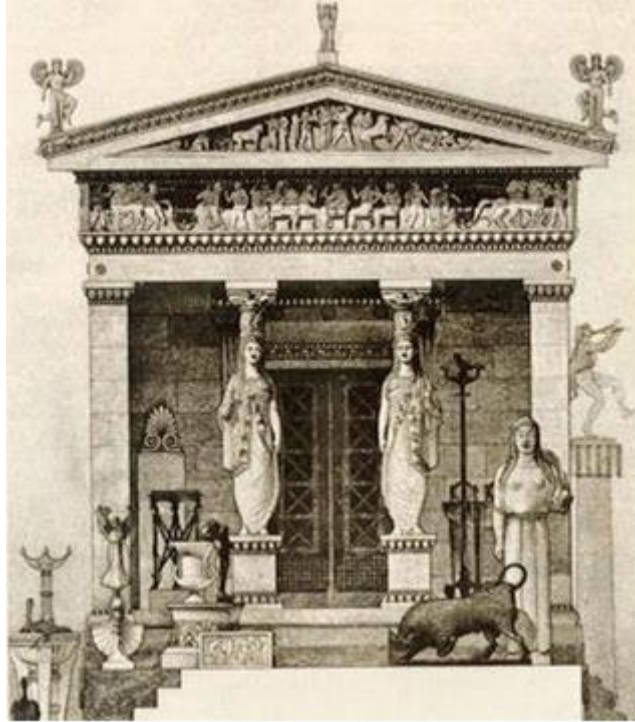
“Müzeler, geçmiş ve gelecek hakkında kritik diyaloglar için demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Günümüzün çatışmalarını ve zorluklarını kabul edip ele alarak, topluma olan güvende eserler ve örnekler tutar, gelecek nesiller için farklı hatıraları güvence altına alır ve eşit haklar sağlar ve tüm insanlar için mirasa eşit erişim sağlar. Müzeler kâr amaçlı değildir. Katılımcıdır, saydamdır ve insan onuruna ve sosyal adalete, küresel eşitlik ve küresel refah düzeyine katkıda bulunmayı amaçlayan, dünyadaki

anlayışları toplamak, muhafaza etmek, araştırmak, yorumlamak, sergilemek ve geliştirmek için aktif ortaklıklar ile çalışırlar.”

şeklinde yeniden yorumlamıştır (ICOM, 2019).

2.1.1.Müze Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

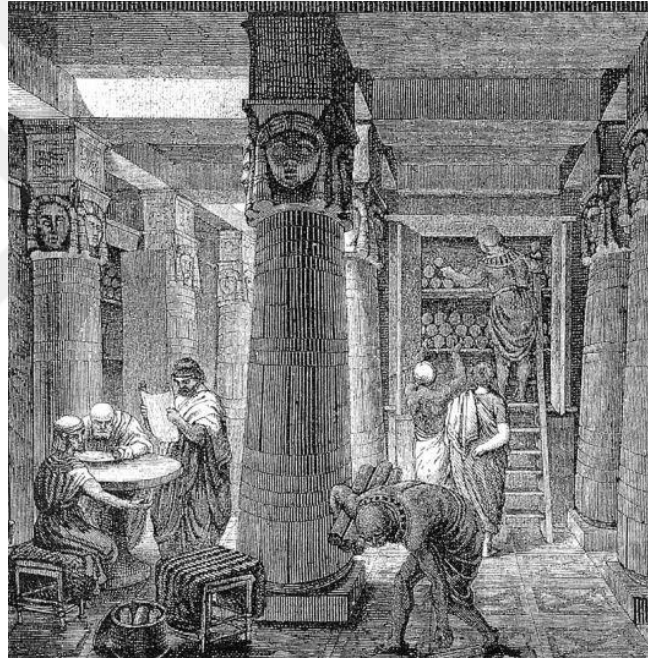
Doğa varlıklarının ve insan emeği ürünlerin bir sanatsal değere dönüşmesi ve bunların bir mekânda sergilenmesi ilk olarak Paleolitik çağ mezarlarında görülmüştür. Yine Mısır ve Mezopotamya kazılarında kutsal alan ve mabetlerde değerli eşyaların sergilendiği, mezarlara sahipleri ile birlikte gömüldüğü ve saraylarda bu eserlerin korunup sergilendiği görülmüştür (Yücel, 1999’dan aktaran, Ekelik, 2010). Kutsal alan ve mabetlerde olan nesnelerin sergilenmesi dinsel amaç taşıırken saraylarda olan nesnelerin sergilenmesi de güç gösterisi anlamı taşımaktadır. Savaşlarda galip gelen hükümdarlar savaş bölgelerinden getirdikleri ganimetleri saraylarda sergilemeye ve özellikle dış ülkelere gelen elçileri bu yapılarda ağırlamaya başlamışlardır. Sanatsal nitelikli nesnelerin bilinçli olarak toplanması ilk olarak Antik Yunan dönemine rastlamaktadır (Gürkan, 2004). Antik Yunan döneminde çeşitli sanatsal nesneler mabetlerin ya da sarayların “thesauroi” denilen hazine dairesine ait yapılarda korumaya alınmıştır. Bu dönemlerde sergilemeden ziyade değerli görülen nesnelerin saklanması ve korunması amaçlanmıştır (Uzun-Aydın, 2020, s.83).

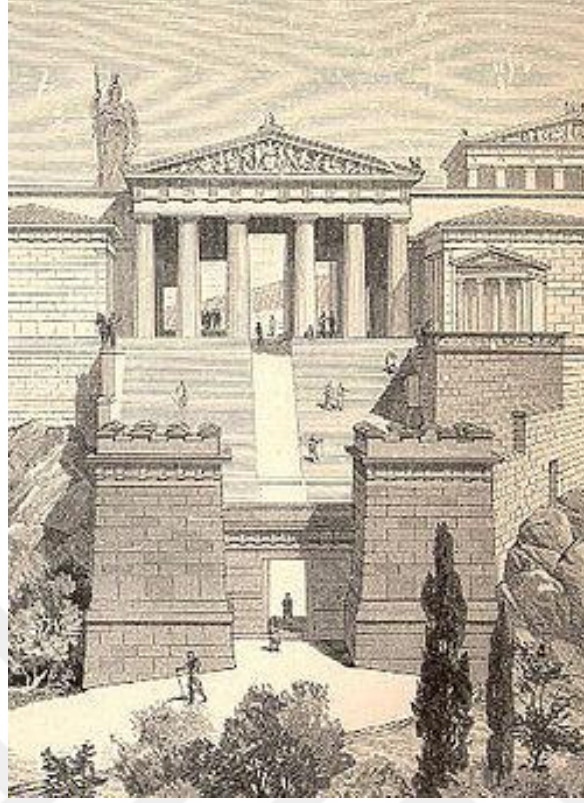
Şekil 2. Antik Yunan döneminden kalma hazine binası (thesauroi),

<https://www.uztarih.com/2019/01/antik-cag-sehir-mimarisi.html>

Yine bu dönemde Atina'lı ressamların yapıtları "Propylaion" adlı bir mekanda sergilenmeye başlanmıştır. M.Ö. 300 yıllarından itibaren ise daha çok eser toplamaya yoğunlaşıldığı dönemdir. Helenistik dönem olarak adlandırılan bu dönemde Makedonyalı İskender'in Mısırlı Generali I. Ptolemaios İskenderiye'de ilk müze ve kütüphaneyi kurmuştur (Yücel, 1999, s.19). Dünyada kurulmuş ilk müze olarak tarihe geçen bu müze Arseneum adını almıştır. Kral Sarayına bitişik yapılan bu yapıda alim, filozof ve sanatçıların eserleri burada toplanmıştır. Müze kelimesi ilim ve güzel sanatları himaye eden tanrılara verilen bir isim olarak da anılmaktadır. Bu sebeple bu yapılar ilk dönemlerde mabet mimarisine sahiptir (<https://core.ac.uk/download/pdf/80960609.pdf>).

Şekil 3.O. Von Corven tarafından betimlenen İskenderiye kütüphanesi

Şekil 4. Propylaea binası temsili

İlk zamanlar müzeciliğin dini bir anlam taşıması sebebiyle müze nesnesi olarak koleksiyonlarda dini içerikler barındırmakta idi. Daha sonra değerli taşlar, mücevherler ve diğer sanatsal eserler ile savaş ganimetleri olarak biriktirilen eşyalar günümüze kadar devam eden müzeciliğin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Ganimetlerin biriktirilmesi ise koleksiyonculuğun gelişmesine sebep olmuştur. Krallar ve devletlerin önde gelen kişileri başta olmak üzere bu tutkuya kapılanlar koleksiyonlarını, hazinelerini her geçen gün biraz daha zenginleştirmişlerdir. Geçmişte kurulan yapılan günümüz müzecilik anlayışından uzak olmasıyla birlikte müzeciliğin ilk örneklerini oluşturduğu düşünülmektedir (Yücel, 1999, s.19).

Tarihte ilk defa Romalı Asinius Pallio, koleksiyonundaki eserleri halkın görmesini sağlamak için sergilemiştir. Ayrıca İlk Roma Kütüphanesi de yine bu ünlü komutan tarafından kurulmuştur. Şair ve sanatçı kişiliği ile tanınan bu ünlü komutan savaşlarda elde ettiği ganimetleri biriktirmesi ile ünlenmiştir (Morgan, 2000). Asinius Pallio ile başlayan süreç Romalıların Grek Heykellerine olan ilgili sayesinde sürdürülmüştür. Romalılar “*Pinakothek*” adını verdikleri bu eserleri toplamayı onur saymışlardır (Yaraş, 1994, s. 20).

Ortaçağ Avrupa’sında asiller madeni para (sikke), madalyon, değerli eşyalar, mücevherat toplayarak koleksiyonculuğu geliştirmişlerdir. Rönesans ile birlikte geçmişte yapılmış olan

sanat eserlerine ilgi artmış, önemli eserler bazı zenginlerin koleksiyonlarında toplanmaya başlamıştır. Elllerinde önemli eserler bulunduranlar, bu zenginliklerini halk ile paylaşmak için büyük çabalar göstermişlerdir (Yücel, 1999, s.20).

Müzecilik için önemli atılımların ve gelişmelerin yaşanmaya başlandığı bu dönemlerden sonra, koleksiyonculuktan günümüz müzecilik anlayışına geçiş, aydınlanma sonrası bilimsel çalışmaların artmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bilimsel ilerlemenin sağlanması için müze kurumu önemli bir görev üstlenmiştir. Koleksiyonların sınıflandırılması, belgelendirilmesi ve korunması için yapılan bireysel uğraşların yetersiz olması sebebiyle toplumsal ve siyasal bilinçlenme için eğitimsel bir araca da dönüştürülen müzeler kamusal bir alana dönüştürülmeye başlanmıştır. Bu amaçla birçok bireysel koleksiyon çalışmaları kamulaştırılarak müzeye dönüşmüş ardından müzecilik bilimsel bir uğraş haline gelmiştir.

Ortaçağ Avrupa'sında günümüz müzecilik anlayışına uygun olmayan biçimde kilise ve manastırlarda dini içerikli nesnelerin sergilenmesi şeklinde bir müzecilik anlayışı bulunuyordu. Zamanla sanatsal içerikli eserlere artan ilgi sebebiyle Rönesans'ında etkisi ile Avrupa Müzeciliği gelişme göstermiştir (Yücel, 1999, s.20). Bu anlamda Ortaçağda ibadethaneler eserlerin korunması ve saklanması işlevini üstlenmiştir denilebilir. Günümüzde hala birçok kilise ve farklı dine hizmet eden ibadethanelerde tarihi eserler sergilenmektedir.

Roma geleneklerine bağlılığını sürdüren İtalyanlar eser toplamayı bir tutkuya dönüştüren halk olarak tarihe geçmiştir. Özellikle bazı İtalyan soyluları (Medici, Este, Gonzage, Famese aileleri) isimlerini bu sayede tüm Avrupa'ya duyurmuştur.

İtalyan toplumunda eser toplama bir tutku olarak yerleşmiştir. Özellikle Medici, Este, Gonzage, Famese gibi İtalya'nın soylu aileleri özel koleksiyonları ile isimlerini tüm Avrupa'ya duyurmuşlardır (Denizci ve Mirza, 2012; Oktar, 2015; Özmen, 2018). 18.yy'da Pompei ile Herculanium antik kentlerinin ortaya çıkması ile birlikte İtalyanların arkeolojik merakı da artmıştır. Floransa, Milano, Napoli, Roma, Torino ve Venedik gibi İtalyan kentlerinde arkeolojik kazılardan elde edilen eserler müzelere dönüştürülmüştür. Roma İmparatorluğu ve Vatikan'ın bu topraklarda oluşu sebebiyle ise tarihi kent oluşu ve dinsel bir müze alanı oluşu İtalya müzeciliğinin hızlı bir gelişim göstermesini sağlamıştır (Yücel, 1999, s.21-22).

Şekil 5. Vatikan müzesinde bulunan bir heykel, Fotoğrafçı Aaron Logan Arşivi, <https://www.mediawiki.org>

Paris çevresinde başlayan Fransız müze çalışmaları 1789 Fransız Devrimi ile birlikte yeni bir ivme kazanmıştır. Günümüzde sanal müze olarak da faaliyetlerini sürdüren Louvre Müzesi devrimden hemen sonra Fransa Kralı ve saraya yakın soyluların özel koleksiyonlarının toplanması ile oluşturulmuştur. 1793'te sergi alanı olarak açılan Louvre müzesi Fransız müzeciliğinin gelişmesine önemli katkıları bulunmuştur. Bu müzenin kurulması ile birlikte Fransa'da bilimsel müzecilik anlayışı da gelişme göstermiştir. Fransız kültür aktarımının bir parçası haline gelen bu müze zamanla farklı kültür eserlerine de ev sahipliği yapmaya başlamıştır (Akyalçın, 2019; Tezcan-Akmehmet ve Ödekan, 2011).

Şekil 6. Fransız Louvre müzesinin dıştan görünümü

18. ve 19. yy'da yaşanan sosyo-kültürel gelişmelerin etkisi ile İtalya, Fransa ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinde başlayan müzecilik faaliyetleri bu ülkelere de de daha yoğun bir şekilde sürdürülmüştür. Aslında Avrupa'dan çok önce Oxford Üniversitesi akademisyenlerinden biri olan Elias Ashmole adlı antika meraklısı tarihçinin elinde bulunan eserleri 1638 yılında üniversite bünyesinde sergilenmeye başlanmıştır. Hatta bu sergi zamanla Londra'da kurulacak olan British Museum'a dönüştürülmüştür. 18. yy'da toplumun önce üst kesimleri ve sanatçılar daha sonra tarihçiler ve diğer bilimadamları tarafından önemsenmeye başlayan müzecilik anlayışı sayesinde Kraliyet ailesinin de desteği ile 1759'da İngiltere Müzesi (The British Museum), 1824 Milli Galerisi (The National Gallery) ve 1897'de Tate Galerisi halka açık sergilenmeye başlanmıştır. Müzelere olan ilgili diğer sanat dallarını da etkilemiştir (Ulu ve Şahiner, 2010, s.130). British Museum olarak adlandırılan alan birçok taşımaya şahitlik etmiştir. Russel Kalesi yakınında inşa edilen bir alana taşınan ve günümüzde ziyaretçilerini ağırlayan British müze dışında tarihsel süreç içerisinde Yunan, Roma heykelleri, Efes Artemis mabedi kalıntıları ile Asurlulara ait eserlerin dışında İngiliz kültürel mirasının nesillere aktarımını amaçlayan "Victoria and Albert Museum", Cambridge'de "Fritz William Museum", Cardiffde "National William Museum", "National Gallery" ve "Tate Gallery" kurulmuştur. Günümüzde ise sayıları artan müzeler hem ulusal hemde yerel olmak üzere birçok farklı türde geliştirilmiştir (<https://www.britishmuseum.org/>).

Almanya'daki müze anlamında ilk çalışmaların 16. ve 17. yy'da yapıldığı bilinmektedir. Almanya'da devlet saraylarında biriktirilen koleksiyonlar ilk müze örneklerinin oluşmasını

sağlamıştır. Ayrıca Alman arkeologların birçok ülkede gerçekleştirdikleri kazı çalışmalarından elde ettikleri eserleri kendi ülkelerine götürmeleri sebebiyle Almanya’da müzeciliğin kayda değer bir biçimde geliştiği söylenebilir. Hatta günümüzde bile arkeoloji alanında yapılan akademik çalışmaların Alman dilindeki eserler üzerinden yürütüldüğü bilinmektedir. Suriye, Irak, Mısır ve Anadolu coğrafyasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarından elde edilen antik değerli nesnelerin Münih ve Berlin’de kurulan müzelerde sergilendiği bilinmektedir. Rönesans dönemine ait eserleriyle ün yapmış olan Alte Pinakothek 1836 yılında açılmıştır. Leo von Klenze tarafından tasarlanan İtalyan Rönesansı tarzındaki müze yapısı Almanya’daki diğer müzelere de mimari açıdan örnek oluşturmuştur (Doğan, 2013).

Şekil 7. Alte Pinakothek müze binasından görünüm. (<http://muenchen-reisefuehrer.de>)

Wilhelm Von Bode’nin 1903’de açtığı Kaiser Friedrich Museum’un ardından Almanya’nın diğer büyük kentlerinde de müzeler peş peşe kurulmaya başlanmıştır. Müze Araştırmaları Enstitüsü (IfM), 2019 yılı raporuna göre Almanya’da 6.834 müze bulunmaktadır. Sanat ve Resim Galerileri dahil edildiğinde sayı 7245’e ulaşmaktadır (<http://www.deutschland.de/>).

Şekil 8. Isar Nehri Üzerindeki Teknoloji Müzesi (<http://www.deutschland.de/>)

Isar Nehri üzerinde kurulu teknoloji müzesi günümüzde dünyanın en büyük teknoloji müzesi olarak bilinmektedir (Naroğlu, 2013).

Genel olarak Avrupa müzeciliği İspanya, Prado, Barcelona ve Toledo müzeleri ile gelişim göstermiş olup Sovyetler Birliği döneminde de kültürel hegomanya arayışının bir sonucu olarak müzeler devlet desteği ile gelişmiştir. Zamanla evrensel müze bilimciliğine doğru yönelen Avrupa müzeleri arasına Ermitage gibi dünyaca ünlü müzeler katılmıştır. Özellikle 19. yy'da gelişme ve yayılma gösteren bilimsel müze örnekleri dünyadaki soyo-kültürel gelişmelere bağlı olarak artmıştır. Savaşların son bulması ile 1945'ten sonra müzecilik yaklaşımı ulus devlet ideolojisinin de etkisi ile folklorik de bir değer kazanmıştır. Bu dönemden sonra açık hava ve tarih müzeciliğine ağırlık verilerek kültür aktarımının bir parçası haline dönüştürülmüş olup milli eğitim anlayışı içinde görev üstlenir hale gelmiştir (Yücel, 1999, s.24-25).

Amerika'da müzecilik çalışmalarının yoğunluk kazanması 19. yy'ın ikinci yarısına denk gelmektedir. Amerikalılar yurtdışı örneklerinden hareketle geliştirdikleri müzeleri eğitimin bir parçası olarak kurumsallaştırmışlardır. Kısa sürede büyük bir gelişme gösteren Amerikan müzeciliği Avrupa'dan ileri konuma ulaşmıştır. Amerika'daki Smithsonian Enstitüsü dünyanın en büyük müzelerinden birisidir. Bu müze kompleksinin yanı sıra Amerika'da birçok önemli müze kurulmuştur. Amerika'daki müzecilik, gelişimini sürdürüp, çağı aşan boyutlara ulaşırken bir taraftan da dünyadaki pek çok yapıyı kopyalamaya başlamıştır. Örneğin; 1897'de Tennessee Eyaleti Nashville kentinde

Perikles'in Atina Akropolü'nün en yüksek yerindeki Parthenon'un benzeri, ahşap ve alçıdan yapılmıştır (Yücel, 1999, s.27).

21. yy'da türü ne olursa olsun müzeler, eğitim işlevlerini ilk sıraya alarak yerel ve bölgesel kalkınmada sürdürülebilirliği sağlamak için yerel halkın katılımıyla; kültürel, çevresel, ekolojik ve ekonomik göstergelerin yol göstericiliğinde çağdaş bir sistem oluşturmak ve kültürel, doğal ve teknolojik mirası geliştirmek için yakın ve uzak çevreleriyle uyumlu biçimde çalışmaktadır. Çağdaş müzecilikte dikkat çeken unsurlardan biri de müze çeşitliliğidir. Koleksiyon içeriğinin hızla geliştiği, çeşitlendiği ve belirli temalara dayanarak renklendiği çağdaş müzecilikte hemen her konuda ve büyüklükte müzeye rastlamak mümkündür. Bu müzeler arasında geleneksel müzecilik yaklaşımlarından hareketle çağdaş müzecilik uygulamalarına uyum sağlama becerisini kullanarak bir bilim merkezi gibi hizmet vermeye başlayan doğa tarihi içerikli müzeler ilk sıradadır. Doğa tarihi müzelerinin yanı sıra etkileşimli bilim müzeleri kategorisinde sağlık ve tıp tarihi müzeleri de önemli bir yer tutar (Uçar, 2019).

Müzeler, okul dışı öğrenme ortamları arasında en çok ziyaret edilen kurumlardır (Bamberger ve Tal, 2006). Müze türleri arasında etkileşime olanak sağlayan doğa tarihi müzeleri, bilim, keşif ve teknoloji merkezleri vb. örnekler öğrenme süreçlerinde okul dışı ortamların etkin kullanımını kolaylaştırmaktadır. Özellikle doğa tarihi müzelerine duyulan ilginin artmasıyla Doğa tarihi müzelerinden eğitimde etkili bir şekilde yararlanabilmek için planlı ve programlı bir öğretime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu öğretimin amacına ulaşması için öğretim programlarıyla doğru biçimde ilişkilendirilmesi gerekmektedir (DeWitt ve Storksdieck, 2008). Doğa tarihi müzeleri, bitki ve hayvan örneklerinin, fosillerin, madenlerin ve kayaçların (örneğin; mineraller, kristaller, jeolojik oluşumlar vb.) toplandığı, korunduğu, üzerinde bilimsel araştırmaların yapıldığı ve halka açık bir şekilde sergilendiği müzelerdir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012; İnan, 2008). İsviçreli doğa bilimleri uzmanı Gessner tarafından 16. yy'da ilk doğa tarihi müzesi açılmıştır (Aktüre, 1983). Fakat gerçek anlamda hizmet veren bir doğa tarihi müzesi 1568 yılında doğa bilimci Ulisse Aldrovandi tarafından İtalya'daki Bologna Üniversitesi'nde kurulmuştur (İslamoğlu, 2012). Doğa tarihi müzelerine duyulan ilginin artması sonucunda 17. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin çoğunda bu müzeler kurulmaya başlanmıştır (Demirsoy, 1996). Doğa tarihi müzelerine kuruldukları dönemden itibaren koleksiyonlarını sergilemelerinin yanında birçok görev yüklenmiştir. Bu görevlerin bazıları şöyledir: Bitki ve hayvan türlerini geliştirmek, özellikle nesli

tükenmekte olan endemik türleri korumak, saklamak ve ekonomiye kazandırmak için bilimsel araştırmalar yapmak (İnan, 2008), doğa ve çevreyi tüm yönleriyle halka tanıtmak, doğanın korunması ve doğa sevgisinin oluşturulması için çeşitli etkinlikler (konferanslar, seminerler vb.) düzenleyerek, eğitimler vermek (Dilli, 2014, İnan, 2008).

2.1.2. Türkiye’de Müzecilik

Göçebe yaşam biçimi sebebiyle Türklerde mimari yapı ve güzel sanatlar ürünleri ilk dönemlerde oldukça azdır. Yerleşik hayatla birlikte mimari yapıların gelişmesi ile birlikte süsleme sanatları da artık yalnızca giyim kuşam dışında yapılara da yansımıştır. Ancak Osmanlı döneminde İslam kültürünün etkisi ile hayvan ve insan suretinin yapılmasını sınırlayan anlayış sebebiyle heykel gibi sanatlar diğer sanatlara göre daha sönük kalmıştır. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan Anadolu insanı yalnızca taşımada kolay ve günlük yaşam için gerekli olan aletlerin yapımında süsleme sanatını işlemiştir. Zaman içerisinde farklı devletlerle olan münasebetlerle birlikte Saray ve çevresinde ve Türk ve yabancı sanatkarların eserleri sergilenmeye başlanmıştır. Batıda sanat eserlerine duyulan ilgi ve ganimetler sonucu elde edilen eserlerin güç ve kudret göstergesi olması sebebiyle Osmanlı döneminde de yavaş yavaş sanat eserlerinin toplanmasına ve biriktirilmesine önem verilmeye başlanmıştır (Özkasım ve Ögel, 2011).

Yavuz Sultan Selim döneminde halifeliğin Osmanlıya geçmesi ile birlikte Anadolu Topraklarına getirilen kutsal emanetler belli günlerde Topkapı Sarayında Enderun Hazinesinde sergilenmeye başlanmıştır. Batıyla etkileşimin arttığı Osmanlının son yüzyıllarında Türk aydınlarının müzeciliğe olan ilgisi artmıştır. Zaman içerisinde arkeolojik eserler toplanmaya başlanmış ve hükümdara sunulan çeşitli hediyelerin sergilenmesi ile ilk müzecilik faaliyetleri başlamıştır. Osmanlı döneminde günümüz müzecilik anlayışına uygun ilk faaliyet Harbiye Nazırı ve Tophane Müşiri Fethi Ahmet Paşa’nın İstanbul’un fethinden o güne değin yapılmış ve ganimet olarak alınmış silahlar ile kazılardan gelen tarihi yapıtları Aya İrini Kilisesinde toplayıp sergilemesi ile başlamıştır. Bu faaliyetler günümüz Mecma-i Esliha-ı Atika (Eski Silahlar Koleksiyonu) ve Mecma-i Asar-ı Atika (Eski Eserler Koleksiyonu) müzelerinin ilk tohumlarıdır. Ayrıca 1726’da Askeri Müze, 1895’de ise Bahriye Müzesi günümüz müze anlayışından uzak olmakla birlikte Osmanlı döneminde kurulan müzeler arasındadır (KTB, 2022).

Müze olarak tahsis edilen binaların zamanla yeterli gelmemesi üzerine 1873'te Çinili Köşk müzeye dönüştürülmüş olup 1876 yılında burası İmparatorluk Müzesi olarak halka açılmıştır. Ancak bu çalışmalar günümüz müzeciliğinin yalnızca koruma ve sergileme işlevini yerine getirebilmiştir (Yücel, 1999, s.32).

1881 yılında Müze-i Humayun Müdürü olan Alman Philipp Anton Dethier İstanbul'da arkeolojik kazı çalışmaları yürütmüş ve bu çalışmaları akademik anlamda raporlaştırmıştır. Bu dönemde Osmanlı'nın modern müzecilik anlayışının gelişmesinde ve müzeciliğin bir eğitim işlevine sahip bir biçimde kurumsallaşmasının ilk adımlarını atmıştır (Saatçi-Ata, 2021, s. 459). Deithier'in ölümü üzerine yeni müze müdürü olarak görevlendirilen Ressam Osman Hamdi Bey, güzel sanatlar alanında olduğu kadar müzecilik alanında da önemli katkıları olmuştur (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s.1322). Bu görevi 1910 yılına kadar sürdürmüş ve Müze-i Hümayun onun zamanında büyük gelişme göstermiştir. Osman Hamdi Bey, bir yandan bu müzeyi geliştirmeye çalışırken, diğer yandan da eski eserlerin yurt dışına kaçırılmalarını önlemek için bir yasa hazırlamıştır (Epikman, 1967; Yücel, 1999, s.48). Aynı zamanda birçok kazıya katılarak önemli buluntular elde etmiş ve yapılan diğer kazılara da büyük destek vermiştir (Eldem, 2013; Sönmez, 2020).

Osman Hamdi Bey'in Müze-i Humayun'a müdür olarak atanmasında geçmiş deneyimleri etkili olmuştur. Viyana'da açılan Dünya sergisine komiser olarak atanan Osman Hamdi Bey Avrupa'da alanında uzman olarak nam salmıştır (Gündüz, 2007, s.468; Göğüş, 2007, s.136). Göreve gelmesi ile müze alanında yapılan ilk yerli atama olmuş ve 29 yıl 5 ay bir fiil görevini layıkıyla sürdürmüştür (Eldem, 2019, s.75)

Günümüz güzel sanatlar müdürlüğü benzeri bir kadroya atanan Osman Hamdi Bey kurulu olan ilk Osmanlı Müzesi (Müze-i Humayun) için 1884 tarihli Âsâr-ı Atika Nizamnâmesi çıkarılmasına vesile olmuş ve bu sayede eser kaçakçılığının önüne geçilmiş ve aynı zamanda kazılar teşvik edilmiştir. Yavaş yavaş müzeciliğin geliştiği bu dönemde artan kazı alanlarından çıkan nesneler sebebiyle müze daha geniş bir alana taşınmış ve 1892'de halka açık hale getirilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin temeli bu dönemde atılmıştır. 1902 ve 1908 yıllarında iki yeni bölüm eklenen müzeye Eski Şark Eserleri Müzesi eklenen bugünkü halini almıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, ss. 1322-1323).

Osman Hamdi Bey'in ölümünden sonra, Asar-ı Atika Müzesi Müdürlüğüne 1892'den beri ona müdür yardımcılığı yapmakta olan kardeşi Halil Edhem ELDEM getirilmiş oda görevini uzun yıllar sürdürmüştür. Halil Edhem Bey, kardeşinin açtığı yolda ilerleyerek vefatına kadar olan süre içerisinde birçok bilimsel müze çalışmasına öncülük etmiştir

(Yücel, 1999, s.60-61). Edhem Bey’de abisi gibi devlet sınırları içerisindeki eserlerin korunmasına özen göstererek Muhafaza-yı Ağabeydat Nizamnamesi (Anıdan Koruma Yönetmeliği) ve Muhafaza-yı Asar-ı Atika Encümeni (Eski Eserleri Koruma Komisyonu)’nun kurulmasına öncülük etmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, ss. 1322-1323).

1920’de TBMM’nin açılmasıyla başlayan süreçte kültür alanında yapılan çalışmaların başat noktalarından biri de müzecilik faaliyetleri olmuştur. Millet egemenliğine bağlı kurulan yeni devlette tarihi eserler Türk Milli Eğitim sisteminin bir unsuru olarak değerlendirilip kültürel aktarım aracı haline dönüştürülmüştür Mardan ve Önal, 2000, s.178). Atatürk’ün talimatıyla yeni müzeler açılmış ve arkeolojik kazılar arttırılmıştır (Yücel, 1999, s.67).

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Türk Asar-ı Atıkası (Türk Eski Eserler Müdürlüğü) İlk Meclisin açılmasıyla birlikte kurulmuştur. Böylece eski yapıtlar ve müzelerle birlikte güzel sanatlar ve kütüphanecilik faaliyetleri de tek kurumda toplanmış oldu (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1323). İstiklal Zaferi ’nin ardından Atatürk’ün talimatı ile Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa, Müzelerin çalışmaları ile ilgili bir genelge yayınlarak tüm illerdeki müze depolarının, müzelerin yeniden düzenlenmesi, müzesi olmayan yerlerde yeni müzelerin açılması talimatı verilmiş ve genelgede müze çalışanlarının sorumlulukları belirlenmiştir (Yücel, 1999, s.68).

16 Eylül 1925 tarihli bir kararname ile tekke ve zaviyelerin kapatılması sonrasında kapatılan yapıların içerisinde bulunan tarihi, sanat tarihi ve etnografik değerlerdeki eşyaların müzelerde toplanması gerçekleştirilmiştir. Böylece birçok medrese, kilise, imaret ve zaviye müze depolarına, müze memurluklarına dönüştürülmüştür. Topkapı Sarayı, 1924’de Bakanlar Kurulu kararıyla müzeye dönüştürülmüş ve 1927’de halka açılmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1323).

Atatürk, başta Topkapı Müzesi, Ayasofya Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi ve Dolmabahçe Sarayı olmak üzere birçok müzenin kuruluşuna önderlik etmiş ve Türkiye’yi müzecilik konusunda ileri düzeylere taşıyan önemli çalışmalarda bulunmuştur. Cumhuriyetin ilanıyla başlayan çağdaşlaşma ve batılılaşma hareketi bu alanda da kendini göstermiştir.

Türk müzeciliği 1960’lı yıllara kadar kısıtlı bütçe imkânları ile yürütülmüş ve müzelerin gelişmesi sekteye uğramıştır. 2000’li yıllardan itibaren ise Kültür ve Turizm Bakanlığının

katkıları ile birçok ören yeri düzenlenmiş ve müze yapıları inşa edilmiştir. Günümüzde müze sayısı 519'a çıkmıştır. Bu müzelerin 210'u Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, 309'u ise özel müze kategorisinde yer alırken ören yeri sayısı 143'e ulaşmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021).

2.1.3. Müzelerin İşlevleri

Geçmişte doğa nesnelerinin, sanat yapıtlarının, değerli eşyaların toplanması ve biriktirilmesi ile başlayan müze etkinliği, zaman içerisinde önemli ölçüde değişime uğramıştır. Kültür aktarımının bir parçası olarak değerlendirilen müze özellikle eğitime de hizmet eder hale gelmiştir. Geçmişte hükümdarların diğer hükümdarlara kıyasla güç ve zenginlik göstergesi olarak toplanılan eşyalar günümüzde toplumun gelişimini destekleyen, halka açık sergilenen ve kar amacı olmayan kültürel birikimin korunduğu kurumlar olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Karadeniz, 2018).

Genel olarak müzelerin işlevleri beş ana grupta toplanmaktadır. Bunlar toplama, koruma (bakım, onarım), belgeleme, sergileme ve eğitimidir. Uralman (2006)' göre ise müzelerin işlevleri koruma (koleksiyon yönetimi, belgeleme, saklama, koruma ve mimari tasarım), iletişim (kültürel aktarım mekanizması olarak eğitim) ve sergilemedir.

2.1.3.1. Eser Toplama İşlevi

Müzelerin en belirgin amaçlarından birisi toplumda değer ifade eden nesnelerin toplanmasıdır. Kurumsal anlamda müzeler sürdürülebilirlik açısından koleksiyonlarına sürekli eklemelerde bulunan bunu yaparken müzenin türüne ve konusuna göre belirli bir politika dahilinde eserleri kendi bünyesine satınalma ya da bağış yoluyla katmaya çalışan kurumlardır. Toplama işlevinin yerine getirilmesi için kullanılan araçlar ise satınalma, bağış, kazı, değiş tokuş veya geçici süre ile sergilenmek üzere elde **bulundurmaktır**.

2.1.3.2. Eserleri Belgeleme

Eserleri belgeleme işlevi müze tarafından sahiplenilen eserin etiketlenilmesi, sınıflandırılması ve kaydedilmesi ile başlayan ve arşivlenmesiyle sürdürülen bir işlevdir. İlk başlarda her müze kendine has bir sınıflandırma ile eserleri belgeler iken günümüzde uluslararası eser sınıflandırmaları ICOM tarafından yayınlanmaktadır. Tüm eserler

buradaki talimatlara uygun belgelenmektedir. Belgeleme işlemi yazılı, görsel veya işitsel yöntemlerle yapılabilir (Abacı, 1996, s.11-13).

2.1.3.3. Müzelerin Sergileme İşlevi

Sergileme işlevi müzelerdeki eserlerin insanlarla etkileşime sunulmasını sağlamaktadır. Sergileme müzelerin en temel aktivitelerinden birisidir. Müzeye ait koleksiyonların belirli bir amaçla bir düzen içerisinde izleyicisine tanıtılması sürecine sergileme adı verilir. Sergiler müzelerin ziyaretçi sürekliliğini sağlamada önemli etkinliklerinden biridir. Sanatsal, ekonomik ve kültürel değere sahip nesnelerin zaman içerisinde sergilenebilirlik açısından değerlendirilmesi yapılarak sergiye hazır hale getirilmelidir. Müzelerde eserler bazen sürekli bazen de belirli bir zaman aralığında sergilenirler (Demir, 2001, s.7).

2.1.3.4. Müzelerin Koruma, Bakım ve Onarım İşlevleri

Müzelerin önemli işlevlerinden birisi de toplumların kültürel miraslarının gelecek nesillere aktarımını sağlamak için eserlerin korumaya alınması, zaman içerisinde yıpranmalara karşı bakımının sağlanması ve onarılmasıdır. Müzeler kültürel aktarımın yanı sıra yurttaşlara koruma bilinci kazandıran kurumlardan biridir. Malzemenin türüne göre koruma işlemi farklılaşmaktadır. Bu da ayrı bir uzmanlık gerektirmektedir. Müze kurumları bu alanda da araştırma çalışmalarına ön ayak olmaktadır. Yine sergileme ve depolama anlamında da koruma amacına uygun alanda muhafazasının sağlanması rutubet ve haşerelerden koruma ve uzun yıllar eserin bozulmasının önüne geçmek önemlidir.

2.1.3.5. Müzelerin Eğitim İşlevi

Müzeler insanlar için etkin öğrenme çevreleri olma yönünde değişmektedir. Müzelerde güç dengesi nesnelerle ilgilenmekten insanlarla ilgilenmeye doğru yer değiştirmiştir. Müzelerin odağı koleksiyondan iletişime doğru yön değiştirmeye başlamıştır. Müzeler için yeni bir rol bulunmuştur. Müzeler öğrenme ve eğlence için bir kurum olmuştur. Bugün müzeler bir kez daha insanların üniversitesi ve okulları olmuştur (Hooper-Greenhill, 2013). 1950'lerin başlarında müzelerin eğitsel amaçlarının tanınması için bir hareket başlamıştır. Bu yıllardan itibaren resmi ve resmi olmayan eğitim sürecinin bir bölümü olarak müzelerin ve galerilerin eğitsel değerine olan inanç artmıştır (Moore, 1982, s. 213).

Günümüzde müzelerin eğitim işlevinin ön plana çıkmasında müzecilik ve eğitim anlayışlarındaki gelişim ve değişimlerin etkili olduğu görülmektedir.

Bilginin güç olduğu çağımızda eğitim kavramı “*Kişide kendi öğrenme profili hakkında farkındalık yaratılması yoluyla, daha üst zihinsel yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştirmesi ve bu arada da değişen çevresel koşullara uyum gösterebileceği bilgi, beceri ve davranışları sürekli olarak güncelleyebilmesi için uygun öğrenme ortamlarının yaratılması süreci*” olarak tanımlanabilir (Hesapçioğlu, 2001; Genç ve Eryaman, 2008, s. 89-102). Günümüz toplumlarında, eğitilmiş insan kendisi ile ilgili gelişmeleri ve değişimleri takip edebilen, edindiği bilgi birikimini günlük yaşantısına uygulayabilen, sorgulayan, yaratıcı, gelişime açık, bilgi teknolojilerini etkin kullanabilen kişi olarak nitelendirilmektedir. Bu sebeple yeni eğitim paradigması insan temelli yaklaşımları ön plana almaktadır. Yeni yaklaşımla hazırlanan öğretim programları öğrencilerin bireysel yeteneklerini, iletişim becerilerini, takım çalışmasına yatkınlığını, sezgi, muhakeme, yaratıcılık ve hayal gücünü geliştirici özellikleri de içinde barındırmalıdır. Yalnızca sınıf ortamına nüfus eden dış dünya ile ilişkilendirilmeyen bilgi yığınlarına öğrencileri maruz bırakmak bu yaklaşımın reddettiği en temel argümandır. Özellikle, eğitimin bilgi basamağından ibaret olmadığı gerçeği ile birlikte eğitimin çok yönlü olma özelliği öğretim programlarının alanlarını da doğrudan etkilemiştir (Arslan ve Eraslan, 2003). Çağdaş eğitim yaklaşımında öğrenme yalnızca okulda gerçekleşen bir eylem değildir. Eğitim ve öğrenme artık kurumsallaşmış formunu terk etmekte, kurumlar-ötesi bir hâl almaktadır (Şimşek, 1997, s. 7-8). Eğitim ile ilgili zaman ve mekân sınırlandırılmasının ortadan kalkması “Hayat boyu öğrenme” anlayışını da ortaya çıkarmıştır. Teknolojinin ortaya çıkardığı yeni eğitim süreçleri, uzaktan eğitim gibi olanaklarla, eğitimi yaşam boyu süregiden bir süreç hâline getirmiştir. Böylece bireyler istedikleri anda mekan sınırı olmaksızın ilgi ve isteklerini uygun eğitim alabilmektedir, bilgi yalnızca okullarda öğretmenler tarafından verilmemektedir (Oktay, 2001).

Eğitim günümüz koşullarına kendini en etkili biçimde adapte eden müzeler tarafından, 90’lı yıllar ve 21. yüzyıl için önemli bir güç olarak görülmektedir. Eğitim, sağlıklı ve başarılı bir müze için ek bir fonksiyon değil, olmazsa olmaz ve çok önemli bir parçadır (Hooper-Greenhill, 1991). ICOM, müzelerin eğitim ve toplumsal rolleriyle ilgili özet olarak şunları söylemiştir; “Nüfusun bütün bölümleri tarafından kullanılan bir eğitsel kaynak olarak müzelerin rolü, gelişim için her fırsatı kullanmak olmalıdır. Müzelerin, hizmet etmeyi hedeflediği grup ya da bölgedeki toplumun her düzeyinde yeni ve daha

geniş ziyaretçi kitlelerini çekme ve politikaları ve hedefleri doğrultusunda hem genel topluma hem de özel bireylere ve gruplara olanaklar sunma sorumlulukları vardır (Iguchi, 2005). Yaşam boyu eğitim anlayışının yaygınlaşması, müzelerin eğitim işlevini ön plana çıkaran önemli etkenlerden birisidir.

Yaşam boyu eğitim toplumdaki değişimlere ve değişim süreçlerine katılım için insanları hazırlamaktadır. Yaşam boyu eğitimin müzelerle ilişkili olduğu açıktır ve bu genel eğitim için zorunluluktur. İlk olarak müzeler, yeni değer sistemlerine, boş zaman tarzlarına ve rollerine uyum sağlması için insanlara yardım için harekete geçmeli ya da var olan eylemlerini devam ettirmelidirler. Ayrıca müzeler, daima değişen bir dünyada insanların kendilerini gerçekleştirmelerine (self-fulfilment) yardımcı olmak için yenilik yapan kurumlar olarak işlevlerini göz önünde bulundurmak zorundadırlar.

Müzeler sadece olanaklar sunan değildir, Aynı zamanda etkin katılım için olanaklar yaratmak zorundadırlar. Toplum eğitimi sadece insanlar arasında bütünlük duygusunu yaratmamalı aynı zamanda var olan problemlerin ya da ihtiyaçların bilgisini ve anlayışını yayabilmelidir. Müzenin işlevleriyle ilgili olarak müzeler yurttaşlık bilincini uyandırmalı ve ait olma duygusunu yaratmalıdır. Müzeler toplumla ilişki kurmak zorundadır. Müzeler, boş zaman eğlenceleri, inanç, sosyal hizmetler ve sosyal çalışmalar, resmi (formal) ve resmi olmayan (informal) eğitim hazırlıkları ile bağlantılı olmak zorundadır (Chadwick, 1980, s. 101-109).

Yaşam boyu öğrenme yaklaşımı müzelerin geçmişte de var olan ancak kimi zaman daha pasif durumda olan bu işlevini daha aktif hale getirmiştir. Müzecilik anlayışındaki değişimler de müzelerin eğitim işlevlerinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Çağdaş müzecilik yaklaşımında kültürel değerleri olan eski eserlerin toplanması, sergilenmesi yanında sosyo-psikolojik ve pedagojik işlevine de odaklanılarak müzecilik bir bilim dalına dönüştürülmüştür. Türkiye’de güzel sanatlar fakültelerinde müzeoloji adı altında seçmeli ve zorunlu dersler verilmektedir. Yine müzeler yeni yaklaşım doğrultusunda yeniden organize edilmiştir. Müzeler günümüzde eğitim kurumları ile işbirliği içerisinde yaygın eğitimin bir parçası haline gelmiştir (Atasoy, 1994, s. 38). Müzeler yalnız eşyaya gösterilen saygının sınırlarını aşıp, insana gösterilen saygı, toplumla doğrudan iletişim kurma, toplumun kültürlenmesi görevinin üstlenildiği çağdaş müzecilik anlayışına yönelmiştir (Özkasım, 1997, s. 77). Günümüz modern müzeciliğinde temel amaç eserleri depolamak ve sergilemek değil, kültürel birikimin aktarılmasını sağlayan eğitimidir. Müzelerde gerçekleştirilen sergileme faaliyetleri toplumların emeği, düşünce yapısı, hayata bakışı ve

inancının bir yansımasıdır. Bu kapsamda müzeler, tarihin anlaşılmasına, gelenek ve görenek gibi kültürel değerlerin aktarılmasına, zevk ve estetik beğenilerin gelişmesine ve eğitimin okul dışında da devam ettiği fikrinin benimsenmesini sağlayarak halkın eğitime destek vermektedir (Atasoy, 1999, s. 17; Atagök, 2003). Hatta öğrencilerin ders kitaplarından ve anlatım yoluyla öğrenemediği bilgilerin müze aktiviteleri ile daha kalıcı hale geldiği gözlenmektedir.

Yeni müzecilik anlayışını savunanların tüm önerileri, müzenin bilgi aktarması temeline dayanmaktadır ve bir eğitim ve kültür kurumu olarak müzenin amacı, ziyaretçilerin ihtiyacına göre program ve sergiler hazırlamaktır. Müzeler, böylece toplumu yönlendirerek, yeni ufuklara yönelmesini sağlarlar. Yine onlara göre müze bir forum olmalıdır ya da halk ile uzmanlar arasında bir diyalog oluşturmalıdır. Ziyaretçilerin müzeden elde edeceği bilgi ve deneyim, müzenin bir ürünü olacaktır (Atasoy, 1997, s. 97; Özkoç ve Duman, 2008).

Çağdaş Müzecilik anlayışı kapsamında müzeler yalnızca eserlerin korunduğu binalar olmanın dışında halkın tüm kesimlerinin ilgi alanları doğrultusunda geçici sergi, rehberli gezi, film gösterimi, söyleşi, konferans, seminer ve atölye çalışmaları ile kültür, sanat, eğitim ve bilim alanında bilinçlenmeyi sağlayan kurumlara dönüşmüştür. Özellikle geçici sergiler ile müzeye gelemeyen kişilerin ayağına giden müze aktiviteleri artık bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin etkisi ile sanal ortama gerek iki boyut gerekse 3 boyut olarak aktarılmıştır. Çağdaş müze yaklaşımı tüm bireylere ulaşmayı hedeflemektedir. Müzeler sanat haberlerinin odak noktasına dönüşmek, her gün yeni ziyaretçilerin yanı sıra müzeyi çok iyi tanıyanların da tekrar tekrar bu sanat kurumuna gelmesini sağlayacak aktiviteler ile halka ve öğrencilere önemli bir eğitim alanı açmaktadır.

Avrupa ve Amerika müzeleri Türkiye’den çok önce klasik müze işlevlerini yerine getirmenin yanı sıra eğitimi alanına da ciddi yatırımları bulunmaktadır. Almanya’daki müzelerin neredeyse tamamında derslik ve atölyeler bulunmaktadır. Anaokulundan-üniversiteye eğitimin tüm kademelerine hizmet edecek düzeyde gereceğe yakın arkeolojik kalıntı eserlerin benzerlerinin kil ve hamur ile nasıl yapılacağına ilişkin uygulamalı eğitimler verilirken belgesel ve sinevizyonlar ile tarihsel kalıntılara ilişkin gerçekçi hikâyeler gösterilmektedir. Böylece öğrencilerin arkeoloji ve sanat tarihi hakkında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır. Ortaokul ve ortaöğretim kurumlarındaki sosyal bilimler

ağırlıklı derslerin birçoğunda gezi, gözlem programlarında müzeler önemli bir yer tutmaktadır (Yücel, 1999, s. 90).

Bugün müzeler, içinde bulundukları toplumun kültürünü doğrudan etkileyen, eğitici işlevleri kolaylaştıran, biçimlendiren, canlı ve yaşayan kurumlardır (Çakmak, 2002, s. 35). Çağdaş müzecilikte müzelerin yaptıkları etkinlikleri topluma duyurmak ve toplumun ilgisini çekmek, toplumla bütünleşmenin ilk koşuludur. Etki alanını genişletmek, müzeye gelen sanatçı, sanatsever, aydın ve öğrencilerden oluşan dar kapsamlı çerçeveyi genişletecek formal programlar geliştirmektedir. Kültür Bakanlığı ve İl Özel İdareli ve Belediyeler ile işbirliği çerçevesinde düzenlenecek programlar ile tüm yurttaşlara müzelerin ulaştırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda belgesel ve çeşitli video kayıtlarının yayınlanması belli bir eğitim etkinliğini gerçekleştirirken sanal müze deneyimi sayesinde müzeye gelemeyen ya da çeşitli gerekçelerle vakit ayıramayan bireylerin müze ile etkileşimini sağlamak için çok güçlü bir aktarım aracıdır.

Günümüzde, müzeler ve galeriler daha dışa dönük ve ziyaretçilerine karşı sorumluluklarının bilincine daha çok varmış durumdadırlar. Geçmişte çoğu müze çalışanı, genellikle koleksiyonların bakımıyla ilgileniyordu; ancak son zamanlarda bakım kavramı, bu koleksiyonların toplumun yararı için kullanılmasını da içine alacak biçimde genişlemiştir. Bu genişleme giderek hızlanmıştır ve müzelerin işleyişinde pek çok değişiklikle sonuçlanmıştır. Bu, müzelerin eğitsel rolünü öne çıkarmıştır (Hooper-Greenhill, 1991). Günümüzde müzeler ziyaretçilerini tanıyan, onların ihtiyaçlarına göre program ve sergiler geliştiren, toplumun eğitimine katkıda bulunan, diğer kurumlarla işbirliği kuran, sosyal ve kültürel çalışmaların yapıldığı merkezler, yaygın eğitim kurumları olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Kısacası günümüz müzeleri “*eserleri barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma, sanat ve eğitim kurumu olmanın yanında kütüphaneleri, sergileri, toplantıları, çok işlevli salon ve atölyeleri, açık alanları ile hoşça vakit geçirten, eğlendirirken öğreten mekânlardır*” (Demirci, 2009, s.79-86; Ekelik, 2010, s.23-26; Karakaya, 2015, s.8-11; Peker, 2014, s.13-16; Yücel Kurnaz, 2015, s.20-24).

Modern müzenin temel görevinin yanı sıra araştırabilme, iletişim kurabilme, sosyal ve kültürel çalışmalar yapılabilme ve eğitim görevinde olan merkezlerdir (Keleş, 2003; Pekgözlü Karakuş, 2012; Selanik Ay ve Kurtde Fidan, 2014; Demir, 2015). Müzeler, insana geldiği kültürünü vermekle kalmayarak kültürlerarasında köprü görevini de görmektedir (Özçelik Tezel, 2007; Karataş, 2011). Bir başka ifade ise şu şekildedir; müzelerin birinci görevi toplama ve koruma iken ikinci görevi tam anlamıyla eğitimidir

(Şahan, 2005; Kaya Koçak, 2010; Kervankiran, 2014). Cengiz (2006) ise, müzelerin birincil görevlerinin şimdiki nesil ile gelecek nesillere tarihi ve kültürel mirasın korunarak aktarılmasını sağlamak olduğunu söylemiştir.

Alanyazındaki birçok çalışmada müzenin eğitim görevinin olduğuna değinilmiştir. Bu konu ile ilgili Tezcan Akmeahmet ve Ödekan (2006) ile Boyraz (2012) şunu ifade etmektedirler; müzeler eğitim amacını kuruluşundan itibaren göstermektedirler, fakat müzelerin eğitim işlevi, 20. yy.ın ortalarından beri temel işlevi olmuş ve eğitim yoluyla ziyaretçilerin eserlere ulaşması en önemli görevlerinden kabul edilmiştir ama bunun dışında müzelerin şu görevleri de mevcuttur;

- İnsanların sanat konusunda estetik gelişimini sağlamak ve geleceğin sanatçılarını hazırlamak,
- Bireyin zihinsel gelişiminin sağlanmasına katkıda bulunmak.

Bir başka kaynakta da müzelerin belli kurumların görevlerini paylaştığından bahsedilmiştir. Milleti oluşturan kültürel değerleri korumak ve bilime dayalı kuralları halka aktarmak görevi ilgili kurum ve kuruluşlar kadar aynı zamanda müzelere de aittir (Mercin, 2006). Müzelerin toplumun yararına karşı görevleri de vardır ki müzeler bireylere ilham kaynağı olan, bireylerin hayat kalitesini yükselten kuruluşlardır (Onur, 2012).

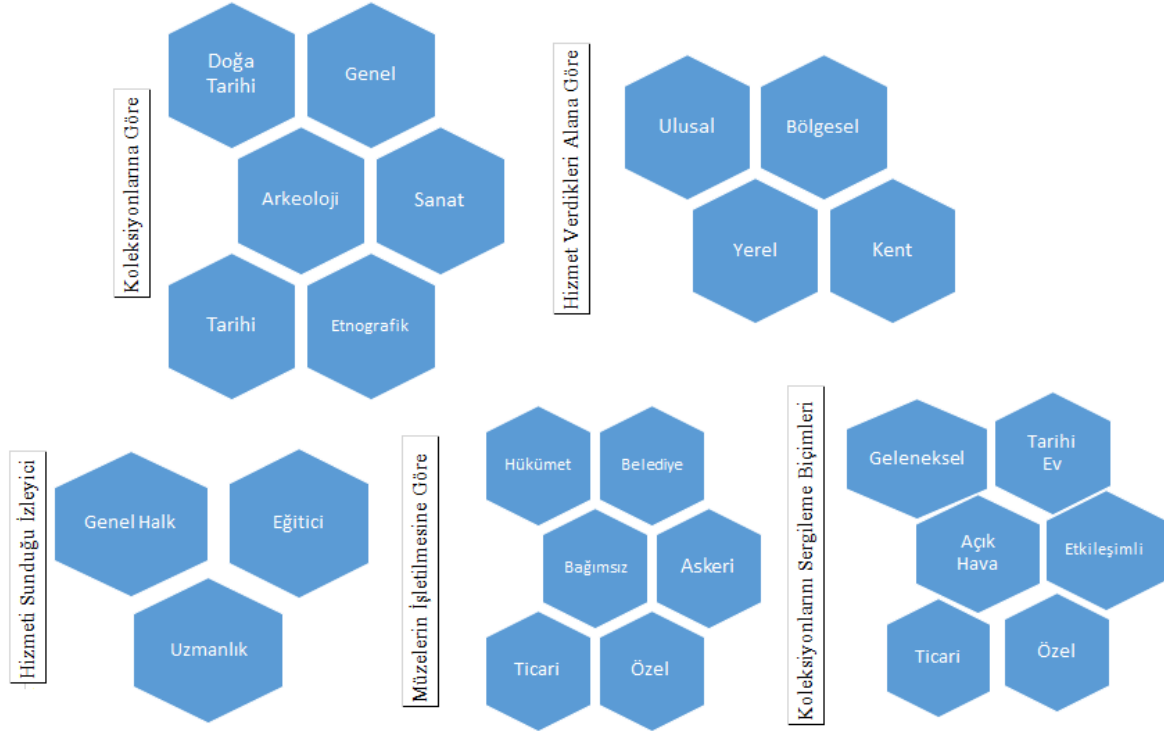
2.1.4. Müze Türleri

Uluslararası Müze Konseyi'nin 1995 yılında gerçekleştirdiği Genel Kurul sonrası hazırlanan raporda müzenin etkileşimde bulunacağı alanın sınırları genişletilmiştir. Bu kapsamda eser toplamanın ötesinde eserin bulunduğu alanın sit alanına dönüştürülerek korunması doğal arkeolojik alanların belirlenerek bulunduğu yerde geçmişteki mevcut durumunun korunmasına yönelik olarak çalışmalar yapılarak halka kazandırılması, yaşayan ve nesli tükenen varlıklara ilişkin olarak akvaryum, botanik bahçesi, zooloji enstitüleri bünyesinde sergilenmesinin sağlanması, planetaryumlar ve bilim merkezlerinin kurulması, arşiv ve kütüphanelerin sürekli açık olarak sergilenmesi ve doğal rezerv alanlarının korunmasının sağlanması gerektiği belirtilmiş ve bu bağlamda bu alanların müze olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (ICOM, 1995'dan akt. Aykaç, Güneröz ve Aykaç, 2020) işlevine ve barındırdıkları eserlere göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Bunlar (Şekil 9) (Şimşek, Yıldız & Polat, 2019);

Genel Müzeler:	• farklı türde koleksiyonları bünyesinde barındırmakla. Bu müzelerde sanal, arkeoloji, bilim ve tarih koleksiyonları birlikte bulunmaktadır.
Arkeolojik Müzeler:	• arkeolojik eserlere sahip nesnelerin sergilendiği yerlerdir. Sit alanları ve antik anıtlarda bu müzelerle birlikte değerlendirilmektedir.
Sanat Müzeleri:	• modern müzeleri de bünyesinde barındıran heykel, resim, tekstil, mobilya, fotoğraf ve seramik gibi koleksiyonları içerisinde barındırmaktadır.
Etnografya Müzeleri	• folklor, halk sanatları ve geleneklere ait koleksiyonları bünyesinde taşımaktadır.
Tarih Müzeleri:	• sanat ve arkeolojiyi de içeren tarihi koleksiyonları sergi içmektedir.
Doğa Tarihi Müzeleri:	• doğa tarihi, antropoloji, zooloji ve mineraloji koleksiyonları bünyesinde barındırmaktadır.
Endüstri Müzeleri:	• tarihi fabrikalar, dokuma, otomotiv vb. koleksiyonlarını içermektedir.
Bilim ve Teknolojileri:	• Bilim ve teknoloji alanında farklı endüstriyel alanlara ait koleksiyonları içermektedir.

Şekil 9. Müzelerin işlevlerine göre sınıflandırılması

Ambrose & Piane (2006, s. 8-9) tarafından yapılan sınıflandırmada ise müzeler ellerinde bulundurdukları koleksiyona, koleksiyonu izleyecek kişiye, müzenin işletim türüne ve sergileme biçimlerine göre sınıflandırılmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Koleksiyon, işletim türü, hizmet verilen alan, koleksiyon sergilenme biçimlerine göre sınıflandırma

Hooper-Greenhill (1996, s. 136)'e göre, insan yaşamında önemli bir kurum olan müzeler eğitimin etkin bir biçimde gerçekleştirilmesinde önemli kurumlardır. Çağdaş eğitim anlayışına da hitap eden görsel araçlarla desteklenen müze ortamları eğitim materyali açısından da çağdaş özelliklere sahiptir. Merriman'a (2000, s. 70) göre, müzelerin en önemli işlevi toplumun kültürünü derlemek ve gelecek nesillere aktarımını sağlamak üzere korumaya almak, kültürel mirası araştırmak ve topluma sunarak kültürel aktarım mekanizmasına dönüştürmektir. Bununla birlikte Merriman müzelerin toplumu edilgen kılacak bir aktarımdan bahsetmemekte toplumun gereksinimlerine ve ilgi alanlarına duyarlı bir biçimde etkileşimli bir aktarımdan bahsetmektedir. Müzeler bu bağlamda açık sisteme sahiptir ve toplumun beklentilerine cevap vermek üzere sürekli bir değişim ve gelişim göstermektedir (Duncan & Wallach, 2012, s.51; Karadeniz, 2015, s. 64).

Günümüzde bazı müzeler ise direkt olarak eğitim işlevini ön plana çıkaracak biçimde yapılandırılmıştır. Çocuk müzesi, bunun örneklerinden birisidir.

Şekil 11. Edinburg (İngiltere) Çocukluk Müzesinden bir görünüm (<https://www.introducingedinburgh.com/museum-of-childhood>)

Benzer işlevlere sahip bir müzede İstanbul'da bulunmaktadır. 2005 yılında Belgin ve Sunay Akın çiftinin kurmuş oldukları İstanbul Oyuncak Müzesi (Şekil 12) 1700'lü yıllardan günümüze üretilen oyuncak kültürünü tarihsel bir bakış açısı ile sergilemek için kurulmuştur. Bu anlamda oyuncak üzerinden çocuklara dünya tarihinin kısa bir özetini oyuncaklar üzerinden sunmaktadır. Oyuncakların yapımı kullanılan malzemeler ve teknolojisi aynı zamanda tarihsel birikime de ışık tutmaktadır.

Şekil 12. İstanbul Oyuncak Müzesinden bir görünüm

Yine çocuk müzelerine benzer işlevde kurulan müzelerden biri de bilim ve teknoloji müzeleridir. Çocuk müzesi etkileşimli bir müze ortamı sunmaktadır. Amerika, Kanada ve Japonya dünya genelinde en fazla çocuk müzesine sahip ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye’de ise biri İstanbul biri İzmir’de olmak üzere iki adet bulunmaktadır. Çocuk müzelerinde genel olarak çocukların dokunma duyusuna hitap edecek bir sergileme bulunmaktadır. Çocuklar merakla yaklaştıkları oyuncaklara dokunmak isteyecekleri için diğer müze örneklerine nazaran burada nesnelere dokunmak serbesttir. Bu bağlamda bu müzeler dokunulabilir müze kavramı ile de anılmaktadır. Çocuk müzeleri genel olarak çocukların etkileşimine izin verecek ölçüde dizayn edilir ve oldukça sesli ortamlardır. Bu tarz müzeler zamanlar çocuk sanatları müzesi, bilim ve teknoloji müzesi gibi türlerinde ortaya çıkmasını sağlamıştır (Demir ve Demirarslan, 2020).

Şekil 13. İzmir Evrensel Çocuk Müzesi'nden bir görünüm, (<http://evrenselcocukmerkezi.com/>).

2.1.5. Sanal Müzeler

Sanal müzelerin gelişimini incelemeyen önce müzelerin gelişimine değinmekte fayda vardır. Müze kavramının gelişmesi ve günümüzdeki halini alması 18.yy'ın sonlarına rastlamaktadır. Bu dönemde o dönemde değerli görülen eserlerin sergilenmesi, saklanması, arşivlenmesi ve korunması için yapılan bina alanlarına müze adı verilmekte idi. Müzelerin evrensel bir boyuta ulaşması çağdaş müzeciliğin başlamasına bağlanmaktadır. Çağdaş müzecilik günümüzdeki haliyle dijitalleşen ve tüm dünyaya hitap eden küresel bir olgu haline gelmiştir (Bostancı, 2019, s.34). Bu yeni müze anlayışına göre müzeler yalnızca tarihi yapıların ötesinde etkileşimli hale gelmiş ve sanallaşmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi sanat ve özellikle müzecilik alanını da etkilemiştir. Klasik müzecilik anlayışında eserin sergilenmesine yarayan mekanda değişim göstermiştir. Çağdaş yaklaşımda müzeler artık farklı sunum imkânı sağlayan dijital bir sisteme dönüşmüştür. Böylece müze ile sunulan bilgi tüm dünyadan zaman ve mekân farkı olmadan erişilebilir hale gelmiştir. Müze ziyaretçileri bu yeni platformlarda müze ziyaretini dijital ortamda gerçekleştirmekte ve hem eğlenme hem de eğitim imkânına kavuşmaktadır (Doğan, 2018).

Müzeler günümüzde eserleri dijital ortamda da arşivleme, saklama, sergileme, koruma işlevlerini yerine getirerek fiziksel olarak yıpranmaya tabi olan tüm eserleri aslında sınırsız bir güvenceye kavuşturmuştur. Geçmişe ait olan birçok eser ve kültür hakkında elde edilen bilgi sanal müze uygulamasıyla gelecek nesillere daha kolay aktarılabilecektir. Sanal müze anlayışı ile birlikte ziyaretçiler bilgi edinme ve sanal gezi deneyiminin yanısıra müze ile etkileşime geçebilmektedir. Dünyanın neresinde olursa olsun zaman ve mekan farkı olmadan deneyimleyeceği bu yeni uygulama müzeyi bireyin bulunduğu ortama taşımıştır (Karadeniz, 2020).

Çağdaş müzecilik anlayışında yeni bir deneyim sunan bu yeni müze çeşidi ile ziyaretçilere hem keyifli bir ortam sunulmakta hem de öğrenmenin kalıcı olması sağlanmaktadır. Müzeler yalnızca kültürel değerlerin sergilendiği bir yer olmayıp eğitim programlarının içeriğinde yer alarak kültürel mirasın eğitim yoluyla aktarımının da bir aracı haline gelmiştir. Dewailly'e göre bu yeni müze türünün klasik müzenin yerini alamayacağı ancak gerçek müzeye gitmeden önce bir hazırbulunuşluluk sağlanacaktır. Ancak günümüzde özellikle pandemi gibi bir küresel kriz ortamında sanal müze ortamlarının ziyaretçilerinin klasik müze ziyaretçilerine nazaran önemli ölçüde arttığı gözlenmiştir (Kahraman, 2021; Karadeniz, 2020; Sürme, Atılgan, 2020, s. 1797).

Uluslararası müze otoritesi ICOM'un tanımına göre sanal müze “Değişik medya imkanlarından faydalanılarak hazırlanmış sayısal nesneleri ve bunlara ait bilgileri barındıran, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve muhtelif erişim şekillerini karşılamak için alışıldık iletişim metotlarının ötesine geçen, dünya çapında erişimini olanaklı kılmak amacıyla fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzelerdir.” (Oruç, 2016, s. 283).

Çolak (2006, s. 292)'a göre ise sanal müze, değişik medya imkânlarından faydalanılarak hazırlanmış sayısal nesneleri ve bunlara ait bilgileri barındıran, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve muhtelif erişim şekillerini karşılamak için alışıldık iletişim metotlarının ötesine geçen, dünya çapında erişimini olanaklı kılmak amacıyla fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzelerdir.

90'lı yılların ortalarında, araştırmacıların çoğunluğu, öğrencilerin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi için önemleri açısından müzenin eğitim potansiyelini yaygın olarak kabul etmişlerdir. Teknolojik gelişmeler, “sanal müze” olarak adlandırılan şeyin gelişmesine yol açmıştır. Bu terim, insanlığın ve çevrenin maddi ve maddi olmayan mirasının korunduğu, çalışıldığı, iletildiği ve açığa çıkarıldığı, topluma ve gelişimine hizmet eden, kalıcı veya

geçici olarak organize edilen dijital bir yaratımı ifade etmektedir (Fokides ve Sfakianou, 2017, s. 2).

Sanal müzeleri uzakları yakın etmesi özelliğinden daha ötesi toplumun gelişimine hizmet eden bir eğitim aracıdır. Bu önemli özelliği normal müzeler için geçerli olsa da sanal müzeler ziyaretçilerine yapıcı bir kültürel diyalog yoluyla etkileşim kurma özgürlüğü sağlar.

Dünya üzerinde tüm dünyanın kültürel mirası haline gelmiş birçok eser bulunmaktadır. Bunlardan biri de kuşkusuz Leonardo Da Vinci'nin Son Akşam Yemeği, resmi. Bu resmin ziyaretçiler tarafından görülmesi için öncelikle bulunduğu mekana gitmek, randevu almak ve zamanında randevu yerinde bulunmak gereklidir. Çoğu zaman resmin yer aldığı Santa Maria delle Grazie Klisesine yakın yerde oturanların bile bu resmi göremediği düşünüldüğünde sanal müzenin sunduğu imkanın boyutu önem arz etmektedir (Müller, 2010, s. 295).

Türkiye’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün <https://sanalmuze.gov.tr/> adresinden Türkiye’nin birçok yerindeki müze sanal olarak gezilebilmektedir. Bunlar pandemi döneminde eklenen sanal müze ve öğren yerleri ile birlikte 51 adete ulaşmıştır. Ayrıca farklı platformlar üzerinden özel ve kamu birçok ziyaret alanı panoramik fotoğraflama tekniği ile fotoğraflanarak sanal gezi alanlarına dönüştürülmüştür. <https://www.360tr.com/> internet sayfası üzerinden farklı kategorilerde sanal gezi yapılacak yerler bulunmaktadır. Yine dünya genelinde sanal gezi yapılacak alanların sayısı gerek kamu kaynaklı gerekse özel kaynaklı olarak artmaktadır. Google Maps uygulamasının sürekli olarak güncellenerek yeryüzündeki tüm alanların fotoğrafları sisteme yüklenmekte bazı alanların panoramik olarak sanal gezintisi sunulmaktadır. Ayrıca Google şirketi <https://artsandculture.google.com> internet sayfası üzerinden birçok sanal müzeyi kendi platformu üzerinden de ziyaretçilere sunmaktadır.

Leonardo Da Vinci'nin Son Akşam Yemeği, Avrupa sanatının en büyük resimlerinden biridir. Milano'daki Santa Maria Delle Grazie kilisesi'nde yer alan bu eseri ziyaretçiler, sınırlı bir zaman dilimi ve önceden rezervasyon içeren sıkı kontrollü koşullar altında sadece küçük gruplar halinde görebilmektedirler. Hatta bu resmi görebilmek için önceden telefon aracılığı ile randevu da almak zorunludur. Hal böyle iken Milano’nun ortasında olsak bile bazen dünyanın en uzak köşesinde bir insan gibi Vinci’ye yine uzak kalılabilmektedir. Dünya genelinde çok az sayıda insanın gerçekten görebildiği bu eser

günümüz dünyasında sanal bir resim haline gelmiştir. Bu eserde olduğu gibi birçok eseri ve birçok müzeyi yakın kılan ise sanal müzeler olmuştur (Müller, 2010, s. 295).

Modern müzeciliğin önemli bir unsuru olan sanal müzeler aynı zamanda çağın en önemli iletişim araçları konumundadırlar. Barındırdıkları eserleri, sergileri ve tanıtım sunumlarını sahip oldukları modern iletişim özellikleri sayesinde kitlelerin ayaklarına götürmektedir. Bu sayede ziyaretçi bekleyen özelliğini geride bırakarak daha aktif hizmet vermektedirler.

Müzeler, çevrimiçi olarak çok daha erişilebilir hale gelse de, dijital nesneyi deneyimlemek, gerçek nesneyi şahsen görmekten çok farklıdır. Bu farklılıklar hem görsel hem de diğer duysal deneyimler açısından düşünülebilir. Ayrıca sanal müzeler sosyal deneyimleri de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Diğer yandan orijinal sanat eseri ile o eserin dijital temsili arasında duysal anlamda tepkilerde önemli farklılıkların olduğu da araştırmalarda ortaya konmuştur. Basılı formatta ki bir metin dijital ortamda temsil edildiğinde o metnin bilgi değerinde bir değişme söz konusu olmaz. Ancak üç boyutlu bir nesne için aynı durum söz konusu değildir (Frost, 2013, s.81).

Ama geleneksel müze anlayışında koleksiyonlar veya eserler coğrafi olarak hareketsizdirler. Bu nedenle müzeler onları ziyaret etme fırsatına sahip olan kişiler ile sınırlıdır. Bu açıdan bakıldığı zaman ise sanal müzelerin dezavantajlarının olması hiç olmamasından çok daha iyidir düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca internet gibi teknolojik gelişmeler, öğrencilerin bir sınıf ortamında veya bir müze gibi gerçek dünya ortamında yaşayacakları deneyimlere benzer etkileşimli bir öğrenme sürecine girmeleri için bir fırsat sağlar. Bu süreç genellikle uzaktan eğitim olarak adlandırılır. Uzaktan eğitimin uygulandığı durumlarda da sanal müzelerin önemi daha da ön plana çıkmaktadır.

Sanal müzeler öğretmenlere zaman açısından tasarruf, güvenlik durumu, zaman planlaması gibi birçok imkân sunmaktadırlar. Bu durum öğrenciler içinde geçerlidir. Ama asıl engelli öğrenciler için daha büyük avantajlar sağlamaktadır. Türkiye’deki müzelerin çoğu fiziksel engelliler için yeterli donanımına sahip değildir. Fiziksel engelli öğrenciler müze ziyaretlerine katılmakta sıkıntı çekmektedirler. Sanal müzeler, müzeleri müzelere gidemeyen fiziksel engelli öğrencilerin ayağına getirmektedir. Sanal müzeleri gezebilmek için yol kat etmeye, bir araca gerek yoktur. Bunun yanında fazladan zahmete girmeye, fazla zaman ve para harcamaya da gerek yoktur. Sanal müzeyi ziyaret etmek için bir bilgisayar ve internet bağlantısı yeterlidir. Sergilenen eserlerin, hatta sergi mekânlarının sanal olduğu sanal müzeler ziyaretçilerine oturdukları yerden bu eserleri izleyebilme, inceleyebilme ve ayrıntılı bilgi edinebilme olanağı tanımaktadır (Canlı, 2016, s. 48).

Bu tür müzeler eğitici ve öğretici sanal müzelerin devamı niteliği olarak düşünülebilir. Bu müzelerin çıkış noktası duvarsız müze fikrinin bir uygulamasıdır.

2.1.5.1. Sanal Müzelerin Tarihçesi

Sanal müzeciliğin tarihi müze tarihine göre çok daha yakın bir tarihtir. Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak gelişen sanal müze uygulamaları özellikle internetin gelişimi olan 1990'lı yıllar ile başlamaktadır. İnternetin ortaya çıktığı ilk on yıl içinde alt yapı yetersizlikleri sebebiyle ve görüntüleme ve izleme formatlarının çok yüksek boyutlu olması sebebiyle oldukça maliyetli ve hantal bir yapı olan internet ortamında herhangi bir bilgiye ve görsele erişim oldukça zorlu bir süreç iken 2000'li yıllardan sonra birbiri ardına gelişme gösteren bilgi ve iletişim teknolojileri ile görsel içerik uygulamaları sayesinde sanal müzeciliğin geliştiği söylenebilir (Özel, 2013, s. 64).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok alan olumlu ve olumsuz etkilenmiştir. Bu alanlardan biri de kuşkusuz sanat alanıdır. Sanatın internetle birlikte dijitalleşmesi de kaçınılmaz olmuştur. Zamanla hayatın her alanına nüfuz eden internet ile birlikte kültür endüstrisi de dijitalleşerek varlığını sürdürmek zorunda kalmıştır (Oruç, 2016, s. 284).

Bilgi ve iletişim teknolojileri insan hayatında birçok alanında önemli konfor olanakları sağlamıştır. Müzelerin dijitalleşerek sanal müzeye dönüşmesi de bu konfor alanlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanal müze kavramı ilk olarak dijitalleşmenin sanata olan etkileri üzerine yapılan tartışmalarda terim olarak bahsedilmiştir. Walter Benjamin ve André Malraux arasındaki “sanat eserinin aurası” adlı tartışmada dijitalleşmenin sanat üzerine yıkıcı etkileri olacağını düşünen Benjamin (2001)’e karşılık Malraux teknolojinin sanat eserine yeni bir anlam ve değer katacağını savunmuştur. Yine bu tartışmanın içerisinde Malraux “duvarsız düşsel müze” kavramını ortaya atarak sanal müze kavramının ilk alt yapısını oluşturmuştur (Çolak, 2006, s. 292). Daha sonra Schweibenz’in elinde bulunan sanatsal içerikli koleksiyonlarının dijital olarak sergilenmesi ve internet üzerinden ziyaretçilere sunulması ilk sanal müze çalışması olarak ifade edilmiştir (Schweibenz, 1998, s. 191). Yine bu tartışmalardan çok önce 1968 yılında William Paisley araştırmacıların bir bilgisayar ekranı karşısında bütün müze içeriklerine ulaşacağına ilişkin öngörüsü bulunmaktadır. Müze ve kütüphanelerdeki bilgisayarlardan gerçekleştirileceğini tahmin ettiği bu düşünce internetin

yaygınlaşmadığı bir dönemde olduğundan oldukça önemli bir öngörüdür (Paisley, 1968'den akt. Özer, 2007, s. 20).

1980'li yıllarda Compact Disk (CD)'lerin derslerde kullanılması ile birlikte bazı görsellerin CD ortamında derslerde sunulduğu bilinmektedir. Bu da günümüz sanal müze kavramından uzakta olsa öğrencilerin sınıf ortamında müzelerde var olan eserlere ilişkin fotoğrafların incelenmesine olanak sağlanması sanal müze kavramıyla ifade edilebilir (Barlas Bozkuş, 2014; Tepecik, 2008, s. 236).

Türkiye'deki ilk sanal müze girişimleri 1990 yılında Topkapı Sarayı'ndaki eserlerin dijital ortama aktarılması ile başlatılmış olup çalışma tamamlanmadan yeterli destek sağlanamaması sebebiyle son bulmuştur (Atagök ve Özcan, 2001; Gürel, 2007).

1993 yılında internetin giderek yaygınlaşması İstanbul Resim ve Heykel Müzesi için bir internet sayfası oluşturulması fikrini geliştirmiş ve müze koleksiyonunda bulunan 269 resim ve 16 panoramik heykel görüntüsü siteye aktarılmıştır. Her ne kadar teknolojinin gelişmesi dünyaya nazaran daha geç olsa da sanal müze çalışmaları dünyaya örneklik teşkil edecek nitelikte erken döneme rastlamaktadır. 1996 yılında Sabancı Resim ve Sanat Müzesindeki eserlerin internet ortamına aktarımı sağlanmıştır. Ardından 1997 yılında Rahmi Koç Müzesi Sadberk Hanım Müzesi dijitalleştirilmiştir (Sağdıç, 2008). 1998 yılında yapımına başlanan Eczacıbaşı Sanal Müzesi sanal müze adıyla kurulan ilk müze olarak kabul edilmiştir (Ermiş, 2010, s. 21). Gürel, 2007, s. 222).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kültürel mirasımızdan her türlü koleksiyonun sergilendiği müzelerin dijital bir ortama aktarılması ise 2006 yılında "ulusal kültür varlıkları bilgi bankası" oluşturma projesi ile başlatılmıştır (Düzgün, 2007). Halen 51 sanal müze aktif olarak ziyaretçilere hizmet vermektedir.

Dünya genelindeki gelişmeler incelendiğinde 1999 yılında Guggenheim Vakfı tarafından kurulan Guggenheim Sanal Müzesidir. (Bianchini, 2019). Avrupa Birliğinin dijital kütüphane ve müze çalışması olan *Europeana*, birliğe üye olan ülkelerin katılımıyla kurulmuştur. Koleksiyonundaki 30 milyondan fazla dijital materyal, birliğe üye ülkelerin kütüphaneleri, müzeleri ve arşivlerindeki nesneler ve kayıtlardan üretilmiştir. *Europeana*'nın interaktif projesi olan *Europeana189*, Berlin Duvarı'nın yıkılışının 25. yıl kutlamaları kapsamında 2014 yılında gerçekleşmiştir (EuropeanaPro, 2020). Louvre Müzesinin, 2019 yılında başlattığı *Camın Ötesinde Mona Lisa* sanal gerçeklik çalışması, müze binasında sunulmakla birlikte, sanal müzelerindeki özel yazılımlar ile mobil

telefonlarla da erişilebilmektedir. Dünyanın sanal müze olarak tam interaktif bir ortam sunan, yüksek çözünürlüklü müzesi VOMA (Virtual Online Museum of Art) 2020 yılında faaliyete geçmiştir.

2.1.5.2. Türkiye’de Sanal Müzecilik

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de geleneksel olarak, müzelerin eğitim kapsamı, koleksiyonlarının hareketsizliği nedeniyle coğrafi olarak sınırlıydı. Bu nedenle, müze deneyimi, müzeleri fiziksel olarak ziyaret etme fırsatına sahip olanlarla sınırlıydı. Bununla birlikte, internet ve uzaktan eğitim teknolojisi artık müzelerin çok çeşitli yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası izleyicilere ulaşması için fırsatlar sunmaktadır.

Ülkemizde sanal müze konusu 1980’li yıllarda etkileşimli ders araçlarının kullanılmaya başlanması ile ortaya çıkmıştır. Ama bu konuya asıl ilgi duyulduğu dönem internet kullanımının hız kazanmaya başladığı 1990’lı yıllardır. 2000’li yıllar ise bu konuda ortaya yeni yeni çalışmaların çıktığı yıllardır (Tepecik, 2007, s. 236). Bu konuda ilk uygulama ise 1990 yılında Topkapı sarayında bulunan bazı eserlerin sanal ortama uyarlanması çabalarıdır (Atagök ve Özcan, 2001, s. 42).

Ardından 1993 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi’nin eserleri internet ortamına aktararak bir sanal müze oluşturulmuştur. 1996 yılında ise Borusan Kültür Ve Sanat Merkezi bünyesinde yer alan Türk sanatçılara ait eserler internet ortamında paylaşılmıştır. Daha sonra 1997 yılında Rahmi Koç Müzesi bunları takip etmiştir (Karataş, vd.,2016, s. 114).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de müzelerin eğitim ve öğretim açısından öneminin anlaşılması ve bunun neticesinde de bu amaçlı kullanımının yaygınlaşması ile ülkemizde birçok müze sanal ortamda hizmet vermeye başlamıştır. Ayrıca günümüzde uzaktan eğitim anlayışının yaygınlaşması ile sanal müze ve sanal sergi gibi yeni birçok oluşumda ortaya çıkmıştır ve tüm hızıyla da devam etmektedir. Bu tür sanal müzeleri ve sanal sergileri günümüzde gerek özel kurumlar gerekse de kişiler çeşitli etkinlikler ile sunmakla birlikte resmi olarak da Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın “www.sanalmuze.gov.tr” internet sayfasından veya “<https://www.ktb.gov.tr/TR-96599/sanal-gezinti.html>” internet sayfasından birçok sanal müzeyi ziyaret edebilme olanağı bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yanı sıra sanal müzeleri sunan kurumlardan biri Genelkurmay Başkanlığıdır. Başkanlık Anıtkabir’i bizlere ayrıntılı bir şekilde sanal ortamda

sunmaktadır. Ayrıca günümüzde bunların dışında birçok kurum veya kuruluş tarafından oluşturulmuş sanal müzeler de bulunmaktadır.

2.1.5.3. Sanal Müze Türleri

Bingöl'ün (2008) Çolak'tan (2006) aktardığına göre; “Sanal müzeler dört farklı türde gruplandırılmaktadır. Bunlar; “broşür sanal müzeler, içeriksel sanal müzeler, eğitsel sanal müzeler ve sanal müzeler” dir.

2.1.5.3.1. Broşür Sanal Müzeler

İçerik açısından derinlemesine bilgi vermeyip daha çok özet niteliğindeki bilgileri tanıtım amaçlı sunan müzelerdir. Bu tür sanal müzeler var olan bir müzeye ait bilgileri internet sayfası niteliğinde aktarırlar. Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi bu tarz bir müze örneğidir. <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-259775/anadolu-medeniyetleri-muzesi.html> sayfasına girildiğinde sayfada müzeyi tanıtıcı bilgilerin yanısıra koleksiyon resimleri de bulunmaktadır. Ancak iki boyut ve üç boyutlu ya da panoramik bir gezintiye sahip değildir.

2.1.5.3.2. İçeriksel Sanal Müzeler

Bu tür sanal müzeler çevrimiçi olarak hizmet sunmaktadırlar. Koleksiyonlarındaki var olan nesneleri ön planda tutan nesne merkezli özellikleri vardır. Sunmuş oldukları içerik açısından eğitici ve öğretici bir amaç taşımadığından eserler hakkında bilgi sahibi olan bir uzman eşliğinde kullanılması daha doğrudur. Bu tür sanal müzelerin bir başka önemli özelliği de ayrıntılı olarak bilgi vermesidir.

2.1.5.3.3. Eğitsel Sanal Müzeler

Bu tür sanal müzeler bireylerin yaş ve hazırbulunuşluklarına göre giriş deneyimi sağlamaktadırlar. Bilgi aktarımı içerik merkezlidir. Öğretici bir özelliği olan bu tür sanal müzeler ziyaretçiye detaylı bilgi sunarlar ve ziyaretçinin ilgisini çekecek bağlantılar kurarlar. Burada asıl amaç ziyaretçiye müzeye gelip yerinde ziyaret etmesini sağlamaktır.

2.1.5.4. Sanal Müzelerin Faydaları

Eğitimin bir parçası olarak sanal müzelerin bazı faydaları bulunmaktadır. Bunlar (Çolak, 2006; Sağdıç, 2008; Uslu, 2008; Ustaoglu, 2012);

- Sanal müze ziyaretçileri ile etkileşim kurarak öğrenme sağlamaktadır. Böylece öğretmenlere büyük kolaylık sağlarken öğrenmenin de kalıcı hale gelmesi sağlanmıştır.
- Uzaktan eğitim ve hayat boyu öğrenme prensiplerine uygun düzenlenmiş bir müze eğitim programı hedefler ulaşmada diğer öğrenme yöntemlerine göre daha etkilidir.
- Doğru ve güvenilir bilgi kaynağı sunmanın bir yoludur. Dijital ağlardaki bilgi kirliliğini ortadan kaldırmaktadır.
- Erişim ve ulaşım problemlerinin aza indirilmesi ve maliyetlerin düşürülmesini sağlar.
- Koleksiyonların dijital ortama aktarılarak soyut anlamda da korunması sağlanmaktadır. Böylece fiziksel olarak koruma imkanı olmayan eserlerin de belleklerden silinmesi engellenmektedir.
- Sanal müzeler eserleri yerellikten kurtarmakta ve dünya çapında bir erişim sunmaktadır. Böylece kültürel miras tüm dünyanın mirası haline gelmektedir.
- Eğitimin yanısıra e-kültür uygulamalarına da destek olur.
- Zamandan tasarruf sağlar.
- Fırsat eşitliği sağlayan önemli bir araçtır.
- Sanal müzede yapılan bir eğitim içeriğinin detaylı programı yapılmasına gerek yoktur. İstenilen anda yeniden inceleme yapma imkanı bulunduğundan program aksaklıklarını ortadan kaldırmaktadır.
- Ziyaretçi yoğunluğu sebebiyle bazen fiziksel olarak müze gezisi eğitim açısından yetersiz kalırken sanal gezi ile bireysel öğrenmelerde gerçekleştirilebilir.

Yüzyılın önemli krizlerinden biri olarak görülen 2019 pandemisi sürecinde sanal müzelerin gerekliliği bir kez daha ortaya konulmuştur. Birçok müze ve kültür sanat etkinliği hatta eğitim öğretim sekteye uğramışken sanal müzeler ziyaretçilerini arttırmış ve fiziksel müze alanlarını evlere taşımıştır. Bununla birlikte bazı müze alanlarında özellikle dokunabilir müze etkinlikleri açısından oldukça sınırlı bir uygulamadır (Barlas Bozkuş, 2014).

2.1.5.5. Yurtiçi ve Yurtdışı Sanal Müze Örnekleri

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde bulunan müzelerin dijital ortama aktararak kültürel mirasımızın tüm yurttaşların hatta tüm insanlığın hizmetine sunma çalışmaları başlamıştır. Bu  alışma “ulusal kültür varlıkları bilgi bankası” oluşturmanın ilk adımı olarak görülmektedir (Düzgün, 2007). Yurtiçinde ve yurtdışında kamusal imkanlarla ya da özel imkanlarla kurulmuş birçok sanal müze  rneği bulunmaktadır.

2.1.5.5.1. Yurtiçi Sanal Müze  rnekleri

Türkiye’de fiziksel yapısı bulunan birçok müze Kültür ve Turizm Bakanlığının gerçekleştirmiş olduğu projeler kapsamında sanal müzeye d n şt r lm ştir. Türkiye’de bulunan sanal müze örnekleri aşağı tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.

Türkiye'deki Sanal Müzeler

İl	Müze Adı	Müze Türü
Adana	Adana Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Adıyaman	Adıyaman Nemrut Ören Yeri	Açık Hava Müzesi
Aksaray	Aksaray İhlara Vadisi Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Ankara	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Tarih ve Arkeoloji Müzesi
Ankara	Ankara Cumhuriyet Müzesi	Tarih Müzesi
Ankara	Ankara Cumhurbaşkanlığı Milli Mücadele Sergisi	Sergi Alanı
Ankara	Ankara Etnografya Müzesi	Etnografya Müzesi
Ankara	Ankara Kurtuluş Savaşı Müzesi	Tarih Müzesi
Ankara	Ankara Polis Müzesi	Açık Hava/Tarih
Ankara	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hazine Müzesi	Tarih Müzesi
Ankara	Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi	Etnografya Müzesi
Ankara	Gökyay Vakfı Satranç Müzesi	Özel Müze
Antalya	Antalya Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Bayburt	Bayburt Kenan Yavuz Etnografya Müzesi	Etnografya Müzesi
Bitlis	Bitlis Ahlat Selçuklu Mezarlığı	Açık Hava Müzesi
Çanakkale	Çanakkale Assos Ören Yeri	Açık Hava Müzesi
Çanakkale	Çanakkale 1915 Hilal-i Ahmer Hastanesi Canlandırma Alanı	Açık Hava Müzesi
Çanakkale	Çanakkale Anadolu Hamidiye Tabyası Çanakkale Savaşları Tarih Müzesi	Açık Hava Müzesi
Çanakkale	Çanakkale Bigalı Kalesi	Açık Hava/Tarih
Çanakkale	Çanakkale Destanı Tanıtım Merkezi	Açık Hava/Tarih
Çanakkale	Çanakkale Kilitbahir Kale Müzesi	Açık Hava Müzesi
Çanakkale	Çanakkale Mehmetçik Feneri	Açık Hava/Tarih
Çanakkale	Çanakkale Troya Müzesi	Tarih ve Arkeoloji Müzesi
Çorum	Çorum Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Çorum	Çorum Boğazköy Müzesi	Açık Hava Müzesi
Çorum	Çorum Boğazköy Hattuşa Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Denizli	Denizli Hierapolis Ören Yeri	Açık Hava Müzesi
Denizli	Denizli Laodikeia Ören Yeri	Açık Hava Müzesi
Diyarbakır	Diyarbakır Gre Fılla Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Eskişehir	Eskişehir Odunpazarı Modern Müze	Sanat Eserleri Müzesi
Gaziantep	Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Gaziantep	Gaziantep Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Hatay	Hatay Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi
İstanbul	İstanbul Arkeoloji Müzeleri	Arkeoloji Müzesi
İstanbul	İstanbul Türk Ve İslam Eserleri Müzesi	Sanat Eserleri Müzesi
İstanbul	İstanbul Havalimanı Müzesi	Sanat Eserleri Müzesi
İstanbul	İstanbul İslam Bilim Ve Teknoloji Tarihi Müzesi	Tarih Müzesi
İzmir	Efes Müzesi - İzmir	Arkeoloji Müzesi
İzmir	İzmir Atatürk Müzesi	Sergi Alanı

İzmir	İzmir Efes Ören Yeri	Açık Hava Müzesi
Konya	Konya Boncuklu Höyük	Açık Hava Müzesi
Konya	Konya Çatalhöyük Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Malatya	Malatya Arslantepe Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Mersin	Mersin Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Nevşehir	Nevşehir Göreme Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Samsun	Samsun Gazi Müzesi	Tarih Müzesi
Şanlıurfa	Şanlıurfa Göbeklitepe Örenyeri	Açık Hava Müzesi
Şanlıurfa	Şanlıurfa Karahantepe	Açık Hava Müzesi
Şanlıurfa	Şanlıurfa Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Uşak	Uşak Müzesi	Arkeoloji Müzesi
Van	Van Müzesi	Arkeoloji Müzesi

Çoğunluğu arkeoloji eserlerinin sergilendiği müze ve ören yerleri olmak üzere çeşitli müze örnekleri sanal müzeye dönüştürülmüştür. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde sanal müze çalışmaları devam etmektedir. Mevcutta 51 adet müze 24 il sınırları içerisinde bulunmaktadır. Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne bağlı 210 müze ve 145 düzenlenmiş ören yeri olmak üzere, ziyaret edilebilir 355 ünite aynı zamanda birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Sanal müze çalışmaları tüm müzeleri içine alacak şekilde genişletilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesi dışında vakıflar, belediyeler ve şahıslara ait müzeler ve koleksiyon sergi alanları bulunmaktadır.

2.1.5.5.2. Yurtdışı Sanal Müze Örnekleri

İnternette arama yapıldığında kolayca karşınıza çıkabilecek sanal müze uygulamalarından bazıları aşağıda tablo halinde verilmektedir.

Tablo 2.

Türkiye ve Yurtdışında Açık Erişimli Sanal Müzeler

Müze Yeri	Müze Adı	Bağlantı Linki
Londra	British Museum	https://britishmuseum.withgoogle.com/
Paris	Louvre Müzesi	https://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne
New York	Guggenheim Müzesi	https://g.co/arts/sguQAMAEzZWaumjk9
Paris	Orsay Müzesi	https://g.co/arts/NUFWUQv7a1xRvA3h8
Washington	Ulusal Sanat Galerisi	https://artsandculture.google.com/partner/national-gallery-of-art-washington-dc
Berlin	Pergamon Müzesi	https://g.co/arts/8etXfMSiry752tpC8
Amsterdam	Rijksmuseum	https://g.co/arts/KMQZE4QDUminSyCz6
Amsterdam	Van Gogh Müzesi	https://g.co/arts/pyNYNf3GW7sJMcu18
Frenze	Uffizi Gallery	https://g.co/arts/N8Jh8sy4Z5m4Jnry9
Vatikan	Vatikan Müzesi	https://www.museivaticani.va/
New York	Metropolitan Sanat Müzesi	https://artsandculture.google.com/partner/the-metropolitan-museum-of-art
Sankt-Peterburg	Ermitaj Müzesi	https://g.co/arts/p7EEHUF4qwgrK46C9
İstanbul	Panorama 1453 Tarih Müzesi	https://www.panoramikmuze.com/tr/sanal-tur
Seul	Ulusal Modern ve Çağdaş Sanat Müzesi	https://artsandculture.google.com/partner/national-museum-of-modern-and-contemporary-art-korea
Figueres	Dali Müzesi	https://my.matterport.com/show/?m=K5MKrKcfyRW
Göztepe	İstanbul Oyuncak Müzesi	https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/360-tur
Beyoğlu	Rahmi Koç Müzesi	https://goo.gl/maps/LPeCQu148d9Ywa6q9
Pekin	National Art Museum of China	http://www.namoc.org/en/
Ciudad	Frida Kahlo Museum	https://www.museofridakahlo.org.mx/en
Atina	National Archaeological Museum	https://www.namuseum.gr/en/
Nesabar	Pantokrator Kilisesi	https://www.360tr.com/bulgaristan-nesebar-eski-sehir-panorama-sanal-tur_faf2fc40b0_tr.html
New York	MoMA Museum Of Modern Arts	https://artsandculture.google.com/partner/moma-the-museum-of-modern-art
Yeni Delhi	Hindistan Ulusal Müzesi	http://www.indiavirtualtour.com/Delhi/VirtualTour.asp?monumentID=14
Washington	Smithsonian Ulusal Doğa Tarihi Müzesi	https://naturalhistory.si.edu/visit/virtual-tour
Sao Paulo	Sao Paulo Sanat Müzesi	https://masp.org.br/en/collections

Müzeler bir kültür taşıyıcısı olarak tüm toplumlarda önemli bir yere sahiptir. Yukarıda tablodan da görüleceği üzere dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkesinde

müzeler sanal müzeye dönüştürülmeye ortak kültürel miras tüm dünyaya aktarılmaya bilim adamları ve sanat severlerin gözlemine sunulmuştur.

2.2.Müzedede Eğitim ve Görsel Sanatlar Eğitimi

Müze eğitimi sanat eğitiminin giderek büyüyen bir alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel değeri olan nesneleri müze kurumu sayesinde korumak, araştırmak ve sergilemek mümkündür. Kamusal bir alan olarak müzeler kültürel mirası korumanın ve sergilemenin en önemli aracıdır. Müze kurumunun gelişmesi geçmişte bireysel olarak ilgi alanına uygun koleksiyona sahip kişilerin ya da bir başkasına ait olan koleksiyonların zengin kişiler tarafından satın alınarak güç ve prestij için biriktirilmesi ve sergilenmesi şeklinde olmuştur. Ancak belli bir uzmanlığı olmayan bu kişilerin koleksiyonları korumaları oldukça maliyetli olmuştur. Günümüzde ise müze eserlerin korunması, sergilenmesi yanısıra eğitim aracı olarak kullanılması işlevini de yerine getirir hale gelmiştir. Bireysel koleksiyonların müze kurumu dışında sergilenmesinde ilk göze batan husus kurumsallaşmanın ve bilimsel yöntemlerin uygulanamayışındaki eksikliklerdir. Esere ilişkin belgeleme, etiketleme ve sınıflandırmanın gelişigüzel yapıldığı bireysel koleksiyonlar sergilenirken bu özellik ayırt edici bir özelliktir (Özmen, 2018).

Müzeler sahip oldukları kültürel varlıkların sergilenmesi ve tanıtımı için bir eğitim kurumunda olması gereken tüm eğitim-öğretim süreçlerini gerçekleştirebilecek önemli bir kurum haline gelmiştir. Günümüzde artık her müze kurumunun öğrenciler ve diğer ziyaretçiler için hazırladıkları eğitim materyalleri bulunduğu gibi bir çok müze sanal müzeye dönüştürülmüştür.

Eğitimsel açıdan bir müze eğitimi amaçlı müze gezisi dört aşamada gerçekleşmelidir. Bunlar; Hazırlık, zihni rahatlama, ayrıntılarıyla bir sanat yapıtını gezi üyeleri ile eleştirel inceleme ve bireysel incelemedir (Buyurgan, 2017).

Günümüzde bazı müzeler mobil müze haline getirilerek sahip oldukları eserleri müzenin kurulduğu bölge dışına çıkarma olanağına da sahiptir. Bazılarında koleksiyonların tıpkıbasımları ya da imütasyonları satış ofisleri tarafından satılarak kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılacak farklı araçlarını da kullanmaktadırlar.

Müze bilinci oluşturmak için okul binasında müze ve sergi alanları oluşturulmalı. Öğrencilerin gelecek kuşaklara bir eser bırakma hissiyatını tattıracak çalışmalar yapılmalıdır. Müze eğitimi belli bir eğitim programının hedef kazanımlarına ulaşmanın

yanı sıra herhangi bir eserin yok olmasını önleyici adımlar atılmasının gerekliliği konusunda öğrencilere arka planda değerler eğitime yönelik kazanımlar sağlamaktadır.

2.2.1. Müze Eğitimi ve Müzelerin Eğitim İle Olan İlişkisi

Müze eğitimi, yaşam boyu öğrenme yaklaşımına uygun olarak düzenlenen çok yönlü bir süreci ifade etmektedir. Müzelerin bir öğrenme ortamına dönüşmesini de ifade eden kavram müzelerin etkin kullanımının bir sonucudur. Gerçek yaşantılara ilişkin nesnelerin sergilendiği müzeler kalıcı öğrenmelerin sağlanmasında görsel sanatlar dersi açısından oldukça önemlidir. Yalnız görsel sanatlar dersinin bir unsuru olmayan müze eğitimi tüm eğitim içeriğine hitap edecek şekilde zengin koleksiyonları içinde barındırmaktadır. Doğa ve tarih müzeleri ile sosyal bilgiler alanına hitap ederken bilim ve teknoloji müzeleri ile matematik ve fen bilimleri alanına hitap etmektedir. Ayrıca müzeler, beğeni duygusu, gözlem, mantık, yaratıcılık ve hayal gücünün oluşması ve gelişmesine katkıda bulunabilecek önemli eğitim kurumlarıdır.

Günümüzde modern müzecilik sadece bir kurum olarak düşünülmemelidir. Modern müzecilik toplantı salonlarına, kütüphanelere, laboratuvarlara ve çeşitli eğitim bölümlerine sahip olan bir kültür kümesi olarak da düşünülmelidir. İlk önceleri Amerika’da başlamış olan müze eğitimi daha sonraları ise İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde de gelişerek bir bilim dalı olmuştur. Almanya’da bulunan müze eğitim merkezi (Museums Pedagogisches Zentrum), Almanlar açısından oldukça önem arz etmektedir (Yücel, 1999:89). Bunun sebebi ise bu müze eğitiminin, gençler ve çocuklar üzerinde özellikle de gelişimlerinde büyük katkısı vardır. Bu eğitim merkezinde eğitim seviyeleri farklı düzeylerde olan öğrencilere; seçili günlerde bir rehber aracılığıyla geziler, tartışmalar yapılarak, daha sonrasında ise bu öğrencilerle atölye çalışmaları yapılmaktaydı (<https://www.mpz-bayern.de/>). Sonuç olarak bu eğitim merkezinde yapılan çalışmalar oldukça aktif bir öğrenme yöntemi ile gerçekleştirilmekteydi.

Avrupa ve Amerika okulları da verilen eğitimlerin dışında müzecilik eğitime de önem vererek, bu eğitim şeklini ciddi bir şekilde üstlenmişlerdir. Bu konuda, özel dersane ve atölye çalışmalarıyla Alman müzeleri oldukça önemlidir. Ana okul düzeyindeki çocuklar bu atölye çalışmalarında hemen hemen gerçeğine çok yakın Arkeolojik nesneler verilip çocuklardan hamurla veya kille verilen nesnelerin aynısını yapmaları beklenmiştir. Böylelikle bir öğretmen gözetimi altında olan Ana okul öğrencileri sanat tarihi ve arkeoloji

ile daha küçük yaşlarında iken tanışmış olup, kendilerini bu alanda geliştirmektedirler. Orta öğretim düzeyinde olan öğrencilerin ise, tarih gibi dersleri yoğunlukla müzelerde yapmaya çalışmışlardır. ABD ve Avrupa gibi ülkelerin bir diğer eğitici özelliği ise; tarihi çağlara (Neolitik çağ, Tunç çağı, Demir çağı vd.) ait olan yaşantıları çok gerçekçi bir şekilde pano veya maketler ile gözler önüne sermesidir (Artan, 2012; Urtekin, 2021).

Amerika modern sanat müzesinde bulunan özel laboratuvarlar ile sanat çalışmaları da yapılmaktadır. Bu laboratuvarlarda sanat eserleri hakkında fikir alışverişi yapılmakta ve küçük yaştaki çocuklar için müze içerisinde ücretsiz sınıflar ile çocukların kendi fikirlerini ve yaratıcıklarını geliştirmesinde ve bir sanat eseri yaratma fırsatları da verilmektedir. Aynı zamanda bu laboratuvarlarda, çocuklar için ücretsiz filimler ve çeşitli sanatçılarla tanışma, engelli (yürüme engelli, görme engelli, işitme engelli vb.) ziyaretçilerini de düşünerek onlar için çeşitli imkanlar sunmaktadır.

ICOM tarafından müze ve eğitim ilişkisine dair şöyle bir tanımlama bulunmaktadır; *“Eğitim müzenin en önemli işlevlerinden bir tanesidir. Müzeler sadece eserlerin depolandığı veya sergilendiği mekânlar olarak değil toplumu eğiten, bilgilendiren kurumlardır.”* Bu tanımlamada da anlatıldığı gibi müzelerin temel amacı eğitimin ve toplumun gelişmesidir (ICOM, 2019).

Dolayısıyla müzelerin toplumla ne şekilde bir iletişim kurduğu, müzelerde bulunan objelerin eğitim ve öğrenmeyi ne şekilde kolaylaştıracağı ve nasıl yorumlandığı müzeciler tarafından ilk başta üzerinde durulması gereken konulardır. Müze ve eğitim ilişkisiyle ilgili olarak ülkemizde birçok üniversite kapsamında müze bulunmaktadır. Sonuç olarak müzeler çocukların ve gençlerin gelişimi üzerinde büyük katkılar sağlamaktadır. Müze eğitimleri özellikle bu konu hakkında eğitim almış kişiler tarafından verilmelidir. Çünkü müzeler pasif öğrenme yerine aktif öğrenme sistemini tercih edinmişlerdir. Dünya’da müze eğitimi artık bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir (Urtekin, 2021).

2.2.2. Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Müzelerin koleksiyonları koruyup kollamalarının yanı sıra, eğitim amacı da gütmüşlerdir. İlk koleksiyonlar eski çağlardan beri başlamıştır. Ancak müzelerin eğitim ile olan ilişkisi 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile en üst seviyeye çıkmıştır. Eğitim amacıyla pek çok müze kurulmuş ve 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren UNESCO ve ICOM gibi kuruluşların kurulmasıyla da gelişmeye devam etmiştir. 1950’lere kadar daha çok küçük grupların

eğitimi temele alınırken, 1950’lerin sonlarına doğru artık yetişkinlere de önem verilmeye başlanmıştır.

19. yüzyılda Fransa’da kurulan Louvre Müzesi, eğitimsel anlamda ilk adımları atmıştır. Daha sonra bütün Avrupa’daki diğer müzeleri de etkileyerek, onların da halka aılmalarıyla birlikte eğitimsel anlamda müzelerin faaliyet alanları genişlemiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte köyden kente g artmış, bilim ve endüstri anlamında halkın bilinçlenmesi için eğitimin yapılanması da söz konusu olmuştur. Bu dönemde devlet müzelerinin yanı sıra yerel müzeler de kurulmaya başlanmıştır.

Eğitim amacıyla kurulan müzelerin sayıları yine bu dönemde artış göstermiş ve hatta okullarla da yakın ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. İlk olarak okul gezileri ile başlayan ilişkiler zamanla, müzeden modeller alınarak okullarda eğitimlerin verilmesi ile srmştir. 1820 yılında ilkokul gezisinin Norwich’de kurulan müzeye gerçekleştirildiği ve Güney Kensington Müzesi’nin hem okullara modeller vererek eğitimi desteklediği hem de taşrada bulunanlara da eğitim vermek amacıyla gezici müze kurduğu bilinmektedir. 1894-1895 tarihlerinde İngiltere’de kurulan Haslemere Müzesi açılarak okullarla işbirliği sağlanmış ve okulların bu müzeyi ziyaret etmeleri sağlanmıştır (Akyalçın, 2019; Karadeniz, 2018).

Almanya’da 20. Yüzyıla uyum sağlayacak ilk önemli adım, müze yöneticisi olan Alfred Lichtwark tarafından atılmıştır. Lichtwark’ın müzeler için ilk talebi, müzelerin eğitimsel anlamda girişimlerinin olması yönündedir. 1920’li yıllardan itibaren de Alman Müzeleri Müdürü Georg Kerschensteiner, eğitime dair tüm girişimleri araştırmıştır. Almanya’da okul ile müze arasındaki ilişkinin resmi olarak ilk kez kullanılması 1939 yılında Berlin’de grlmştir. Berlin Devlet Müzeleri Genel Müdürü olan Prof. Dr. Otto Kümmel’in teklifi ile kurulan bu ilişkinin sonucunda, Berlin Alman Halk Bilimi Müzesi’nin içinde Okul ve Müze adında bir birim de kurulmuştur (Zilcioğlu, 2008).

Almanya’da müze eğitimi 1960’lı yıllardan itibaren yeni bir boyut kazanmıştır. Yapılan alışmalar sonucunda, müzelerin okullarla daha çok iletişimde olmaları ve eğitim konusunda daha geniş kitlelere hitap etmeleri amaçlanmıştır. Alman Müzeler Birliği’nin içerisinde kurulan birçok komisyon hem yetişkinlere hem de gençlere yönelik eğitimler için, hem müzelerin hem de müze görevlilerin görev ve sorumluluklarına yönelik yapılması gerekenleri vurgulayıcı çalışmalarda bulunmuştur.

İlk kez ve kapsamlı olarak, Almanya’da 1975 yılında Mainzer Modeli kabul edilmiştir. Mainzer Modeli kabul edilirken önce müze eğitiminin tanımı yapılmıştır ve tüm müzelerin

birer eğitim ortamı olduğu kabul edilmiştir. Almanya'daki müze eğitiminin halk tarafından benimsendiği ve geliştirmek adına kurumların özverili bir şekilde çalıştıkları görülmektedir (Zilcioğlu, 2008).

Avrupa'da gelişen müze eğitimine yönelik faaliyetler, Amerika Birleşik Devletleri'nde de aynı hızda kabul görmüştür. Eğitim amaçlı pek çok müze kurulmaya başlanmıştır. İlk olarak 1846 yılında Washington'da Smithsonian Enstitüsü, bilgiyi yaymak amacıyla kurulmuş ve günümüzde çok sayıda müze de bu enstitüye bağlıdır.

İskandinavya'da ilk defa özel bir eğitim bölümü kuran, Stockholm'deki Northern Müzesi'dir. Bu müze 1938 yılında okul çağındaki çocuklarla düzenli dersler yapmaya başlamıştır ve bu uygulama diğer müzelere de örnek olmuştur. Özellikle 1950'lerden sonra okulların eğitim programlarında Stockholm'de bulunan sekiz müzenin derslerini de içerdiği bilinmektedir (Yücel, 1999).

Özellikle 1950'li yıllarda okul ile müze ilişkisi çok ilerlemiştir. İngiltere, Hollanda, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da büyük atılımlar görülmüştür. Müze eğitiminde çoğu müzenin eğitim bölümü de kurulmaya başlanmıştır. Amerika'daki New York Metropolitan ve Brooklyn Sanat Müzelerinin kendi bünyelerinde aktif olarak görev yapan eğitim bölümleri bulunmaktadır (Tezcan-Akmehmet, 2013).

Yetişkinler adına da yapılan eğitim çalışmaları ise yaşam boyu öğrenme kavramının kabul görmesidir. Eğitim, okulla ilişkilendirilen bir kavram olmaktan 1950'li yıllarda sıyrılmış ve artık çevresel faktörlerin de etkisi ile yaşam boyu bir faaliyet olarak kabul görmüştür. 1980'li yıllarda ise yaşam boyu öğrenme kavramının daha geniş bir kitleye yayılması sonucuyla, müzeler de yetişkinlere yönelik olarak doğal birer öğrenme ortamı olarak kabul görmeye başlamıştır (Çankaya, 2019).

2.2.3. Türkiye'de Müze Eğitimi Uygulamaları

Müzecilik alanında yapılan kültürel ve sosyal yatırımların yanı sıra uluslararası boyutta Türk Müzeciliği'nin geliştirilmeye çalışıldığını gördük. Kültürel ve sosyal yeniliklerin yanı sıra, ülkede eğitim alanında da birçok yenilik yapılmıştır. Gerek halkın okuryazarlık oranını arttırmada, gerek ülke genelinde okulların fazlalaştırılmasında birçok girişim olmuştur.

Müzecilik eğitimine bakıldığında, iki boyutlu bir eğitimden bahsedilmesi mümkündür. Çünkü müzelerin birer eğitim ortamı olarak kullanılması, halkın tarihini öğrenmesinde etkili olurken; okullarda müze ve müzeciliğe dair eğitimin verilmesi ile alanında uzman kişiler yetiştirmek mümkün olacaktır.

Avrupa’da müzeler, 17. yüzyıl ile birlikte artık kurumsal bir yapı olarak kabul edilmiş ve müze eğitimine dair ilk sistemli yapının Paris’te açılmış olan Louvre müzesinde verildiği tahmin edilmektedir. Özellikle ihtilalden sonra halka, milli kimlik aşlamak adına bu görevi üstlenmiştir. Burada verilen bu eğitim, daha sonra Avrupa’daki diğer müzelere de ilham olmuş ve Avrupa’nın diğer bölgelerinde de görülmüştür. Sanayi Devrimi ile birlikte, endüstrinin de gelişmesi ile birlikte eğitime verilen önem artmıştır. Uzman kişiler yetiştirmek adına, eğitim daha donanımlı insanlara emanet edilmiştir. Bu dönemde müze sayılarında da artış gözlemlenmiştir (Artun, 2006; Uçar, 2019).

19. yy’ın ikinci yarısında, müzecilik alanında uluslararası boyutta gelişmeyi de temele alan kurumlar kurulmuştur. Özellikle ICOM’un kurulmasıyla müzecilik faaliyetleri daha sistemli bir hale getirilmiştir. ICOM’un yöneldiği alanlar sadece müze açmak, açılan müzeleri geliştirmek ve uluslararası iletişimi sağlamak değildi. Bu görevlerinin yanı sıra, verdiği konferanslarda müzecilik alanında verilebilecek eğitimlere de odaklanmıştır. ICOM’un verdiği konferanslarda, müze eğitiminin etkileşimini arttırmak, böylece ziyaretçilerin de müzede sergilenen eserlerden maksimum seviyede ve aktif olarak yararlanmalarını sağlamak konuları işlenmekteydi. Ziyaretçilerin yanı sıra, müzede görev alan kişilerin de hem kendi alanlarında uzman olmalarına hem de sosyoloji ve pedagoji anlamında yetkin hale getirilmeleri için çalışmaktaydı (Özmen, 2018).

1980’lerden itibaren artık üniversitelerde ders olarak okutulmaya, bu alanda yüksek lisans ve doktora yapmak mümkün hale gelmiştir. Böylece alanında uzman ve daha yetkin kişiler eğitilecek ve müzelerden eğitim alanında daha fazla verim sağlanacaktı. Yine bu dönemde hayat boyu öğrenme yaklaşımına uygun olarak, müzelerden en yoğun verim almaya yönelik faaliyetler de yapılmıştır. Sadece öğrencilere yönelik değil, her yaştan insanın eğitilmesi hedeflenmiştir. Hayat boyu öğrenmenin temele alınarak gerçekleştirilen bu faaliyetlerde, ziyaretçilerin sadece gezme amaçlı değil; aynı zamanda tarihinden bir şeyler de öğrenmesi amaçlanmıştır (Birsin, 2015).

Müze eğitiminin temele aldığı yaklaşım, yapılandırmacılıktır. Eğer klasik bir öğrenme yaklaşımında müzecilik eğitimi programlanmış olsaydı, öğrenenin pasif kaldığı bir eğitimde müzeler sadece birer gezi alanı olarak kalacaktı. Bu sebeple müzelerin eğitim

konusunda başarıya ulaşabilmesi için öğrenenin aktif olduğu bir eğitim yaklaşımı tercih edilmelidir. Öğrencilerin ve ziyaretçilerin müzelerden öğrenmesini sağlamak adına, somut ve hissedebilmelerini sağlayan bir eğitim yöntemi tercih edilmelidir. Etkileşimli müze eğitimi burada karşımıza çıkmaktadır. Somut olarak öğrenmenin olduğu bir yerde, öğrenilen bilgi kalıcı olur. Müze eğitiminin temel amacı da, buradaki öğrenmelerin kalıcı olmasını sağlamaktır. Müzeden öğrenenlerin hem bilgilerinin kalıcı olması hem de milli mirasın hızlı olarak yeni nesle aktarılması açısından, müzelerde verilen eğitimin önemli olduğu görülmektedir (Yücel, 1999).

Türklerin eğitim alanındaki ilk adımı Büyük Selçuklular devrinde, dönemin en büyük ve en eski üniversitelerinden sayılan Nizamiye Medresesi'ni kurmasıyla başlatılır. Daha sonra Anadolu'ya hâkim olan Osmanlı Devleti'nde medreseler, Ahi teşkilatları ve Loncalar, mektepler, Tophane-i Amire, Mülkiye-i Şahane, Tıbbiye, Darülmualimin, Rüştîyeler ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte harf devrimi ve Tevhidi Tedrisat Kanunu sonucunda eğitimde yeni yapılanmalara geçilmiştir. Mesleki alanda eğitim hamleleri, halkevlerinin açılması, daha sonra kurulan köy enstitüleri ile birlikte eğitimde büyük atılımlar sergilenmiştir (Akyüz, 1982).

Müzecilik eğitimi alanında en önemli adım Osman Hamdi Bey zamanında atılmıştır. Müze çalışanlarının, müzelerin ihtiyaçlarına ve eğitim hedeflerine uygun bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. 1883 yılında kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi'nde dönemin önde gelen mimar ve ressamı da ders vermişlerdir (Ata, (2021).

İnşa edilen müze binalarında görev alan mimar Vallaury, mimar Bello, ressam Varnia, mimar Vedat, ressam Valeri gibi isimleri eğitim kadrosunda yer almıştır. Açılan mektebin hazırlanan nizamnamesi için Paris Güzel Sanatlar Mektebi'nin nizamnamesinden yararlanılmıştır. Açıldığında yirmi öğrencisi olan mektep, müzeye bağlı olarak eğitim vermeye devam etmiştir. Osman Hamdi Bey hem müze müdürlüğü görevini yürütürken hem de bu okulun müdürlüğünü de yapmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi, bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi'nin temeli olarak kabul edilmektedir. Sanayi-i Nefise Mektebi, 1917 yılında başka bir binaya taşınmıştır ve müze ile olan bağı da böylece bitmiştir. Okulun müdürlüğüne dönemin müze müdürü olan Halil Edhem Bey tarafından, ünlü Türk ressamlarından Halil Paşa getirilmiştir (Yücel, 1999).

Cumhuriyet'in ilanın ile birlikte, artan müze sayılarının yanı sıra müzecilik eğitime de önem verilmiştir. İlk olarak Ankara'da Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi'ni 1936 yılında açılması olmuştur. Okulun kurulmasını Atatürk bizzat kendi istemiştir ve dönemin Maarif

Vekili Saffet Arıkan zamanında okul açılmıştır. Atatürk açılışına bizzat katılmıştır. Türk tarihinin araştırılmasının yanı sıra bu fakültede Hititoloji, Arkeoloji, Filoloji gibi alanlarda da eğitimler verilmiştir. Bu okulun verdiği eğitim sonucunda, birçok müzeye alanında uzman eleman kazandırılmıştır (Karadeniz ve Okvuran, 2018).

Türkiye’de başlarda Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak verilen müzecilik eğitimi, 1971 yılında kurulan Kültür Bakanlığı’nın kapsamına geçmiştir. Daha çok iç hizmetler olarak verilen eğitimlerden, farklı disiplinlerden olan kişiler de faydalanmışlardır. Usta çırak ilişkisi olarak görülen bu eğitimlere ek olarak, üniversitelerde de eğitime başlanmıştır. 1989 yılında Prof. Tomur Atagök tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde Müzecilik Yüksek Lisans bölümü açılmıştır. Ayrıca Ankara Üniversitesi’nde de müzecilik eğitimi üzerine hem lisans hem de yüksek lisans eğitimleri verilmektedir. Müzelerimizin eserler konusunda gelişmesi ve büyümesi sonucunda artık birer tarih deposu olarak değil, araştırmaların temelini oluşturan birer çalışma alanı hatta bir laboratuvar olmasına olanak sağlamıştır. Müzelerin eğitime hizmet etmesi gerekmektedir. Aksi halde, müzeler depo ve sergi alanı olmaktan kurtulamazlar (Çal, 2009).

Müze eğitiminin iki boyutlu olduğundan söz etmiştik. Müzelere eleman yetiştirmek amacıyla yapılan girişimlerin yanı sıra, müzelerin eğitime hizmet adına yapması gereken faaliyetler de mevcuttur. Müzelerde yapılan eğitimin belli bir sınıfı yoktur. Her yaş ve eğitim düzeyinden herkese açık olan müzeler, eğitim konusunda her grup için farklı bir sistem geliştirmek zorundadır. Müzelere ziyarette bulunan ve öğrenmeyi sağlayan gruplar üçe ayrılmaktadır. İlk grupta çocuklar bulunmaktadır. 12 yaşına kadar olan çocuklar için daha somut ve elle tutulur materyaller kullanılmalıdır. İlgi çekici panolar, fotoğraflar ve renkli fonlarla zenginleştirilmiş modeller, çocukların dikkatini çekmekte ve öğrenmelerini kolaylaştırarak kalıcı hale getirmektedir. Öğretici gezi tamamlandıktan sonra çocuklara serbest zaman tanınmalıdır. Yeniden görmek isteyeceği eserleri, tek başına yeniden izleyebilir. Kendi notunu almalı, dilerse fotoğrafını çekip, resimlerini yapabilmelidir. Hatta çocuk grupları için eğitici oyunlar da düzenlenebilir. Sergilenen eserlerin modellerinden yararlanılarak, eserlerin tanıtıcı yazıları karışık olarak yerleştirilebilir ve gezi sonunda doğru sıralama yapılması istenebilir. Böylelikle, öğrenmenin ne kadar kalıcı olduğu da onaylanabilir (Şahan, 2005).

İkinci grup ise çocuk gruplarına göre daha kalabalık olan gruptur. Uzman olmayan ancak daha yüksek bir algı seviyesine sahip olan bu grup için de, yine fotoğraflar ve panolardan yararlanılabilirken, bunların yanı sıra da broşürler ve müze rehberi ile de gezi

desteklenebilir. Bu gruba dahil olan bireylerin, müze gezileri daha kronolojik bir sıralamayla yaptıkları görülmektedir.

Son grupta bulunanlar ise konunun uzmanlarıdır. Müzecilik, arkeoloji, tarih ve yan disiplinler konusunda belli bir bilgi birikimine sahip olan bu grubun temel amacı, var olan eserlerle yeni bulunan eserleri araştırmak ve üzerlerinde çalışma yapmaktır (Oruç ve Altın, 2008).

Eğitimsel anlamda bu üç gruba dahil olmayan ve müze kültürüne yabancı olan bir de halk bulunmaktadır. Müzelerin eserleri koruma ve sergileme, eğitimsel faaliyetlere destek olma amaçlarından ayrı olarak, bir de müzeleri tanımayan halkı müzelerle tanıştırma görevi de bulunmaktadır. Bunun için müzelerin sergileyeceği en önemli faaliyet, konferanslar vermek, resim ve el işleri sergileri açmak olmalıdır. Dolaylı yoldan halkı müzelere yakınlaştırmak da müzelerin başlıca görevlerinden olmalıdır. Halkın müzelere olan ilgisini arttırmak amacıyla eğitici broşürler basılmalıdır.

Müzedede sergilenen eserin hangi kazı alanından bulunduğu, tarihte ne amaçla kullanıldığı, fotoğraflar, krokiler ve haritalarla desteklenmediği sürece, halkın müzeye olan ilgisi de sönük kalacaktır. Çünkü eserin tarihi hakkında bilgi halka verilmezse, sergilenen eser çok önemli de olsa; istenen verimin halka aktarılmasında eksik kalınacaktır. Müzedede sergilenen bu eserlerin tarihi hakkında bilgi verildiğinde, halkın da ilgisi canlı kalacak ve merak duygusu tetiklenerek müzelere olan ilgi artacaktır. Müzelerin sergilediği eserler hakkında basılan broşürler, eserlerin kopyaları, bölge hakkında yazılmış kitaplar, eğitim amacıyla hazırlanmış materyaller müze bünyesinde satılarak müzeye gelir sağlaması da mümkündür (Adıgüzel, 2019).

Öncelikli olarak müzeler, eğitime uygun hale getirmek amacıyla, tüm müzeler işbirliği içinde olmalıdır. Müzelerde yapılacak olan eğitimi öğretmenler planlamaktadır, fakat öğretmenin müzedeki eserlere yönelik bilgisi yeterli olmadığından istenen verimin sağlanması mümkün olmamaktadır. İstenen verimin sağlanabilmesi için, müze gezileri ya bir müze görevlisinin de dahil olduğu gezi olarak yapılmalı ya da öğretmenlere verilen pedagoji bilgisinin içinde müzeciliğe yönelik bilgiler de bulunmalıdır (Şahan, 2005).

Bu etkinliklerden ayrı olarak, müzelerin bölgelerindeki okullarla iletişime geçerek, müzecilik eğitime dair konferanslar vermesi de mümkün olmalıdır. Hatta müzedede bulunan eserlerin birer modelleri yapılmalı ve geri alınmak suretiyle, okullara ödünç olarak

verilebilmelidir. Müzelerin broşürleri basılmalı ve bölgedeki okullara dağıtılarak, yapılacak geziden önce bir fikir vermesi de sağlanabilir (Akyalçın, 2019).

Müzelerin eğitime olan katkısı göz ardı edilemez. Etkili bir eğitim için müzeler, eğitime katkı sağlamalı; eğitimin de kalıcı ve daha etkili olabilmesi için müzelerden destek alması gerekmektedir. Müzeler sergi alanlarının olmasının dışında, eğitim için hazır materyaller sunan bir okuldur. Kalıcı öğrenmeyi destekleyen görsel materyaller sunması ve halka milli kültürü ile tarihini öğrettiği yadsınamaz bir gerçektir (Maccario Kuruoğlu, 2002).

2.2.4. Müze Eğitiminin Temel İlkeleri

Eğitim ile ilgili olarak, gerçek veya sanal olsun, bir müzede öğrenme sadece bilişsel bir süreç olarak kabul edilmez. Aynı zamanda sosyo-kültürel etkileşimlerin bir ürünüdür. Bunun nedeni, öğrencilerin veya ziyaretçilerin, sınıfın kısıtlamalarından kurtulmuş bir ortamda, bir nesne zenginliği ile keşif ve etkileşim yoluyla, önceki deneyimlerine ve algılarına dayanarak yeni bilişsel şemalar oluşturma fırsatına sahip olmalarıdır (Fokides ve Sfakianou, 2017, s. 3).

Birçok açıdan ele alınması gereken müze eğitimi konusunun Hooper-Greenhill, E. (1999)'dan aktaran Akyalçın (2019)'a göre müzelerin bir takım temel ilkeleri bulunmaktadır:

- Müze eğitimi yaşam boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda hazırlanmalıdır.
- Her müzenin kendi eğitim hedefi ve programı olmalıdır.
- Ziyaretçi beklentileri ile müze koleksiyonları arası uyum olmalıdır.
- Koleksiyonları eğitim hedefleri doğrultusunda incelemek için hazır hale getirmeli
- Koleksiyon ile hedef kitle arasında uyum olmalı
- Ziyaretçi ve koleksiyon arasında etkileşim sağlanmalıdır
- Bilgi iletmekten ziyade duygulara, düşünce ve düş gücüne hitap etmelidir.
- Anlatım metodu çok az kullanılmalı öğrenme duyular yoluyla gerçekleştiğinden nesneleri eğitim materyaline dönüştürmelidir.
- Müze eğitimi formal bir eğitim olmadığından gönüllülük esastır.
- Müzedeki öğrenme bireydeki haz duygusunu harekete geçirmelidir.
- Somuttan soyuta bir öğrenme gerçekleşmelidir (s. 22).

Ayrıca empati, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve merak ve bilgiye susama gibi olgularında mevcudiyeti müze eğitimi için gerekli ön koşullar olarak düşünülebilir.

2.2.5. Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

İster gerçek isterse de sanal olsun bir müzeyi ziyaret etmek oldukça karmaşık bir deneyimdir. Bu eylem, öğrenme sürecinin bir parçasıdır, çünkü dijital müzenin ortamı, yeteneklerini ve becerilerini geliştiren, içgörü ve bilgi sunan, etkileşimli olan ve paydaşların özgür iradesine dayanan öğrencilere eğitim deneyimleri sağlar. Sonuç olarak, bir öğrenme, iletişim ve eğlence yeri olarak, sanal bir müze ziyaretçilerinin veya öğrencilerinin davranışlarını etkileyen bir katalizör görevi görebilir (Fokides ve Sfakianou, 2017, s. 3).

Müzeler, kültürel arabuluculuktan reklamcılığa, koleksiyon araştırmalarından çok yönlü etkileşime veya bazı durumlarda oyunlaştırılmış eğitim deneyimlerine kadar çeşitli amaçlar için kullanır. Özellikle günümüzde eğitim üzerindeki etkisi oldukça önem kazanmış durumdadır.

Buyurgan ve Mercin'e (2005) göre günümüz modern müzeciliğin temel görevlerinin ilk sırasında eğitim konusu yer almaktadır. Bu bakımdan gerek ders yürütücüsü gerekse de müze yönetimi ziyaret öncesinde bir takım hazırlıklar yaparak müzelerin bu eğitim misyonunun yerine getirilmesi için azami gayret göstermektedirler. Ayrıca bir takım etkinlikler ile öğrencileri motive ederek müze ziyareti öncesi onları öğrenmeye karşı güdülemektedirler.

Müzeler, eğitsel etkinliklerini toplantılar, seminerler, konferanslar, çalıştaylar gibi müze dışına çıkarak da gerçekleştirmektedirler. Hatta bu tarz etkinlikleri de video ve film gibi görsel işitsel materyaller ile zenginleştirebilmektedirler. Bazı etkinliklerde tartışma odaları oluşturarak eleştirel bakış açısını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bunların yanı sıra sanat söyleşileri, oyunlar, yazılı materyaller (çalışma yaprakları), yayınlar, drama, kurs, sergi ve hikâye oluşturma gibi birçok etkinlik te uygulanmaktadır (Atalay, 2011, s. 39). Müzeler, eğitsel anlamdaki bu etkinliklerini sadece müze dışına çıkarak gerçekleştirmezler ayrıca müze içerisinde de eğitsel etkinliklerini uygulamaktadırlar.

Müzelerde yürütülen eğitim ve öğretim hizmetlerinin en verimli olanları eserlerin içerisinde birebir yürütülenidir. Özellikle de eser üzerinde ilgi çekici bir an öğretimin en

etkili olduğu andır. Eğitim için en uygun yer ise izleyici ile nesne ya da yapıtın arasındaki iletişimin doğrudan yaşandığı müzenin salonudur (Abacı, 1996, s. 37).

Ayrıca günümüzde uzaktan eğitimin yaşamımızın içerisine yoğun bir şekilde girmesi ile sanal müzelerin de eğitsel amaçlı, birçok farklı disiplinde oldukça yoğun bir şekilde kullanılması da çevirimiçi yöntemleri ön plana çıkarmıştır.

2.2.6. Müze Eğitiminin Görsel Sanatlar Kültürü Açısından Önemi

Müze ve galerilere düzenlenen geziler ve bu gezilerdeki etkinlikler öğrencilerin öğrenme durumlarını geliştirip bu durumun sürekliliğinin sağlaması açısından olumlu sonuçlar verecektir. Öğrencilerin kaynaşması, sosyalleşmesi açısından bakıldığında müzeler önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerle yapılan bir müze ziyareti çocuklara, toplumsal ilişkiler, kültürlerini tanıma ve bir araya gelerek sosyalleşme imkânı sunacaktır. Okuldaki öğrenme ortamında kendini gösteremeyen öğrenciler böyle ortamlarda yetenek ve ilgilerinin farkına varabilir ve kendini ifade edebilme imkânına sahip olur. Bilgi sürekli aynı ortamda durağan şekilde verilmediği için çocuk çok yönlü bir öğrenme ortamında kendini geliştirecek ve daha çok verim alınacaktır.

Sanat Eğitimi geleneksel olarak atölyelerde veya okullarda uygulanmıştır. Bunların dışında sanat eğitimi faaliyetleri birebir etkileşime girerek, hissederek, yaparak ve yaşayarak sanat müzelerinde yürütülmüştür. Sanat müzeleri okullardan veya atölyelerden farklı olarak görsel değerleri, estetik unsurları, tarihi ve kültürel unsurları ve birçok orijinal objeyi bireylere ilk elden sunarak etkin bir çalışma fırsatı sunmaktadırlar.

Sanat eğitimi kapsamında bireylere kazandırılmak istenilen değerler müze veya galeri gezileri ile bireylerin uygulama öncesinde duygu ve düşünce yoğunluğunu arttırarak görsel bir birikim kazandırır. Bireyler bu tür yerlerde görsel olarak belli bir birikime ulaştırılırlar. Bilhassa bakmanın yanı sıra görme yetisi kazanırlar. Müze ziyaretleri bireylerin yaratıcılıklarını arttırarak estetik üretmelerine katkı sağlamayı amaçlar. Bu bakımdan müzeler okullar gibi birer eğitim kurumları olarak görülmektedirler.

Müzeler izleyicilerinde ifade gücü kazandırmakla birlikte doğruyu görebilmeleri için de yardımcı unsurlardır. Sanatsal açıdan heyecan yaratarak bireylerin üretiminde motivasyonu arttırırlar. Müzeler sadece eserler hakkında değil, o eseri yapan sanatçı ile de duygudaşlık yeteneği kazandırarak eseri daha iyi tanımamıza fırsat sağlarlar (Erbay, 2009, s. 333).

2.3. Uzaktan Eğitimin Bir Parçası Olarak Sanal Müze Eğitimi

Bilginin paylaşımı ve yaygınlaştırılması konusunda yapılan yenilikler teknolojinin eğitim alanında da kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Böylece eğitime yönelik teknoloji sürekli olarak gelişmektedir. Gelişen teknolojilerle birlikte eğitim, farklı ortamlarda gerçekleşebilir bir özellik kazanmıştır. Çevrim içi eğitim, öğrencilere elektronik öğrenme ortamı olarak kullanılabilen bilgisayar, tablet ya da telefon gibi araçlarla uzaktan sunulan öğrenme biçimini ifade eder. Özellikle 2020 yılının Mart ayında Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilan edilen Koronavirüs salgını nedeniyle tüm sınıf düzeylerindeki eğitimler çevrim içi gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte sadece okullarda yapılan eğitimler değil, tüm kurumların eğitimleri, kongreler, toplantılar vb. çevrim içi sistem üzerinden sürdürülmektedir. Ülkemizde pandemi öncesi dönemde yüzyüze, bu dönemde ise çevrim içi olarak, öğretmen ve öğrencilere yönelik çalışmalar yapan bazı müzeler ve bu müzelerin yaptıkları etkinlikler aşağıda verilmiştir (Karadeniz, 2020).

Pera Müzesi, özellikle pandemi dönemini yaşadığımız bugünlerde öğretmenlere yönelik çevrim içi rehberli tur ve atölye çalışmaları düzenlemektedir. Katılım sağlayan öğretmenler hem müzenin koleksiyonu hem de süreli sergileri hakkında bilgi edinip öğrencilerine yaşadıkları deneyimleri aktarabiliyor. Farklı branşlardaki öğretmen ve eğitmenlere yönelik çevrim içi sergi turu yapılmasının ardından sergiye ilişkin atölye çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Ayrıca öğretmenlere özel olarak ve öğretim programına uygun hazırlanan “Öğretmen Rehber Kitapçıkları”nı derslerinde nasıl kullanabileceklerini, öğrencilerine sergileri nasıl gezdirebileceklerini ve farklı yaş gruplarına yönelik etkinlikleri keşfetmeleri sağlanmaktadır. Pera Müzesi’nin öğretmenlere yönelik hazırladığı bu öğrenme etkinliği ücretsiz ve çevrim içi gerçekleştirilmektedir (Pera Müzesi, 2020).

Rahmi Koç Müzesi (İstanbul), 2002 yılından bu yana okul grupları için müze eğitimleri yapmaktadır. Koronavirüs salgını nedeniyle bu dönemde ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerindeki öğrenci grupları için çevrim içi eğitimler (matematik, coğrafya, tarih, sosyal bilgiler, astronomi, fen ve teknoloji ve enerji gibi ders ve konuları kapsayan eğitimler) düzenlemektedir. Müze içerisindeki örneklerle bağlantılı olarak İletişim Eğitimi, Zeytinyağı Fabrikası Eğitimi, Ulaşım Araçları ve Bilimsel Aletler: Güneş Saati adlı eğitimler öğretmen ve öğrencilerine uygulanmaktadır (Bayam, 2017).

Sakıp Sabancı Müzesi, SSM Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu daimi sergisi ile ‘Görünenin Ötesinde Osman Hamdi Bey’ sergisinin yer aldığı Atlı Köşk, hem öğretmen eşliğindeki okul grupları tarafından hem de öğrencilerin bireysel katılımıyla çevrim içi ortamda ziyaret edilebilmektedir. Çevrim içi turlar ücretli olarak önceden randevu alınarak yapılmaktadır. Ayrıca SSM Öğrenme Programlarında, farklı yaş gruplarından çocuklara yönelik hazırlanan ve hafta sonu gerçekleştirilen ücretli ve çevrim içi atölyeler bulunmaktadır (<https://www.sakipsabancimuzesi.org/>, 2021)

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi’nde, müze koleksiyonu ve süreli sergileri konu alan çeşitli eğitim etkinlikleri tasarlanmaktadır. Hafta içi belirli aralıklarla okul grupları müze eğitim atölyelerine rezervasyon ile ücretli olarak katılmaktadır. Urartu Kemerleri, Müzede Şekil Avı, Antik Sikkeler, Kil Tablet Atölyesi, Kilden Figürinler Atölyesi adlı farklı atölyeler bulunmaktadır. Pandemi sebebiyle bir süredir yüz yüze yapılamayan müze eğitimi atölyeleri, çevrim içi olarak farklı gün ve saatlerde okul gruplarına yönelik olarak devam etmektedir (<https://erimtanmuseum.org>).

2004 yılında ülkemizin ilk modern ve çağdaş sanat müzesi olarak kurulan İstanbul Modern, kendi eğitim bölümünün hazırladığı farklı etkinlikleri hayata geçirmektedir. Ücretsiz ve okul gruplarına yönelik, çevrim içi düzenlenen atölyelerden biri “Çocuklara Çevrim içi Sanatın Kimyası Atölyesi”, çocuklara kimyayı ve bilimi daha yakından tanıtmayı amaçlayan, çocukların zararsız maddelerle interaktif ve eğlenceli deneyler yapmasına imkân tanıyan Kids’ Lab eğitim programı, çocukları sanat ve kimya ile buluşturuyor. Çevrim içi ve ücretsiz olarak düzenlenen atölyelerden diğeri, sergilerle paralel olarak gerçekleştirilen çocuklara yönelik sergi turu, sergi alanından görüntüler eşliğinde çocuklarla, bilmeceler ve eğlenceli oyunlar oynanmaktadır. Çevrim içi sergi turunun ardından İstanbul Modern Eğitim Bölümü’nün hazırladığı etkinlik kartını boyayan çocuklar, sergi turundan ilhamla resimler yapıp programı tamamlamaktadırlar. (https://www.istanbulmodern.org/tr/muze/hakkinda_3.html)

Sunay Akın tarafından 2005 yılında açılan İstanbul Oyuncak Müzesi, çevrim içi eğitim programları ile 6-9 yaş öğrenci gruplarına yönelik olarak hazırlanmış temalarla ders içeriklerini pekiştirmeyi hedeflemiştir. Çevrim içi gerçekleştirilen eğitim programlarından önce İstanbul Oyuncak Müzesi’nin belli bölümleri 360 derece sanal müze turu ile gezilmekte, ardından öğretim programını da destekleyen konular hakkında sohbet edilmektedir. Eğitim programları iki tema üzerinden hazırlanmıştır. Oyuncakların Diliyle: Taşıtlar ve Oyuncakların Diliyle: Kültür. Ücretli olan bu eğitim programları için müze ile

iletişim kurmak gerekmektedir. Ayrıca müze 1. sınıftan 5. sınıfa kadarki yaş seviyesindeki öğrenciler için çalışma kâğıdı hazırlamıştır.

(<https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/hikayemiz>).

Bursa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bulunan Bursa Müzeleri’nde (Bursa Kent Müzesi, Göç Tarihi Müzesi, Karagöz Müzesi, Yaşam Kültürü Müzesi, vd.) “Drama ile Dersler Müzede” projesi kapsamında okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ders içi kazanımlarının yaratıcı drama yöntemiyle müzede gerçekleşmesi hedeflenmekte, buna yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca sosyal medya kanallarından canlı yayınlar ziyaretçi ile etkileşim halinde olan Bursa Müzeleri’nde Karagöz Tasarım Atölyesi, İp Mandala Atölyesi, Apollo Kelebeği Atölyesi, Renklerin Enerjisi Atölyesi, Kazı ve Kil Atölyeleri gibi atölye çalışmaları da gerçekleştirilmektedir (Gürkan, 2004; Özbek ve elikbaş, 2021).

evrim içi eğitim yapan müzeler ile Dünyanın neresinde olunursa olunsun etkileşimli eğitimler yapılabilmektedir. Koronavirüs salgını nedeniyle alınan önlemler kapsamında müzelerin çoğu uzun bir dönem kapalı kalmıştır. Müzelerin kapılarını ziyaretçilerine kapatmak zorunda olduğu dönemde çevrim içi müze eğitimi çalışmaları önem kazanmıştır. Genelde özel müzelerin yaptığı bu çevrim içi eğitimlerin, bütün müzelerce yapılması, öğretmen ve öğrencilere ulaştırılmasının yararlı olacağı düşünölmektedir.

Eğitim denilen olgu, dünyada ve ölkemizde teknolojik gelişmeler ile birlikte yeniden boyut kazanmıştır ve uzaktan eğitim kavramı da bu boyutlar arasında belki de en önemli yeri edinmiştir. Uzaktan eğitime yön veren en önemli teknolojik unsur ise şüphesiz internet olmuştur. Bunun yanı sıra özellikle bir süredir dünyayı etkisi altına alan salgın gibi durumlarda uzaktan eğitim daha da önem kazanmıştır.

Teknolojik gelişmeler ile paralel gelişim gösteren uzaktan Eğitim (Distance Education) terimi, ilk olarak Wisconsin Üniversitesi’nin 1892 yılı kataloğunda geçmiş ve bu terim ilk olarak William Lighty tarafından 1906 yılında yazılan bir yazıda kullanılmıştır. Daha sonra bu terim (Fernunterricht), Alman eğitimci Otto Peters tarafından 1960 ve 1970’lerde Almanya’da tanıtılmış ve Fransa’da uzaktan eğitim kuramlarına Tele Enseignement ismi verilmiştir. İçten’e göre (2006) Uzaktan Eğitimin tanımı ise ; “Geleneksel nitelikteki eğitim-öğretim sorunlarına bir seçenek olarak ortaya çıkmış, eğitim etkinliklerini planlayarak ve uygulayıcılar ile öğrenciler arası iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir” (Özbay, 2015, s. 377).

Holmberg (2005)'e göre ise uzaktan eğitim, bireylerin öğretmen gözetimi olmaksızın çeşitli eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlandığı ortamlardır. En kısa ve en genel tanımı ise; zaman ve mekândan bağımsız olarak ve bilişim teknolojileri kullanılarak yapılan ekonomik ve etkileşimli bir eğitim şeklidir (Gökçe, 2008, s. 2).

Uzaktan eğitim ile bütünleşmiş olan önemli unsurlar arasında yeni imkanlar sunmak, iş ve verilen eğitim arasında bir bütünlük oluşturmak, yaşam boyu eğitim sunmak, kişiye özel eğitim imkanı sunmak, eğitimde teknolojiyi verimli kullanmak, büyük gruplara ulaşabilmek, eğitimde maddi imkanları kolaylaştırmak gibi düşünceler gösterilmektedir (Alkan, 1996).

Uzaktan Eğitimin uygulanış biçimi ise iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki senkron uygulamadır. Yani eş zamanlı olarak uygulama biçimidir. İkincisi ise asenkron uygulamadır. Yani zamandan bağımsız bir uygulama biçimidir. Senkron uygulama biçimi normal bir sınıf ortamını aratmayacak şekilde, internet veya uydu vasıtası ile canlı bağlantı kurularak eş zamanlı bir biçimde, öğrenciler ve eğitimciler etkileşimli olarak uygulama içindedirler. Bu uygulama şeklinde bireyler aktif katılım sağlayarak soru sorabilir, birbirleri ile tartışabilir veya test çözebilirler. Asenkron sunum biçimi ise WEB tabanlı bir eğitimidir. Bu sunumda, öğrenci istediği zaman istediği yerden WEB üzerindeki derslere girebilir, test alabilir ve aktivitelere katılabilir. İsteddiği dersi istediği kadar tekrar edebilir (Gökçe, 2008, s. 2).

2.4. Görsel Sanatlar Derslerinde Sanal Müze Kullanımı

Müze eğitimi örgün bir eğitim olarak okul ortamında veya müze alanında gerçekleştirilmekle birlikte teknolojik imkanlar doğrultusunda internet yoluyla yaygın eğitim olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Müze eğitimi kapsamlı bir biçimde planlı ve eğitsel yöntemleri de içeren bir eğitim sürecidir (Mercin, 2017). Görsel sanatlar dersi etkinliklerinde yer alan üç disiplinden biri olarak yeni öğretim programlarında birincil kaynaklardan yararlanma ilkesine atıfla müzeler önemli eğitim ortamlarından biri olarak kabul edilmektedir (MEB, 2018).

Görsel sanatlar dersinde müze kullanımı son yıllarda giderek artan bir önem kazanmıştır. Müze ziyaretlerinin amacı öğrencileri eserlerin bulunduğu birincil kaynak materyallerle tanıştırmak ve bu sayede görsel becerilerin gelişmesini sağlamaktır. Özellikle sanat müzeleri öğrencilerin ilgisini çekmek ve eğitime katkı sağlamak amacıyla sınıf

müfredatlarının bir parçası olarak tasarlanmış tur etkinlikleri planlamaktadır. Müfredat odaklı bir görsel sanatlar dersinin yerine müze eğitimi de içeren bir görsel sanatlar eğitimi kalıcı öğrenmelerin sağlanması için oldukça önemlidir. Maliyetli oluşu, öğrencilerin diğer derslerini de aksatacak biçimde zaman alması sebebiyle müze ziyareti ile gerçekleştirilecek görsel sanatlar eğitimi dersleri çoğu zaman gerçekleştirilememektedir. Bununla birlikte artan teknolojik gelişmelerle birlikte hayata geçirilen sanal müze uygulamaları sayesinde okulda ders saatinde müze eğitimlerinin gerçekleştirilmesi oldukça önemli bir gelişmedir. Öğrencilerin müze içerisinde bulunan materyalleri üç boyutlu olarak inceleme fırsatı sunması sebebiyle sanal müze uygulamaları görsel sanatlar dersini önemli ölçüde etkilemiştir. Günümüzde müze eğitimi görsel sanatlar dersi içerisinde hedef ve kazanımlara sahip olarak müfredatta yerini almıştır. Sanal müze uygulamaları ise dersin hedef kazanımlara ulaşmasındaki birçok engeli ortadan kaldırmaktadır.

Yakın zamanda ortaya çıkan ve gelişme aşamasında olan Metaverse evreni olarak adlandırılan sanal evren uygulamaları ile müze eğitiminde öğrencilerin arttırılmış gerçekliğinde içine dahil olduğu sanal gözlüklerle sanal müze uygulamalarındaki gerçeklik algısındaki olumsuz unsurları ortadan kaldıracağı değerlendirildiğinde bu alanda önemli gelişmelerin olacağı açıktır. Günümüzde ise Almanya'da bulunan Dresden Müzesi arttırılmış gerçeklik uygulaması ile sanal müzelerin geliştirilmiş hali olarak öğretime destek vermektedir. Bu alanda çalışmaların arttırılması görsel sanatlar derslerinde öğrenmenin kalıcılığını arttıracak ve öğrencilerin yaratıcılıkları olumlu yönde etkilenecektir (Bülbül, 2017).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma alanı, veri toplama ve verilerin analiz edilmesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada deneysel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmacıların karşılaştırılabilir prosedürleri uygulayıp ardından etkilerini inceleyerek bulguları en doğru şekilde yorumlamalarını sağlayan metodolojik yaklaşımdaki deneysel araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel 2018, s. 18). Sanal müze uygulamasının ilköğretim görsel sanatlar eğitiminde öğrencilerin akademik başarılarına etkisini ölçmek için öğrencilere ön test ve uygulama ile son test yapılmış ve görselliğe katkılarını belirlemek için öğrencilere öz değerlendirme ölçeği uygulanmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ahmet Vefik Paşa İlkokulunda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. 4. Sınıflarda öğrenim gören 4/A-4/B sınıfının 40 öğrencisi deney grubu 4/C-4/D sınıfının 40 öğrencisi kontrol grubunu oluşturmuştur.

3.3.Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin, Görsel Sanatlar dersi öğretiminde sanal müze kullanımının öğrencilerin akademik başarısını ölçmek için başarı testi ve sanal müze kullanımının görsel sanatlar dersine katkılarını değerlendirmek için öz değerlendirme formu kullanılmıştır. Öz değerlendirme formundaki “Hayır” yanıtları “1”, “Kısmen” yanıtları “2”, ve “Evet” yanıtları “3” e dönüştürülerek, form 3’lü Likert tipi ölçek şeklinde kullanılmıştır. Bu formlar araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup uzman görüşü alınıp gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra Kontrol ve Deney Grubunda yer alan öğrencilere uygulanmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan ön test, son test ve öz değerlendirme formları kullanılmıştır. Öğrencilere uygulamanın başında ve sonunda olmak üzere iki kez ön ve son testler uygulanmıştır. Başvuru sonunda her iki gruba da öz değerlendirme formu uygulanmıştır.

Deney grubundaki öğrenciler Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ni ziyaret ederek sanal ortamda bilgi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilere ise betimleyici anlatımlar yoluyla eğitim verilmiştir. Uygulama, ön testin uygulanması için 15 dakika, ders anlatımı ve sunumlar için 45 dakika, son test ve öz değerlendirme formlarının doldurulması için 20 dakika olmak üzere toplam 2 ders saati sürmüştür.

3.6.Verilerin Analiz ve Yorumu

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılacak ve SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test ve son testin karşılaştırılması için bağımsız grup t testi yapılmıştır. İki grubun ön test ve son test ortalama puanları arasındaki farka bakmak için ek bir örneklem t testi uygulanmıştır. Öz değerlendirme formunun verileri yüzde ve frekans şeklinde hazırlanacak ve elde edilen veriler grafiksel olarak yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS istatistik paket programının 25.0 versiyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan

öğrencilerin demografik özellikleri için frekans analizi, Öz Değerlendirme formunun verileri içinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma yöntemleri kullanılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarına göre araştırma verilerinin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk normallik testi ile araştırılmıştır. Bu testin sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 3

Shapiro-Wilk Normallik Testi Sonuçları

	Grup	Shapiro-Wilk	
		İstatistik	p
Ön Test Puanı	Deney	0,936	0,025
	Kontrol	0,873	0
Son Test Puanı	Deney	0,898	0,002
	Kontrol	0,91	0,004
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.	Deney	0,516	0
	Kontrol	0,573	0
2. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.	Deney	0,573	0
	Kontrol	0,617	0
3. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.	Deney	0,389	0
	Kontrol	0,652	0
4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.	Deney	0,292	0
	Kontrol	0,636	0
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim	Deney	0,517	0
	Kontrol	0,694	0
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.	Deney	0,345	0
	Kontrol	0,617	0
7. Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.	Deney	0,389	0
	Kontrol	0,625	0
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.	Deney	0,389	0
	Kontrol	0,625	0
Toplam	Deney	0,717	0
	Kontrol	0,782	0

Tablo 3 incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarına göre değişkenlerin normal dağılım özelliklerini göstermediği tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Bu doğrultuda, araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak parametrik olmayan testler uygulanılmıştır. Araştırma kapsamında deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test, son test ve öz değerlendirme formunun karşılaştırılması için parametrik olmayan yöntemlerden Mann-Whitney U testi, iki grubun ön test ve son test ortalama puanları arasındaki farka bakmak için de Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. 0,05'ten küçük p değerleri çalışmada istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan deney ve kontrol öğrencilerinin demografik özelliklerine ve bu öğrencilerin Öz Değerlendirme Formuna ilişkin betimleyici bulguları yer almaktadır.

4.1.1. Öğrencilerin Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin gruplarına göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin Gruplarına Göre Dağılımı

Grup	n	%
Deney Grubu	40	50
Kontrol Grubu	40	50
Toplam	80	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 80 öğrenciden %50’si deney (n=40), %50’si kontrol (n=40) grubundan bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, cinsiyete ilişkin dağılımları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	n (40)	%	n (40)	%	n (80)	%
Erkek	22	55	20	50	42	52,5
Kız	18	45	20	50	38	47,5
Toplam	40	100	40	100	80	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan toplam öğrencilerin %52.5'inin erkek (n=42) ve % 47.5'inin kız (n=38) olduğu görülmüştür. Deney grubundaki öğrencilerin % 55'inin erkek (n=20), % 45'inin kız (n=18) ve kontrol grubundaki öğrencilerin % 50'sinin erkek (n=20), % 50'sinin kız (n=20) olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin, yaşa göre dağılımları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
	n (40)	%	n (40)	%	n (80)	%
8	1	2,5	1	2,5	2	2,5
9	25	62,5	27	67,5	52	65
10	13	32,5	11	27,5	24	30
11	1	2,5	1	2,5	2	2,5
Toplam	40	100	40	100	80	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan toplam öğrencilerin % 65'inin 9 yaşında (n=52), % 30'unun 10 (n=24), % 2'sinin 8 (n=2) ve % 2'sinin 11 yaşında (n=2) olduğu görülmüştür. Deney grubundaki öğrencilerin % 62.5'inin 9 yaşında (n=25), % 32.5'inin 10 (n=13), % 2.5'inin 8 (n=1) ve % 2.5'inin 11 yaşında (n=1) ve kontrol grubundaki öğrencilerin % 67.5'inin 9 yaşında (n=27), % 27.5'inin 10 (n=11), % 2.5'inin 8 (n=1) ve % 2.5'inin 11 yaşında (n=1) olduğu anlaşılmıştır.

4.1.2. Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Betimleyici Bulgular

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin, Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların ortalamalarına göre dağılımları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Tüm Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları

İfadeler	N	Ortalama	SS
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.	80	2,75	0,490
2. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.	80	2,70	0,513
3. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.	80	2,75	0,464
4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.	80	2,79	0,441
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim	80	2,66	0,526
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.	80	2,79	0,441
7. Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.	80	2,76	0,484
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.	80	2,76	0,484
Toplam	80	2,75	0,354

Tablo 7’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrenciler Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların toplam ortalaması 3 üzerinden $\bar{x} = 2.75 \pm 0.354$ olmuştur. Tüm öğrenciler en yüksek seviyede, $\bar{x} = 2.79 \pm 0.441$ ile “4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım” ve “6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” ifadelerine, en düşük sevide ise $\bar{x} = 2.66 \pm 0.526$ ile “Ana tanrıça isimlerini söylerim” ifadesine yanıt vermişlerdir.

Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin, Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların ortalamalarına göre dağılımları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Deney Grubu Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları

İfadeler	N	Ortalama	SS
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.	40	2,78	0,480
2. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.	40	2,73	0,506
3. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.	40	2,88	0,335
4. Ankara'nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.	40	2,93	0,267
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim	40	2,78	0,423
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.	40	2,90	0,304
7. Anadolu Medeniyet Müzesi'nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.	40	2,88	0,335
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.	40	2,88	0,335
Toplam	40	2,84	0,214

Tablo 8' de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerin Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların toplam ortalaması 3 üzerinden $\bar{x} = 2.84 \pm 0.214$ olmuştur. Deney grubu öğrencileri en yüksek seviyede, $\bar{x} = 2.93 \pm 0.267$ ile “4. Ankara'nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım” ifadesine, en düşük seviyede ise $\bar{x} = 2.73 \pm 0.506$ ile “2. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.” ifadesine yanıt vermişlerdir.

Araştırmaya katılan kontrol grubu öğrencilerinin, Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların ortalamalarına göre dağılımları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9

Kontrol Grubu Öğrencilerin Öz Değerlendirme Formunun Ortalama Puanlarına Göre Dağılımları

İfadeler	N	Ortalama	SS
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.	40	2,73	0,506
2. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.	40	2,68	0,526
3. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.	40	2,63	0,540
4. Ankara'nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.	40	2,65	0,533
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim	40	2,55	0,597
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.	40	2,68	0,526
7. Anadolu Medeniyet Müzesi'nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.	40	2,65	0,580
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.	40	2,65	0,580
Toplam	40	2,65	0,436

Tablo 9' da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubu öğrencilerin Öz Değerlendirme Formuna verdikleri yanıtların toplam ortalaması 3 üzerinden $\bar{x} = 2.65 \pm 0.436$ olmuştur. Kontrol grubu öğrencileri en yüksek seviyede, $\bar{x} = 2.73 \pm 0.506$ ile “1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” ifadesine, en düşük seviyede ise $\bar{x} = 2.55 \pm 0.597$ ile “5. Ana tanrıça isimlerini söylerim” ifadesine yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

“Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” İfadesinin Dağılımı

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu	1	2,5	7	17,5	32	80
Kontrol Grubu	1	2,5	9	22,5	30	75
Toplam Öğrenci	2	2,5	16	20	62	77,5

Tablo 10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 77.5’i (n=62), deney grubu öğrencilerinin % 80’i (n=32), kontrol grubu öğrencilerinin % 75’i (n=30) “Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” İfadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 20’si (n=16) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=2) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 17.5’i (n=7) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır”, kontrol grubu öğrencilerinin % 22.5’i (n=9) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “2.Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

“Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu	1	2,5	9	22,5	30	75
Kontrol Grubu	1	2,5	11	27,5	28	70
Toplam Öğrenci	2	2,5	20	25	58	72,5

Tablo 11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 72.5’i (n=58), deney grubu öğrencilerinin % 75’i (n=30), kontrol grubu öğrencilerinin % 70’i (n=28) “Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.” İfadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 25’i (n=20) bu ifadeye

“Kısmen”, % 2,5’i (n=2) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 22.5’i (n=9) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır”, kontrol grubu öğrencilerinin % 27.5’i (n=11) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “3. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

“Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu	-	-	5	12,5	35	87,5
Kontrol Grubu	1	2,5	13	32,5	26	65
Toplam Öğrenci	1	1,3	18	22,5	61	76,2

Tablo 12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 76.2’si (n=61), deney grubu öğrencilerinin % 87.5’i (n=35), kontrol grubu öğrencilerinin % 65’i (n=26) “Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.” ifadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 22.5’i (n=18) bu ifadeye “Kısmen”, % 1.3’ü (n=1) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 12.5’i (n=5) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 32.5’i (n=13) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13

“Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu			3	7,5	37	92,5
Kontrol Grubu	1	2,5	12	30	27	67,5
Toplam Öğrenci	1	1,3	15	18,7	64	80

Tablo 13’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 80’i (n=64), deney grubu öğrencilerinin % 92.5’i (n=37), kontrol grubu öğrencilerinin % 67.5’i (n=27) “Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.” ifadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 18.7’si (n=15) bu ifadeye “Kısmen”, % 1.3’ü (n=1) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 7.5’i (n=3) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 30’u (n=12) bu ifadeye “Kısmen”, % 2,5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “5. Ana tanrıça isimlerini söylerim” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

“Ana tanrıça isimlerini söylerim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu			9	22,5	31	77,5
Kontrol Grubu	2	5	14	35	24	60
Toplam Öğrenci	2	2,5	23	28,7	55	68,8

Tablo 14’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 68.8’i (n=55), deney grubu öğrencilerinin % 77.5’i (n=31), kontrol grubu öğrencilerinin % 60’ı (n=24) “Ana tanrıça isimlerini söylerim.” ifadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 28.7’si (n=23) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5’i (n=2) “Hayır”, deney

grubu öğrencilerinin % 22.5'i (n=9) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 35'i (n=14) bu ifadeye “Kısmen”, % 5'i (n=2) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

“Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu			4	10	36	90
Kontrol Grubu	1	2,5	11	27,5	28	70
Toplam Öğrenci	1	1,3	15	18,8	64	80

Tablo 15’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 80’i (n=64), deney grubu öğrencilerinin % 90’u (n=36), kontrol grubu öğrencilerinin % 70’i (n=28) “Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” ifadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 18.8’i (n=15) bu ifadeye “Kısmen”, % 1.3’ü (n=1) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 10’u (n=4) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 27.5’i (n=11) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “7. Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16

“Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu			5	12,5	35	87,5
Kontrol Grubu	2	5	10	25	28	70
Toplam Öğrenci	2	2,5	15	18,8	63	78,8

Tablo 16’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 78.8’i (n=63), deney grubu öğrencilerinin % 87.5’i (n=35), kontrol grubu öğrencilerinin % 70’i (n=28) “Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.” ifadesine “Evet” olarak yanıt vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 18.8’i (n=15) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5’i (n=2) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 12.5’i (n=5) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 25’i (n=10) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5’i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

Öz Değerlendirme Formunun “8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre dağılımları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

“Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.” İfadesinin Dağılımları

Gruplar	Hayır		Kısmen		Evet	
	n	%	n	%	n	%
Deney Grubu			5	12,5	35	87,5
Kontrol Grubu	2	5	10	25	28	70
Toplam Öğrenci	2	2,5	15	18,8	63	78,8

Tablo 17’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin % 78.8’i (n=63), deney grubu öğrencilerinin % 87.5’i (n=35), kontrol grubu öğrencilerinin % 70’i (n=28) “Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.” ifadesine “Evet” olarak yanıt

vermişlerdir. Aynı zamanda, tüm öğrencilerinin % 18.8'i (n=15) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5'i (n=2) “Hayır”, deney grubu öğrencilerinin % 12.5'i (n=5) bu ifadeye “Kısmen”, kontrol grubu öğrencilerinin % 25'i (n=10) bu ifadeye “Kısmen”, % 2.5'i (n=1) “Hayır” olarak yanıt vermişlerdir.

4.2. Araştırma Problemlerine İlişkin Bulgular

4.2.1. Deney Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan, sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretimin yapıldığı deney grubunun ön test ile son test başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin İki Bağımlı Örneklem İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Deney Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Analizi Sonuçları

Son Test Puanı - Ön Test Puanı	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0	0		
Pozitif Sıra	40	20,5	820	-5,531*	0
Eşit	0				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 18’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($z = -5.531$, $p < 0.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, bu farkın son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre, sanal müze turunun deney grubunun başarı puanlarının artmasına önemli ölçüde etkisi olmuştur.

Bu sonuçlara göre;

“Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretimin yapıldığı deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanının arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır”.

4.2.2. Kontrol Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan, sanal müze turu kullanılmayarak, betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test ile son test başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin İki Bağımlı Örneklem İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19

Kontrol Grubunun Ön Test ile Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Analizi Sonuçları

Son Test Puanı - n Ön Test Puanı		Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0	0		
Pozitif Sıra	40	20,5	820	-5,551*	0
Eşit	0				

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 19’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($z = -5.551$, $p < 0.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, bu farkın son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre, betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun başarı puanlarının son testte artmıştır.

Bu sonuçlara göre;

“Sanal müze turu kullanılmayarak, betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır”.

4.2.3. Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan, sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U testi Sonuçları

	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Ön Test Başarı Puanı	Deney	40	44,16	1766,5	-1,430	0,153
	Kontrol	40	36,84	1473,5		

Tablo 20’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanlarına göre anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. ($p > .05$)

Bu sonuçlara göre;

“Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır”.

4.2.4. Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan, sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 21

Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U testi Sonuçları

	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Son Test Başarı Puanı	Deney	40	59,81	2392,5	-7,478	0
	Kontrol	40	21,19	847,5		

Tablo 21’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanlarına göre anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($z = -7,478$, $p < 0,05$). Deney grubu (sıra ortalaması = 59,81) son test başarı puanlarının, kontrol grubu (sıra ortalaması = 21,19) son test başarı puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, sanal müze turu betimleyici anlatıma göre daha etkili olmuştur.

Bu sonuçlara göre;

“Sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır”.

4.2.5. Öz Değerlendirme Formuna Cevap Verme Düzeylerinin Gruplara Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan deney grubu ile kontrol grubunun öz değerlendirme formuna cevap verme düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 22

Öz Değerlendirme Formuna Cevap Verme Düzeylerinin Gruplara Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

İfadeler	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.	Deney	40	41,48	1659	-0,517	0,605
	Kontrol	40	39,53	1581		
2. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.	Deney	40	41,48	1659	-0,483	0,629
	Kontrol	40	39,53	1581		
3. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.	Deney	40	45,06	1802,5	-2,378	0,017
	Kontrol	40	35,94	1437,5		
4. Ankara'nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.	Deney	40	45,54	1821,5	-2,794	0,005
	Kontrol	40	35,46	1418,5		
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim	Deney	40	44,23	1769	-1,776	0,076
	Kontrol	40	36,78	1471		
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.	Deney	40	44,55	1782	-2,247	0,025
	Kontrol	40	36,45	1458		
7. Anadolu Medeniyet Müzesi'nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.	Deney	40	44,13	1765	-1,963	0,050
	Kontrol	40	36,88	1475		
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.	Deney	40	44,13	1765	-1,963	0,050
	Kontrol	40	36,88	1475		
Toplam	Deney	40	44,89	1795,5	-1,778	0,075
	Kontrol	40	36,11	1444,5		

Tablo 22'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların Öz Değerlendirme formunun tüm ifadelerine cevap verme düzeylerinde, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($z = -1.778$, $p > 0.05$).

Araştırmaya katılanların “3. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim” ifadesine olumlu cevap verme düzeylerinde, deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($z = -2.377$, $p < 0.05$).

Deney grubu (sıra ortalaması = 45.06) puanlarının, kontrol grubu (sıra ortalaması = 35.94) puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, Öz Değerlendirme formunun 3. ifadesine olumlu cevap verme düzeyinde sanal müze kullanımının görsel sanatlar dersine katkısı olmuştur.

Araştırmaya katılanların “4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım” ifadesine olumlu cevap verme düzeylerinde, deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($z = -2.794$, $p < 0.05$). Deney grubu (sıra ortalaması = 45.54) puanlarının, kontrol grubu (sıra ortalaması = 35.46) puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, Öz Değerlendirme formunun 4. ifadesine olumlu cevap verme düzeyinde sanal müze kullanımının görsel sanatlar dersine katkısı olmuştur.

Araştırmaya katılanların “6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.” ifadesine olumlu cevap verme düzeylerinde, deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($z = -2.247$, $p < 0.05$). Deney grubu (sıra ortalaması = 44.55) puanlarının, kontrol grubu (sıra ortalaması = 36.88) puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, Öz Değerlendirme formunun 6. ifadesine olumlu cevap verme düzeyinde sanal müze kullanımının görsel sanatlar dersine katkısı olmuştur.

Araştırmaya katılanların “1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım”, ” 2. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.”, “5. Ana tanrıça isimlerini söylerim”, “ 7. Anadolu Medeniyet Müzesi’nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim” ve “8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim” ifadelerine cevap verme düzeylerinde, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Bu sonuçlara göre,

“Deney grubu ile kontrol grubu arasında öz değerlendirme formuna cevap verme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?” alt probleminin öz değerlendirme formu 6. ve 8. soruda anlamlı ilişki bulunmadığı diğer soruların tamamında anlamlı ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.

SONUÇ

İnteraktif ortamda yapılan sanal müze turunun ilkokul Görsel Sanatlar eğitiminde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkilerini ve sanal müzelerden öğrenmenin Görsel Sanatlar dersine katkısını tespit etmek amacı ile yapılan araştırmanın aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

Araştırmanın demografik özelliklerine ait bilgiler şunlardır:

- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 50'si deney ve % 50'si kontrol grubunda bulunmaktadır.
- Deney grubundaki öğrencilerin % 55'inin erkek, % 45'inin kız; % 62.5'inin 9 yaşında, % 32.5'inin 10, % 2.5'inin 8 ve % 2.5'inin 11 yaşında olduğu görülmüştür.
- Kontrol grubundaki öğrencilerin % 50'sinin erkek, % 50'sinin kız; % 67.5'inin 9 yaşında, % 27.5'inin 10, % 2.5'inin 8 ve % 2.5'inin 11 yaşında olduğu görülmüştür.
- Öz Değerlendirme formuna deney grubu öğrencileri en yüksek seviyede “Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım” ifadesine, kontrol grubu öğrencileri ise “Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.” ifadesine doğru cevap vermişlerdir. Deney grubu öğrencileri en düşük seviyede “Anadolu Medeniyet Müzesi’nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim” ifadesine, kontrol grubu öğrencileri ise “Ana tanrıça isimlerini söylerim.” ifadesine doğru cevap vermiş oldukları görülmüştür.

Araştırmanın alt problemlerine ilişkin sonuçlar:

- Araştırmaya katılan deney grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, sanal müze

turunun deney grubunun başarı puanlarının artmasında önemli ölçüde etkisi olduğu anlaşılmıştır.

- Araştırmaya katılan kontrol grubunun ön test ve son test başarı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, betimleyici anlatımın kontrol grubunun başarı puanlarının artmasında önemli ölçüde etkisi olduğu anlaşılmıştır.
- Araştırmaya katılan sanal müze turunun bir etkinlik kapsamında sunulmasıyla öğretim yapıldığı deney grubu ile betimleyici anlatımla öğretim yapılan kontrol grubunun son test başarı puanlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, sanal müze turu betimleyici anlatıma göre daha etkili olduğu anlaşılmıştır.
- Araştırmaya katılan deney ve kontrol grupları arasında “3. Anadolu Medeniyet Müzesi’nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim”, “4. Ankara’nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım” ve “6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim” ifadelerine doğru cevap verme düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, Öz Değerlendirme formunun 3. 4. ve 6. ifadelerine doğru cevap verme düzeyinde sanal müze kullanımının görsel sanatlar dersine katkısı olduğu anlaşılmıştır.

Müze ziyaretleri öğretmenlere ve öğrencilerine sınıf etkinliklerini tamamlayan benzersiz kaynaklar ve bakış açıları sunar. Bu ziyaretler aynı zamanda öğrencileri ömür boyu sürecek anlamlı bir müze dersi vererek geçmişi öğrenmeye hazırlar. Nitekim müze ziyaretleri, öğrencilerin konu içerik bilgilerini genişletebilir, daha duyuşsal bir öğrenme deneyimi sunabilir ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirebilir (Marcus, 2007). Yılmaz, Filiz ve Yılmaz’da (2013) çalışmalarında müze ziyaretlerinin öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alarak öğrenmeye aktif olarak katılmalarına destek olduğunu ve tarih bilgilerini yeniden yapılandırmaya başlamalarını sağladığının altını çizmişlerdir. Müzede iken görülecek ve yapılacak şeyler hakkında bazı seçimleri öğrencilere bırakmak, dikkatlerini canlı tutmak anlamlı öğrenme hedeflerini destekleyebilir (Falk, 2004). Nitekim öğrenme-öğretme sürecinde sunulan uyarıcıların fark edilmesini, önemli unsurların ayırt edilmesini ve işleme sürecine iletilmesini en etkili şekilde sağlayan mekanizma dikkattir. Sunulan birçok uyarıcı içerisinde hedeflere ulaştırıcı önemli bilginin seçilmesi ve sınırlı işleme ünitesine bu bilgilerin gönderilmesi de önemlidir (Öztürk, 1999). Araştırmada da deney grubu öğrencileriyle gerçekleştirilen nitel görüşmeler

sonunda müze eğitimine yönelik hazırlanan öğretim uygulamaları ve müze gezisiyle ilgili dikkat çekici unsurlar konusunda seçme noktasında öğrenciler özgür bırakılmış ve bu doğrultuda onların farklı görüşlerde oldukları belirlenmiştir. Öğrenciler; cam eşyalar, kemik eşyalar, kil tabletler, mezar örnekleri, mühürler, obsidyen, paralar, savaş aletleri, süs eşyaları, taşlar ve toprak kapların dikkatlerini çektiklerini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde en fazla dikkat çeken unsurların cam, kemik eşyalar, kil tabletler ve mezar örnekleri olurken; en az dikkat çeken unsurların ise taşlar ve toprak kapların olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde 5. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanındaki “*Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.*” (MEB, 2018) kazanımının öğrenciler tarafından öğrenilmesine yapılan müze gezisinin katkı sağladığı düşünülebilir. Nitekim müzelerin örgün eğitimin alışılmış yöntem ve teknikleri dışında çeşitli etkinliklerle çağdaş bir öğretim sunma görevini üstlenmeleri, öğrencilerin sosyal bilgiler ile olan bağlarını kurmasında önemli katkılarda bulunur. Bu bağlamda müzelerde çeşitli dönemlere ait gerçek nesneler ile karşılaşan ve bunlarla ilişkili etkinlikler yapan öğrencilerin sosyal bilgilere yönelik anlayışı gelişmekte ve sosyal bilgilere bakış açısı farklılaşmaktadır.

Benzer şekilde Gürkan (2002) da öğrencilerin kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleştirmelerinde müzelerin önemli bir rol üstlendiğini ileri sürmüş ve yapmış olduğu çalışmayla da bu görüşünü desteklemiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara bağlı olarak şu öneriler sunulabilir:

- Müze ortamlarında öğrencilerin farklı etkinlikler yapabilecekleri ortamlar oluşturulabilir. 2. müzelerde etkinlik yapmanın zorlukları göz önünde bulundurulduğunda eğitim kurumlarında müzelerden daha etkin bir şekilde yararlanmak için derslerde sanal müzeler sıklıkla kullanılmalı ve dijital ortamda uygulanabilir etkinlikler geliştirilmelidir.
- Türkiye ve Dünya’da bulunan müzelerin eğitsel etkinlikleri araştırılarak raporlaştırılabilir.
- Ankara’da görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerle yürütülen bu araştırma, farklı illerde uygulanabilir ve sonuçları karşılaştırılabilir

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (1996). *Müze eğitimi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Adıgüzel, Ö. (2019). *Müze eğitimi ve yaratıcı drama*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Akmehmet, Tezcan K., & Ödekan, A. (2011). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İTÜDERGİSİ*, 3(1).;
- Akyalçın, A. (2019). *Müze eğitiminin sanat kültürümüze ve yaratıcılık anlayışına katkıları* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akyüz, Y. (1982). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Alkan, C. (1996). *Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi*. Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu. Ankara.
- Altunbaş, A., & Özdemir, Ç. (2012). Çağdaş müzecilik anlayışı ve ülkemizde müzeler. *Mesleki/Bilimsel Çalışmalar ve Yayınlar* 6 <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf>
- Ambrose, T., & Paine, C. (2006). *Museum basics: the international handbook*. London:Routledge.
- Arslan, M. M., & Eraslan, L. (2003). Yeni eğitim paradigması ve Türk eğitim sisteminde dönüşüm gerekliliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 160(16.02), 2018.
- Artan, E. Ç. (2012). Etkileşim Düzlemi ve Tüketim Mekânı Olarak Postmodern Müzeler İstanbul'daki Özel Müzeler Üzerine Bir İnceleme. *İleti-s-im*.
- Artun, A. (2006). *Sanat müzeleri: müze ve modernlik*. İstanbul: İletişim.
- Ata, M. B. S. (2021). Müzeciliğin gelişmesinde Müze-i Hümâyûn Müdürleri Philipp Anton Dethier ve Osman Hamdi Bey dönemlerinin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(3), 1473-1499.

- Atagök, T. (2003). *Müzecilikte yeni yaklaşımlar*. Müze Eğitimi Semineri, 1.
- Atagök, T., & Özcan, O. (2001). Virtual museums in Turkey. *Museum International*, 53(1), 42-45.
- Atalay, N. (2011). İlköğretim I. kademedeki müze eğitiminin görsel sanatlar kültürüne etkileri (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Atasoy, S. (1999). *Müzecilikten yansımalar*. İstanbul:Anka
- Atasoy, S. (1994). Çağdaş müzecilik anlayışı ve Türk müzeciliği. *Anons Plastik Sanatlar Dergisi*, 41(42), 38-39.
- Atasoy, S. (1997). *Yeni müzecilik anlayışı: Eğiten-bilgi veren müze*. Kuruluşunun 150. Yılında Türk. Müzeciliği Sempozyumu III. Bildirileri. s.24-26.
- Aydın, D. U (2019). Koleksiyon Toplanması ve Müze Yapılarına Geçiş Aşamaları ve İlk Müze Okulu (İzzediniye) Açma Girişimi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(1), 82-91.
- Atilla, U., & Bulut, Ü. (2017). Müze eğitiminin çocuğun görsel sanatlar eğitimine etkileri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 705-714.
- Ay, T. S., & Fidan, N. K. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89.
- Aydın, N. (1990). *Müzeler ve eğitim*, I. Müzecilik Semineri 27-28 Aralık 1989, Eskişehir Valiliği: 3, Eskişehir. s.22-23.
- Aykaç, N., Güneröz C. & Aykaç, M. (2020). *Müze eğitimi yaratıcı drama uygulamaları*. Ankara:Pegem
- Bamberger, Y., & Tal, T. (2007). Learning in a personal context: Levels of choice in a free choice learning environment in science and natural history museums. *Science Education*, 91(1), 75-95.
- Bayam, E. (2017). Rahmi M. Koç Müzesi'nde eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 419-433.
- Bianchini, R. (2019). When Museum Became Virtual. <https://www.inexhibit.com/case-studies/virtual-museums-part-1-the-origins/> sayfasından erişilmiştir.

- Bingöl, H. O. (2008). *Fotoğrafta sanal gerçeklik ve müzeler yolu ile sanat eğitime katkıları (Anıtkabir, Anadolu Medeniyetleri Müzesi uygulaması)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Birsin, S. (2015). *Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi müzecilik bağlamında butik müze* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Blud, L. M. (1990). Social interaction and learning among family groups visiting a museum. *Museum Management and Curatorship*, 9(1), 43-51.
- Boyras, B. (2012). İletişim bağlamında müze teknolojileri ve müzelerde enformasyon, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 23-33.
- Bostancı, M. (2019). Dijital müzecilik ve interaktif iletişim: SFMOMA ve MORİ dijital sanat müzesi örneklemi. *UNIMUSEUM*, 2(2), 34-39.
- Bozkuş, Ş. B. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye'de sanal müzelerin gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26(1), 329-344.
- British Müzesi (2022). <https://www.britishmuseum.org/> sayfasından erişilmiştir.
- Buyurgan, S. (2017). Verimli Bir Müze Ziyaretini Nasıl Gerçekleştirebiliriz?. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 317-343.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2018). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara:Pegem.
- Buyurgan, S., Mercin, L., & Özsoy, V. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Bülbül, H. (2017). Müze ile eğitimde bir seçenek olarak “second life” müzeleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 167-180.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara:Pegem Akademi.
- Canko, M., D. (2014). *Müzeler, oyunlar, oyuncaklar ve çocuklar*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Cengiz, A. G. E. (2006). Müze pazarlaması: Pazarlama karması elemanlarının müzelere uyarlanması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 87-108.
- Canlı, K. (2016). *İlkokul 4. sınıf görsel sanatlar dersinde sanal müze uygulamasına ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Chadwick, A. F. (1980). *The role of the museum and art gallery in community education*. The University of Manchester/United Kingdom. (Doktora tezi).

<https://www.proquest.com/pagepdf/2268372937?accountid=11054> sayfasından erişilmiştir.

- Çakmak, C. (2002). *Günümüz Türkiye'sinde örgün sanat eğitiminde müzelerin yeri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çal, H. (2009). Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de müzeler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (14), 315-334.
- Çolak, C. (2006). *Sanal müzeler*. İNET-TR, 11. Türkiye'de İnternet Konferansı. 21- 23 Aralık. Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Demir, C. (2001). *Müzelerde çağdaş pazarlama*. İstanbul:Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı.
- Demir, E., & Demirarslan, D. (2020). Çocuk Müzelerinin Tarihsel Gelişimi Ve İç Mekân Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 13(73). 398-411.
- Demirci, M. T. (2009). *Kültürel öğelerin öğretiminde müze gezilerinin önemi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dewailly, J. M. (1999). Sustainable tourist space: from reality to virtual reality?. *Tourism Geographies*, 1(1), 41-55.
- Doğan, O. (2013). *Sanat pazarlaması bağlamında müzecilik ve iletişim stratejileri* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, S. (2018). *Müzecilikte dijital dönüşüm, değişen müze teknolojileri ve ulusal bilgi politikası*. Kütüphane, Arşiv ve Müze Yöneticileri Kongresi <https://kamkongresi.com/wp-content/uploads/2018/12/MÜZECİLİKTE-DİJİTAL-DÖNÜŞÜM-DEĞİŞEN-MÜZE-TEKNOLOJİLERİ-VE-ULUSAL-.pdf>. sayfasından erişilmiştir.
- Duncan, C., & Wallach, A. (2004). The universal survey museum. *Museum studies: An anthology of contexts*, 51-70.
- Düzgün, O. (2007). *Sanal müzecilik ve müzelerimiz*. Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik 1 Sempozyumu Bildiri Kitabı, 21-22 Mayıs 2007, Ankara.
- Demir, A. (2015). *Sosyal bilgiler öğretim programında müze eğitimiyle ilişkilendirilen kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaklaşımları (Tokat ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Denizci, A., & Mirza, H. (2012). *Müze eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları.
- Hooper-Greenhill, E. (1996). *Improving museum learning*. England: East Midlands Museum Service.
- Ekelik, H. G. (2010). *Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği)* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Edhem, H. (1932). *Müzeler, I. Türk Tarih Kongresi*, Ankara.
- Ekelik, H. G. , (2010), *Sosyal bilgiler dersinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya Müzeler Örneği)*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eldem, E. (2013). Philipp Anton Dethier'nin Schliemann ve Cesnola ile mücadelesi (1874). *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (2), 25-38.
- Eldem, E. (2019) Osman Hamdi Bey'in "karanlık" yılları (1871-1881). *Milli Saraylar Sanat Tarihi Mimarlık Dergisi*, (17), 53-75.
- Epikman, R. (1967). *Osman Hamdi*. İstanbul: Milli Eğitim
- Erbay, F. (2009). *Müze yönetimini kurumsallaştırma çabası*. İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü.
- Erimtan Müzesi, (2022). <https://erimtanmuseum.org/tr/egitim/hafta-sonu-egitim-atolyeleri> sayfasından erişilmiştir.
- Erinç Sıtkı, M. (2004). *Sanatın boyutları*. Ankara: Ütopya
- Ermiş, B. (2010). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde üç boyutlu sanal müze ziyareti' etkinliğine ilişkin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu (1961). 29 Ocak 1961 - 10 Mart 1961, Ankara: MEB.
- EuropeanaPro, (2020). Europeana 1989 We Made History! Erişim adresi: <https://pro.europeana.eu/project/europeana-1989> sayfasından erişilmiştir.
- Falk, J. H., & Gillespie, K. L. (2009). Investigating the role of emotion in science center visitor learning. *Visitor Studies*, 12(2), 112-132.
- Fokides, E., & Sfakianou, M. (2017). Virtual museums in arts education. Results of a pilot project in primary school settings. *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*. 3(1). 1-10.

- Frost, O. C. (2013). When the object is digital: Properties of digital surrogate objects and implications for learning. In *Museums in a digital age* (pp. 248-257). London:Routledge.
- Genç, S. Z., & Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Gerber, B. L., Cavallo, A. M., & Marek, E. A. (2001). Relationships among informal learning environments, teaching procedures and scientific reasoning ability. *International Journal of Science Education*, 23(5), 535-549.
- Gökçe, A. T. (2008). *Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim*. D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 11. 1-12.
- Gürkan, T. , (2004), *İlköğretim II. kademedeki müze eğitiminin önemi üzerine araştırma*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüz, F. (2007). Osman Hamdi Bey (1842-1910). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 33, İstanbul, 468-469.
- Göğüş, C. (2006). *19. yy. Avusturya gazeteleri ışığında Osmanlı İmparatorluğunun 1873 Viyana Dünya Sergisine katılımı* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Göğüş, C. (2007). *19. yüzyıl Avusturya gazeteleri ışığında Osmanlı İmparatorluğunun 1873 Viyana dünya sergisine katılımı*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gürel, H. N. (2007). *Eczacıbaşı sanal müzesi*. Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I. Sempozyumu, 21-22.
- Hesapçıoğlu, M. (2001). *Postmodern/küresel toplumda eğitim, okul ve insan hakları*. 21. yüzyılda eğitim ve Türk eğitim sistemi. İstanbul: Serdar Eğitim Araştırma.
- Holmberg, B. (2005). Theory and practice of distance education, London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (Ed.). (1999). *The educational role of the museum*. Psychology.
- Hooper-Greenhill, E. (Ed.). (1991). *Writing a museum education policy*. University of Leicester, Department of Museum Studies.
- Hooper-Greenhill, E. (2013). *Museums and their visitors*. London:Routledge.
- ICOM (2019). *Museum definition*. ICOM. <https://icom.museum/en/activities/standards-guidelines/museum-definition/> sayfasından erişilmiştir.
- ICOM Türkiye Milli Komitesi (2019). Müze Tanımı Çalıştayı Sonuç Raporu. Müze Tanımı Çalıştayı. 20 Nisan 2018 Nevşehir Avanos <https://icom.museum/wp-90>

content/uploads/2021/01/ICOM-TURKEY-MUSEUM-DEFINITION-REPORT_20.4.2018.pdf sayfasından erişilmiştir.

ICOM, (2022). *Müze tanımı ve terimleri/Key concepts of museology* https://icom.museum/wp-content/uploads/2022/02/Key_concepts_EN.pdf sayfasından erişilmiştir.

Iguchi, J. H. (2005). *Museum Education: Part 2-Role of Museum Education*. Europe, 2004, 2003.

Isar Nehri Üzerindeki Teknoloji Müzesine ait bir görünüm, (<http://www.deutschland.de/>) sayfasından erişilmiştir.

İstanbul Oyuncak Müzesi <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/hikayemiz> sayfasından erişilmiştir.

İstanbul Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi <https://core.ac.uk/download/pdf/80960609.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kahraman, Z. (2021). Sanal müzecilikte yeni yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3(2), 145-160.

Karadeniz, C. (2009). *Dünyada çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturulması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Karadeniz, C. (2015). *Çağdaş müze ve kültürel çeşitlilik: arkeoloji müzesi uzmanlarının kültürel çeşitliliğe ilişkin yaklaşımlarının değerlendirilmesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Karadeniz, C. (2018). Müze kültür toplum. *Ankara: İmge Kitabevi*.

Karadeniz, C. (2020). Uluslararası müze çevrelerinde toplumsal işlevler temalı etik kod uygulamaları. *Milli Folklor*, 16(128), 111-125.

Karadeniz, C. (2020). Müzede dijital teknolojilerin kullanımı ve salgın sürecinde dijital katılım. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 9(70), 975-984.

Karadeniz, C., & Okvuran, A. (2018). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Müze Eğitimi: Tarihsel Gelişim ve Gelecek Tasarıları. *Milli Folklor*, 30(118).

Karakaya, İ. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde müze alışkanlıkları (Giresun ili örneği)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Karataş, S., Yılmaz, A., Kapanoğlu, G., & Meriçelli, M. (2016). Öğretmenlerin sanal müzelere dair görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 112-125.
- Karataş, A. (2011). Çevre bilincinin geliştirilmesinde doğa tarihi müzelerinin rolü. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-15.
- Kaya Koçak, S. (2010). *İlköğretim görsel sanatlar eğitimi dersindeki müze etkinliklerine yönelik, öğrenci, öğretmen ve müze yetkililerinin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Keleş, V. (2003). Modern müzecilik ve Türk müzeciliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 2-17.
- Kervankiran, İ. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde Türkiye'deki müze turizmine bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(11).
- KTB, (2022). Geçmişte Müzeciliğimiz, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80158/gecmiste-muzeciligimiz.html> sayfasından erişilmiştir.
- Kubota, C. A., & Olstad, R. G. (1991). Effects of novelty-reducing preparation on exploratory behavior and cognitive learning in a science museum setting. *Journal of Research in Science Teaching*, 28(3), 225-234.
- Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Müze ve Ören Yerleri. <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43253/genel-mudurlugumuze-bagli-muzeler-ve-orenyerleri.html> sayfasından erişilmiştir.
- Leinhardt, G., Crowley, K., & Knutson, K. (Eds.). (2003). *Learning conversations in museums*. Taylor & Francis.
- Maccario Kuruoğlu, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.
- Mardan, B., & Önal, Ş. (2000). *Yerellikten küreselliğe uzanan çizgide tarihin çok paylaşımlı vitrinleri: müzeler ve sunundan*, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, İstanbul:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. 1: 170-186.
- Martin, L. M., & Toon, R. (2005). Narratives in a science center: Interpretation and identity. *Curator: The Museum Journal*, 48(4), 407-425.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). Görsel Sanatlar Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Mercin, L. (2006). *Resim dersini müze kaynaklı oluşturmacı öğrenme yaklaşımı etkinliklerine göre uygulamanın erişkiye, kalıcılığa ve tutuma etkisi? (Diyarbakır ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Merriman, N. (2000). *Müzeler koleksiyonlar için mi, insanlar için mi. İngiltere’de müzelere ulaşmada artan olanaklar üzerine son gelişmeler*. Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar. Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi. İstanbul, 69-81.
- Morgan, L. (2000). The Autopsy of C. Asinius Pollio. *The Journal of Roman Studies*, 90, 51-69.
- Moore, D. (1982). Thirty years of museum education: Some reflections. *Museum Management and Curatorship*, 1(3), 213-230.
- Museums Pädagogisches Zentrum (<https://www.mpz-bayern.de/>). sayfasından erişilmiştir.
- Müller, K. (2010). *Museums in a digital age* (Ed. R Parry. Newyork/London: Routledge.
- Müzeçilik Tarihi (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul: YEM.
- Naroğlu, M. (2013). Münih’te dünyanın en büyük bilim-teknoloji müzesi, <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2013/12/01/munih-te-dunyanin-en-buyuk-bilim-teknoloji-muzesi/> sayfasından erişilmiştir.
- Oktar, İ. C. (2015). *Müzeler ve kültürel çeşitlilik: İtalya’dan bir vaka incelemesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Oktay, A. (2001). *21. yüzyılda yeni eğilimler ve eğitim sistemi*. İstanbul: Sedar
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze, eğitim ve gelişim: müze psikolojisine giriş*. Ankara:İmge
- Oruç, Z. (2016). Müzede yeni gerçeklik. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 6(2), 273-290.
- Oruç, S., & Altın, N. B. (2008). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 125-137.
- Özbek, Ö. T., & Çelikbaş, E. Ö. (2021). Somut olmayan kültürel miras temalı turistik aktivitelerin terapötik etkisi: Bursa Karagöz müzesi örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 2723-2736.
- Özel, Ş. (2013). *Sanal Müze: Isparta Halı Müzesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özer, D. N. *Sanal ortamda müzecilik*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(5). 376-394.
- Özkasım, H. (1997). *Devlet müzeciliğinin parasal sorunları*. Kuruluşunun 150’inci Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri, 77-82.
- Özkasım, H., & Ögel, S. (2011). Türkiye’de müzeciliğin gelişimi. *İTÜDERGİSİ/b*, 2(1).
- Özmen, S. S. (2018). Müze eğitiminin gelişimi, *Humanitas*, 6(11). 308-324.
- Özmen, S. S. (2018). Müze eğitiminin gelişimi. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 301-324.
- Paykoç, F., & Baykal, S. (2000). *Müze pedagojisi: Kültür, iletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzelerin etkinliğine ilişkin bir çalışma*. Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Üçüncü Uluslararası Tarih Kongresi. 102-113.
- Pekgözlü Karakuş, D. (2012). Müzelerde uygulanabilecek müze eğitim etkinlikleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 2(1), 131-138.
- Peker, N. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımı ve sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sanal müze kullanımına yönelik tutumları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Rahmi Koç Müzesi, (2022). <http://www.rmkmuseum.org.tr/istanbul/muzede-egitim/istanbul-muzede-egitim-cevrim-ici-okul-gruplarina-yonelik-egitimler-1600847647762> sayfasından erişilmiştir.
- Saatçi Ata, M. B. (2021). Müze-i Hümayun Müdürü Dr. Philipp Anton Dethier’nin Osmanlı Maarif Nazırları dönemindeki (1872-1881) faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. *Belgi Dergisi*, (21).459-482.
- Sağdıç, R. O. (2008). *Abidin Elderoğlu sanal müzesi tasarımı*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Sakıp Sabancı Müzesi (2022). SSM ile Eğlenerek Öğren <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sanati-kesfet/cocuk> sayfasından erişilmiştir.
- Schweibenz, W. (1998). The “Virtual Museum”: New Perspectives For Museums to Present Objects and Information Using the Internet as a Knowledge Base and Communication System. *Internationalen Symposiums für Informationswissenschaft* 34, 185-200.
- Sönmez, A. (2020). Osman Hamdi Bey’in Sayda Kazısı ve bu kazının Müze-i Hümayûn’un gelişimine etkisi. *History Studies (13094688)*, 12(3). 765-788.

- Sürme, M., & Atılgan, E. (2020). Sanal müzede sanal tur yapan bireylerin memnuniyet düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1794-1805.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 487-501.
- Şapolyo, E. B. (1936). *Müzeler tarihi*. Remzi.
- Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın eşiğinde paradigmalar savaşı: Kaostaki Türkiye*. İstanbul: Sistem
- Şimşek, H., Yıldız, E. M., & Danacı Polat, B. (2019). Müze ve müzecilik. *Müzede eğitim: öğrenme ortamı olarak müzeler içinde*, (s.29-54). Ankara: Pegem
- Tezcan-Akmehmet, K., & Luke, J. J. (2013). Museums and parent involvement: a landscape review. *Museum Management and Curatorship*, 28(5), 491-507.
- Tezcan Akmehmet, K., & Ödekan, A. (2006). Historical development of museum education. *ITU Journal of Social Sciences*, 3(1), 47-58.
- Tezel, C. Ö. (2007). Ulusal kimliğin oluşumunda müze ve toplum ilişkisi: Singapur. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 133-155.
- Tepecik, A. (2008). *Sanat eğitimi ve sanal müze*. Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik Sempozyumu Bildiri Kitabı, 21-22.
- Yücel Kurnaz, F. (2015). *Okulöncesi öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin müzelerde uygulanan etkinliklere ilişkin görüşlerinin incelenmesi (İstanbul İli Örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- TDK (2022). Elektronik Türkçe sözlük, <https://www.tdk.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tezcan Akmehmet, K. Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi, *İTÜ Dergisi*, 3(1). 52-63
- Uçar, M. (2019). *Türkiye’de müzeciliğin tarihsel gelişiminin kurumsalcı bakış açısıyla analizi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ulu, B., & Şahiner, M. (2010). Bir geleneğin kırılma noktası: ekfrasis ve İngiltere’de müzecilik. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2).129-147.
- Uralman, N. H. (2006). 21. Yüzyıla girerken bir bilgi kurumu olarak müze. *Bilgi Dünyası*, 7(2), 250-266.
- Urtekin, E (2021). Geçmişle Geleceği Kurgulamada Müze, Toplum ve Eğitim İlişkisi.

- Uslu, Ö. (2008). *İlköğretim ikinci kademesinde görsel sanatlar dersinde müze ile eğitimin etkileşimli (interaktif) ortamda gerçekleştirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ustaoğlu, A. G. Z. (2012). Manisa müzeleri Bizans sikkeleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 377-378.
- Uysal, N. (2016). *Sanat eğitimi veren kurumlardaki öğrencilerin sanatsal farkındalıklarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Anadolu Medeniyetleri Müzesi örneği)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitimi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(23), 865-878.
- Voma, (2021). *On Now at Voma*. <https://voma.space/on-now/> sayfasından erişilmiştir.
- Yaraş, A. (1994). *Anadolu'da ilk koleksiyonculuk ve müzecilik faaliyetleri*. II.Müzecilik Semineri, Bildiriler, ss. 19- 21.
- Yılmaz, A., Yıldırım, G. Filiz, N., & İbrahimoğlu, Z. (2018). *Etkileşimli müze ve tarihi çevre eğitiminin kuramsal temelleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Yunan mitolojisindeki mnemosyne tanrıçasına ait heykel görseli <https://eclecticlightdotcom.files.wordpress.com/2017/04/anonnzstatue.jpg> sayfasından erişilmiştir.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de müzecilik*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat
- Zilcioğlu, Ş (2008). *Avrupa'da çocuk müzeleri ve müze eğitimi: Almanya örneği*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Ek-1. Etik Komisyon İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.03.2022-E.322261

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-322261
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

25.03.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Ersin SARAC'ın, Prof.Dr.Güler AKALAN'ın**, danışmanlığında yürüttüğü **“İlkokul Görsel Sanatlar Eğitiminde Sanal Müze Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi”** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **22.03.2022** tarih ve **06** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 381

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Güler AKALAN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu

Ek-2. Valilik İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 21.04.2022-E.344843

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-48194159
Konu : Araştırma İzni

20.04.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) 12.04.2022 tarihli ve 337634 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ersin SARAÇ'ın "**İlkokul Görsel Sanatlar Eğitiminde Sanal Müze Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi**" konulu tezi kapsamında merkez ilçelere bağlı ilkokullarda uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (4 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Gazi Üniversitesi
Bilgi:
9 Merkez İlçe MEM

Bu b

Ek-3. Kontrol Grubu Ders Planı

EĞİTİM İÇERİĞİ

BÖLÜM I

SÜRE	40 dk + 40 dk (2 ders)
DERS	GÖRSEL SANATLAR
SINIF	4. sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜREL MİRAS

BÖLÜM II

KAZANIMLAR	1. Farklı kültürlerde yapılmış sanat eserlerinin genel özelliklerini karşılaştırır. 2. Müzedeki farklı kültürlere ait sanat eserlerini tanıır.
ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Sanat eserleri inceleme, ön test, son test, öz değerlendirme, düz anlatım.
ETKİNLİK SÜRECİ	
- Hazırlanan ön test formlarının öğrenciler tarafından doldurularak derse başlanır. - Anadolu Medeniyetler Müzesi hakkında öğrencilerin görüşlerinin alınması - Anadolu Medeniyetler Müzesinin tanıtılması - Anadolu medeniyetleri müzesinde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğu hakkında bilgi verilmesi - Göbeklitepe'den esinlenen replika hakkında bilgi verilmesi - Yontma Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Cilalı Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - İnsanlık tarihinde besin üretimi yanında, ilk yerleşim topluluklarının kurulmasıyla başlanan Çatalhöyük ve Hacılar'dan bulunan eserlerin tanıtılması. - Bakır Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Eski Tunç Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Anadolu'da yazılı tarihin başlangıcı Asur Ticaret kolonileri dönemi hakkında bilgi verilmesi - Anadolu'da yaşamış Hitit, Frig, Urartu, Geç Hitit uygarlıkları ve başkentleri hakkında bilgi verilmesi - Anadolu'da yaşamış Uygarlıkların günümüze kalan eserleri hakkında bilgi verilmesi - Hazırlanan Son Test ve Öz değerlendirme formlarının öğrenciler tarafından doldurulması dersin bitirilmesi.	
Bireysel ve Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Deney, problem çözme, proje, gezi, gözlem vb.)	Tartışma, betimleme.

BÖLÜM III

Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme	Bireysel değerlendirme: -Zamanı iyi kullanıyor mu? Grup değerlendirme: -Öğrenciler, ilginç ve etkileyici buldukları tarihi eserler üzerinde tartışılır.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	Atatürk'ün sözlerinden yararlanılır: “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” Anadolu Medeniyetler Müzesinin kuruluş emrini Atatürk vermiştir.

BÖLÜM IV

Ölçme Değerlendirme	Öz değerlendirme, Ön Test, Son Test
---------------------	-------------------------------------

Ek-4. Kontrol Grubu Ders İzlenimleri

Ek-5. Deney Grubu Ders Planı

EĞİTİM İÇERİĞİ

BÖLÜM I

SÜRE	40 dk + 40 dk (2 ders)
DERS	GÖRSEL SANATLAR
SINIF	4. sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜREL MİRAS

BÖLÜM II

KAZANIMLAR	1. Farklı kültürlerde yapılmış sanat eserlerinin genel özelliklerini karşılaştırır. 2. Müzedeki farklı kültürlere ait sanat eserlerini tanıır. 3. Bireysel olarak sanal gezinti yapar.
ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Sanat eserleri inceleme, ön test, son test, öz değerlendirme, düz anlatım.
KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ ARAÇ VE GEREÇLER	- Akıllı tahta - Anadolu Medeniyetler Müzesi https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ankara-anadolu-medeniyetleri-muzesi/
ETKİNLİK SÜRECİ	
- Hazırlanan ön test formlarının öğrenciler tarafından doldurularak derse başlanır. - Sanal müze ve Anadolu Medeniyetler Müzesi hakkında öğrencilerin görüşlerinin alınması - Sanal gezinti sırasında dikkat edilecek noktaların anlatılması - Sana gezinti sırasında Anadolu Medeniyetler Müzesinin tanıtılması - Anadolu medeniyetleri müzesinde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğu hakkında bilgi verilmesi - Göbeklitepe’den esinlenen replika hakkında bilgi verilmesi - Yontma Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Cilalı Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - İnsanlık tarihinde besin üretimi yanında, ilk yerleşim topluluklarının kurulmasıyla başlayan Çatalhöyük ve Hacılar’dan bulunan eserlerin tanıtılması. - Bakır Taş Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Eski Tunç Çağı ve eserleri hakkında bilgi verilmesi - Anadolu’da yazılı tarihin başlangıcı Asur Ticaret kolonileri dönemi hakkında bilgi verilmesi - Anadolu’da yaşamış Hitit, Frig, Urartu, Geç Hitit uygarlıkları ve başkentleri hakkında bilgi verilmesi - Anadolu’da yaşamış Uygarlıkların günümüze kalan eserleri hakkında bilgi verilmesi - Öğrencilerin bireysel olarak sanal gezinti yapması. - Hazırlanan Son Test ve Öz değerlendirme formlarının öğrenciler tarafından doldurulması dersin bitirilmesi.	
Bireysel ve Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Deney, problem çözme,	Sanal gezinti.

proje, gezi, gözlem vb.)

BÖLÜM III

Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme	Bireysel değerlendirme: -Zamanı iyi kullanıyor mu? Grup değerlendirme: -Öğrenciler, ilginç ve etkileyici buldukları tarihi eserler üzerinde tartışılır.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	Atatürk'ün sözlerinden yararlanılır: “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” Anadolu Medeniyetler Müzesinin kuruluş emrini Atatürk vermiştir.

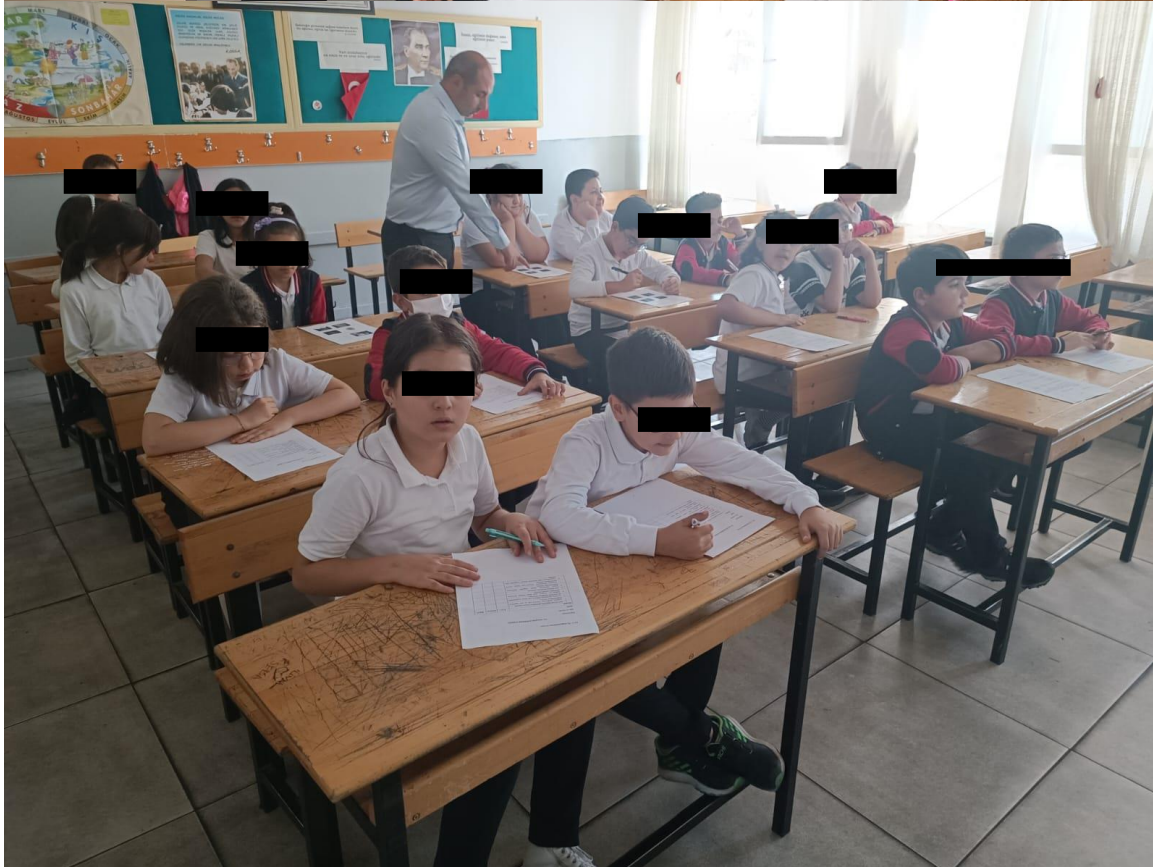
BÖLÜM IV

Ölçme Değerlendirme	Öz değerlendirme, Ön Test, Son Test
---------------------	-------------------------------------

Ek-6. Deney Grubu Ders İzlenimleri

EK 7 : Öğrenci Başarı Testi

ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıda Anadolu Medeniyetler Müzesi ile ilgili sorular vardır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, vereceğiniz cevapların samimiyetine bağlıdır. Her bir soru için doğru seçeneği soru kağıda üzerine işaretleyiniz ve yazınız.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ersin SARAÇ

1. Anadolu Medeniyetler Müzesi girişinde ziyaretçileri ilk olarak hangi çağa ait eserler karşılamaktadır?
A) Kalkolitik Çağ
B) Neolitik Çağ
C) Paleolitik Çağ
D) Eski Tunç Çağ
2. Anadolu Medeniyetler Müzesinde ‘Ankara Bölümü’ müzenin hangi bölümünde bulunmaktadır?
A) Alt Salon Bölümü
B) Üst Salon Bölümü
C) Bahçe Bölümü
D) Giriş Bölümü
3. Anadolu Medeniyetler Müzesinde hangi uygarlığa ait eserler **bulunmamaktadır?**
A) Hitit Uygarlığı
B) Mısır Uygarlığı
C) Frig Uygarlığı
D) Urartu Uygarlığı
4. Anadolu Medeniyetler Müzesi ‘Taş Eserler Salonunda’ sergilenen tarihi yapıtlar hangi uygarlık dönemine aittir?
A) Hitit Uygarlığı

- B) Frig Uygarlığı
- C) Urartu Uygarlığı
- D) Lidya Uygarlığı

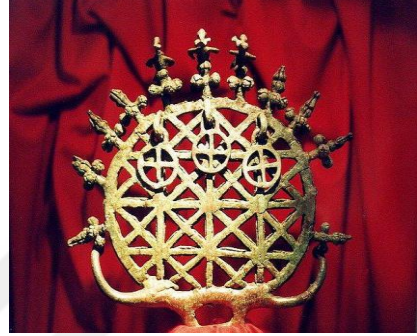
5. Anadolu Medeniyetler Müzesi'ni ziyaret eden bir kişi aşağıdaki tarihi eserlerden hangisini **görememiştir**?

A)

(Ana Tanrıca figürü)

B)

(Güneş Kursu)

C)

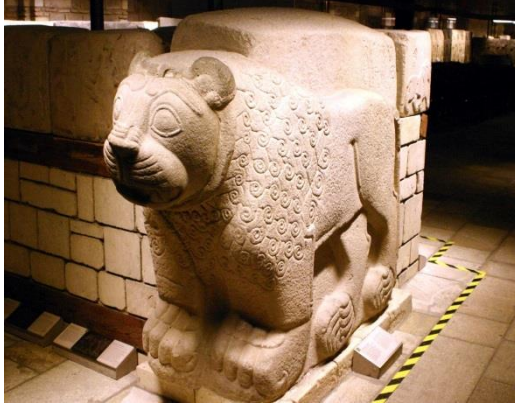
(İnandık Vazosu)

D)

(İskender Lahdi)

6. Aşağıdaki fotoğrafta yer alan aslan kabartması hangi uygarlığa aittir?

A) Lidya Uygarlığı

B) Frig Uygarlığı

C) Hitit Uygarlığı

D) Mısır Uygarlığı

7. Aşağıdaki eserlerden hangisi Ankara'nın simgesi olarak kullanılmıştır?

A)

(Lidya Parası)

B)

(Ana Tanrıça figürü)

C)

(Çivi Yazılı Tablet)

D)

(Hitit Güneş Kursu)

8. Ana tanrıça figürü tahtında oturmaktadır.

9. Anadolu Medeniyetler Müzesi Avrupa Müze Formu tarafından birinci seçilerek ünvanını almıştır.
10. Tarihte parayı ilk defa Uygarlığı kullanmıştır.
11. Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde taştan yapılmış figürler vardır. **(D) (Y)**
12. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde duvar resimleri vardır. **(D) (Y)**
13. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde gümüşten yapılmış takılar vardır. **(D) (Y)**
14. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde Mısır uygarlığına ait eserler vardır. **(D) (Y)**

Ek 8 : Öz Değerlendirme Formu

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Öğrencinin

Adı ve soyadı:

Sınıfı :

Sorular	Evet	Kısmen	Hayır
1. Ana tanrıça figürünü gördüğüm zaman tanırım.			
2. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde ne tarz eserlerin sergilendiğini bilirim.			
3. Anadolu Medeniyet Müzesi'nde hangi uygarlıklara ait eserlerin olduğunu söylerim.			
4. Ankara'nın simgesi olan Hitit Güneşi Kursunu gördüğüm zaman tanırım.			
5. Ana tanrıça isimlerini söylerim.			
6. Yazılı tabletlerin hangi uygarlık tarafından kullanıldığını bilirim.			
7. Anadolu Medeniyet Müzesi'nin hangi tarihte kurulduğunu bilirim.			
8. Uygarlıkların eski dönemde paraya verdikleri ismi bilirim.			

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..